

LAUREA

”Riehua saa, muttei lyödä”

Toiminnallinen poikaryhmä Veromäen
koululla 2007-2008 osana Pilari -hanketta

Jalava, Antti; Degerman, Jan

”RIEHUA SAA, MUTTEI LYÖDÄ”

Toiminnallinen poikaryhmä Veromäen koululla
2007-2008 osana Pilari- hanketta

Jan Degerman
Antti Jalava
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu 2008

Jan-Krister Degerman
Antti Jalava

”Riehua saa, muttei lyödä” Toiminnallinen poikaryhmä Veromäen koululla 2007-2008 osana Pilari- hanketta

Vuosi 2008 Sivumäärä 83

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen projekti, joka muodostui toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Opinnäytetyön aiheena oli poikaryhmän ohjaaminen viidesluokkalaisille pojille Veromäen koululla. Projekti oli osa Pilari- hanketta. Toiminta toteutettiin lukuvuoden 2007- 2008 aikana. Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella poikaryhmään osallistuneiden poikien kokemuksia koulupäivään sisällytetystä ryhmätoiminnasta ja toiminnan vaikuttavuudesta ryhmän yhteishenkeen.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan kerhotoiminnan tarvetta koulu- maailmassa, koulua toimintaympäristönä ja toiminnallisia ryhmiä. Koska ryhmä koostui ainoastaan pojista ja myös ryhmän ohjaajat olivat miehiä, opinnäytetyössä tarkastellaan sukupuolisensitiivistä ohjausotetta ja poikatyötä. Sukupuolisensitiivisyyden kautta työssä käsitellään myös lapsikeskeisyyttä. Yhtenä työn aiheista on tarkastella poikien yhteishenkeä, joten teoreettiseen viitekehykseen sisältyy myös ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttavat seikat.

Poikaryhmän käytännön toiminta muodostui toiminnallisista ryhmäkerroista, joiden sisältönä oli liikuntaa, ruoanlaittoa, yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteita sekä lautapeliä pelaamista. Toiminnan sisällössä painotettiin ryhmäliikuntaa. Poikaryhmä toteutettiin avoimena toiminnallisena poikaryhmänä, johon osallistuminen oli pojille vapaaehtoista. Poikaryhmän toimintakertoja oli yhteensä 20 ja ryhmä kokoontui Veromäen koulun tiloissa. Poikaryhmän toimintaa suunniteltiin läpi lukuvuoden ja siinä huomioitiin ryhmään osallistuneiden poikien omat toiveet. Ohjaajina toimi kaksi sosionomiopiskelijaa.

Poikaryhmään osallistuneilta pojilta kerättiin kirjallista ja suullista palautetta koko toiminnan ajalta, joka hyödynnettiin tässä opinnäytetyössä. Palauteaineiston keruuvälineinä käytettiin kyselylomakkeita ja essee- kirjoitelmia. Lisäksi suullista palautetta kerättiin jokaisen toimintakerran jälkeen. Poikien mielipiteet toiminnasta olivat melko samansuuntaisia, poikaryhmä oli ollut pojille mieluisa ja osallistumisaktiivisuus koko toiminnan aikana oli hyvä. Ryhmän yhteishengen kehittymisen arvioiminen oli haasteellisempaa, koska toimintaan osallistuneet pojat eivät olleet erityisen tuottoisia palautteen annossa. Tästä johtuen yleistäviä johtopäätöksiä ryhmähengen kehittymisestä oli hankala tehdä. Poikaryhmän ohjaus antoi ohjaajille hyvää kokemusta toiminnallisten ryhmien ohjauksesta sekä kouluympäristössä toimimisesta.

Asiasanat: poikatyö, koulu toimintaympäristönä, ryhmädynamiikka, sukupuolisensitiivisyys, toiminnalliset ryhmät

Jan-Krister Degerman
Antti Jalava

"You can be wild, but you can't hit"- activity-based boy group at Veromäki school in 2007-2008 as part of Pilari project

Year	2008	Pages	83

This thesis was an activity-based project, which consisted of planning, executing and evaluating activities for a boy group of 5th graders at Veromäki school. This project was part of Pilari project, organized by Laurea University of Applied Sciences. The activity was conducted during the school years 2007 and 2008. The goal of this thesis was to examine the boys' experiences about the group activity, which was included in the school day, and about the influence of this activity in terms of group spirit.

The theory section of this thesis included the following themes: the need to have club activity at schools, school as a learning environment and activity-based groups. As the instructors were men and the group consisted of only boys, this thesis examined gender sensitive guidance methods and boy work. Through gender sensitivity, the notion of child-orientedness was studied. Since one of the key themes of this thesis was examining the group spirit of the boys, the theoretical context included also group dynamics and its related factors.

The activity of the boy group consisted of activity-based sessions, which contained sports, cooking, exercises promoting co-operation and trust, and playing board games. In the activity group, sports were highlighted. The boy group was an open, activity-based group so that participating was voluntary. Altogether there were 20 sessions and the meetings were arranged at Veromäki school. The activity of the group was planned throughout the school year, and the wishes of the boys were taken into consideration. The instructors were two students of Bachelors of Social Services.

The written and oral feedback was collected from the participants during the activities, and it was utilised in this thesis. Question forms and essays were used as feedback. In addition, oral feedback was collected after every session. The opinions of the boys were relatively similar. The boy group was congenial for the boys and the attendance was good through the sessions. The evaluation of the group spirit was a bit challenging, because the participants were not very productive in giving feedback. Because of that, it was difficult to make any general conclusions about the progression of the group spirit. Instructing the boy group gave the instructors very good experience in guiding activity-based groups and working in school environment.

Keywords: Boywork, school as a working environment, group dynamics, gender sensitivity, activity-based groups

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 POIKARYHMÄN LÄHTÖKOHDAT JA KÄYNNISTYMINEN	8
1.1 Kerhotoiminnan tarve koulumaailmassa	8
1.2 Pilari- hanke	13
1.3 Poikaryhmän lähtökohdat	14
1.4 Ohjaajien tavoitteet	18
1.5 Keskeiset käsitteet	19
2 POIKARYHMÄN TARPEET JA PÄÄMÄÄRÄT	20
2.1 Kohderymänä viidesluokkalaiset pojat	20
2.2 Ryhmätoimintaa tukemaan poikien kasvua	21
2.3 Sukupuolisensitiivinen poikatyö	23
2.4 Lapsikeskeisyys	24
2.5 Poikien välisten suhteiden tarkastelua	26
2.5.1 Ryhmädynamiikka	26
2.5.2 Roolit ryhmässä	28
2.5.3 Ryhmän valtasuhteet	29
2.5.4 Ryhmän henkilökemiat	30
3 POIKARYHMÄN OHJAUS JA KÄYTÄNNÖN TOIMINTA	31
3.1 Toiminnalliset ryhmät	31
3.2 Poikaryhmän toiminnan sisältö	32
3.2.1 Liikunta	33
3.2.2 Ruoanlaitto	38
3.2.3 Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteet	40
3.2.4 Lautapelikerrat	42
4 POIKIEN ANTAMA ARVIOINTI	44
4.1 Alkukysely	45
4.2 Kerhokertakohtainen palaute	47
4.3 Poikaryhmän välikysely	47
4.4 Essee- kirjoitelmat	50
4.5 Poikaryhmän loppukysely	51
5 POHDINTA	54
LÄHTEET	59
LIITTEET	62

JOHDANTO

Veromäen koulu ja Tikkurilan Laurea ovat mukana lasten ja nuorten hyvinvointia tukevassa Pilari- yhteistyöhankkeessa. Hankkeen kautta järjestettiin lukuvuonna 2007-2008 oppilaille suunnattua kerhotoimintaa Veromäen koululla, jonka tavoitteena oli lisätä oppilaiden harrastusmahdollisuuksia ja ehkäistä oppilaiden syrjäytymistä. Pilari- hanke toimi tiiviisti myös Viertolan koululla, jossa toteutettiin muun muassa kerho- ja välituntitoimintaa. Veromäen koululla oli tarvetta saada järjestettyä syksyllä 2007 poikaryhmä viidennen luokan pojille. Kyseisen luokan rauhattomuuden ja luokan pojilla havaittavien murrosiän tunnusmerkkien vuoksi, poikaryhmällä koettiin olevan mahdollisuus tarjota osaltaan ennaltaehkäisevää toimintaa ja ryhmätoiminnan kautta vahvistaa luokan poikien yhteishenkeä.

Toiminnallisen poikaryhmän ohjaus Veromäen koululla alkoi syksyllä 2007, jonka pohjalta toteutettiin toiminnallinen opinnäytetyö. Poikaryhmä kokoontui Veromäen koululla viikoittain joka tiistaiaamu. Toiminnan kesto oli yksi tai kaksi tuntia ennen poikien koulupäivän alkua. Poikaryhmän kerhokertoja oli lukuvuoden aikana kaksikymmentä. Poikaryhmään osallistui poikia yhdeltä luokalta ja osallistujamäärä oli keskimäärin noin kymmenen poikaa kerhokertaa kohden. Poikaryhmän toiminnan sisältö oli liikuntapainotteista, sisältäen paljon joukkuepelejä muuta liikuntaa. Lukuvuoden aikana toiminnassa korostuivat myös ruoanlaitto, yhteistoimintaharjoitteet ja lautapeliä pelaaminen. Tässä työssä kartoitetaan, miten pojat kokivat koulupäivään sisällytetyn ryhmätoiminnan ja vaikuttiko toiminta poikaryhmän yhteishenkeen ja ryhmädynamiikkaan. Opinnäytetyö on rajattu ryhmään osallistuneiden poikien näkökulmaan eli poikien oma kokemus on tarkastelun keskiössä. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu poikatyön tarkastelusta ja sukupuolisensitiivisen työtteen käyttämisestä poikatyössä ja ryhmän ohjaamisessa. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan myös toiminnallisia ryhmiä ja niiden toteuttamista koulun toimintaympäristössä. Ryhmädynamiikan ja siihen liittyvien seikkojen tarkastelu on myös työn keskiössä.

Työ on toiminnallinen opinnäyte, joka sisältää työelämälähtöisen käytännön työskentelyn ja kirjallisen raportin. Opinnäytetyön aineisto kerättiin projektin aikana kirjallisina alku-, väli- ja loppukyselyinä toimintaan osallistuneilta pojilta. (Liitteet 1, 5, 7.) Kyselylomakkeissa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kyselyiden lisäksi pojille annettiin tehtäväksi kirjoittaa esseet poikaryhmästä toiminnan loppupuolella. (Liite 6). Alkukysely tehtiin pojille ryhmän toiminnan alussa syksyllä 2007. Välipalautekysely tehtiin kevättalvella 2008 ja loppukysely tehtiin toiminnan viimeisellä kerralla keväällä 2008. Lisäksi pojilta kerättiin suullista palautetta jokaiselta ryhmäkerralta. Suullinen palaute sekä ryhmäkertoakohtaisesti tehdyt havainnot raportoitiin kirjallisesti ja tätä aineistoa hyödynnettiin poikien tuottaman kirjallisen aineiston tukena. Syksyn 2007 ajan kerättiin myös kirjallista palautetta pojilta jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Ryhmäkertoakohtaisesta kirjallisesta palautteen keruusta kuitenkin luovuttiin tammikuussa 2008, koska ajankäytöstä johtuen pojille ei pystytty tarjoamaan yksilöllistä ohjausta kyselylomakkeiden täyttämiseen. Poikien ohjaus olisi ollut edellytys kattavan kirjallisen aineiston saantiin. Aineisto analysoitiin syksyn 2008 aikana.

Opinnäytetyön raportti on jaettu viiteen kokonaisuuteen. Työn ensimmäisessä osiossa keskitytään erityisesti poikaryhmän lähtökohtiin ja käynnistymiseen. Ensin tarkastellaan kerhotoinnin tarvetta koulumaailmassa ja Pilari-hankkeen taustoja. Ensimmäisessä osiossa käydään läpi myös poikaryhmän taustat ja tavoitteet sekä poikaryhmän ohjaajien henkilökohtaiset tavoitteet. Seuraavassa osiossa käsitellään poikaryhmän tarpeita ja päämääriä. Tässä osiossa kuvataan tarkemmin poikaryhmän kohderyhmää, eli murrosiän kynnyksellä olevia poikia. Kappaleessa tarkastellaan myös poikaryhmässä käytettyjä työmenetelmiä ja niiden lähtökohtia. Seuraavassa kokonaisuudessa kuvataan tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin poikaryhmän ohjausta ja toiminnan sisältöä. Neljännessä osiossa tarkastellaan menetelmiä, joilla poikien kokemuksia, eli opinnäytetyön aineistoa on kerätty. Tässä kappaleessa kootaan yhteen poikien antama palaute eri kyselyjen tuloksena. Työn viimeisenä kappaleena toimii pohdintaosio. Pohdinnassa tarkastellaan poikien antaman palautteen kautta, kuinka poikaryhmä on vastannut tavoitteisiinsa ja kuinka poikaryhmän ohjaajat ovat onnistuneet omissa tavoitteissaan. Lopussa on liitteenä kaikki poikaryhmän aikana tehdyt kyselyt, poikien vanhemmille lähetetyt tiedotteet ja poikaryhmän ohjaajien toiminnan aikana tuottamat seminaariesitykset poikaryhmään liittyen.

1 POIKARYHMÄN LÄHTÖKOHDAT JA KÄYNNISTYMINEN

1.1 Kerhotoiminnan tarve koulumaailmassa

Vuoden 2004 opetussuunnitelmauudistuksen tavoitteina on muun muassa painottaa oppilaan hyvinvoinnista huolehtimista ja syrjäytymisen ehkäisyä sekä lisätä eri hallintokuntien, koulujen ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää kerhotoimintaa. Kerhotoiminnan tarkoituksena on edistää myönteisten harrastusten viriämistä sekä antaa oppilaalle mahdollisuus muuhunkin kuin tavanomaiseen koulutyöhön turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä. Kerhotoiminnan tulee tarjota monipuolista, lasta ja nuorta arvostavaa toimintaa sekä tilaisuuksia myönteiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten lasten kanssa. (Opetushallitus.fi.)

Opetusministeri Sari Sarkomaa kertoo hallituksen suuntavan lisäresursseja koulujen kerhotoiminnan kehittämiseen osana Perusopetus paremmaksi eli POP-ohjelmaa. ”Jokaisella peruskouluikäisellä lapsella on oikeus vähintään yhteen harrastukseen. Kerhotoiminnan elvyttämiseksi suuntaamme tänä vuonna noin 6 miljoonaa euroa.” (Opetusministeriö.fi.)

Kenttälän ja Suomun (2005: 5) mukaan kasvaakseen tasapainoiseksi aikuiseksi lapsi ja nuori tarvitsee laadukasta vapaa-ajan toimintaa. Perheen parissa ja koulutyössä vietetyn ajan ohella vapaa-ajan harrastukset tukevat lapsen ja nuoren psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä kehitystä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Kerhokeskus- koulutyön tuki nostavat myös esiin tarpeen lisätä ja edelleen kehittää lasten ja nuorten ohjattua vapaa-ajan toimintaa. Kouluympäristössä toteutuvassa harrastekerhotoiminnassa eri tahojen resursseja ja osaamista hyödynnetään joustavasti, luovasti ja lähellä lasta.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan suomalaiset koululaiset ovat huippuosaaajia. Hyvien oppimistulosten lisäksi pitäisi entistä enemmän kiinnittää huomiota kouluviihtyvyyteen. Oppituntien ulkopuolella järjestetyllä harrastustoiminnalla voidaan lisätä myönteisiä kokemuksia koulusta. Harrastukset myös kehittävät lapsen ja nuoren taitoja ja antavat myönteisiä kokemuksia toisista lapsista ja aikuisista. Kokemukset uusien taitojen oppimisesta ja vuorovaikutussuhteista tukevat itsetuntoa ja vahvistavat positiivista minäkäsitystä. Yksilökeskeisemmän opiskelun vastapainoksi koulussa pitäisi olla ryhmäkeskeistä toimintaa kuten erilaisia harrastekerhoja. (Kenttälä, Suomi 2005: 9- 10, 14.)

Koulu on luonteva paikka harrastaa. Se on lapsille ja nuorille tuttu ja turvallinen ympäristö. Koulun tilat soveltuvat harrastekerhotoimintaan. Harrastekerhojen ryhmätoiminnassa lapset, joilla on vaikeuksia koulutyössä, voivat löytää vahvuuksiaan ja saada onnistumisen kokemuksia. Matala mukaan tuleminen kynnys, toiminnan edullisuus tai maksuttomuus ja mahdollisuus

tutustua eri sisältöihin ovat myös harrastekerhojen etuja. Erityisen tärkeitä kouluympäristön harrastekerhot ovat niille lapsille ja nuorille, joilla ei syystä tai toisesta ole lainkaan harrastuksia. Heille koulussa tarjottu toiminta voi olla ainoa mahdollisuus osallistua ohjattuun vapaa-ajan toimintaan. (Kenttälä, Suomi 2005: 14- 15.)

Erilaisille koulun tarjoamille kerhotoiminnoille on siis suuri tarve ja kysyntä. Veromäen koululla toiminut poikaryhmä ja koko Pilari- hanke vastasi juuri tähän tarpeeseen. Poikaryhmän viikoittainen toiminta tarjosi ryhmään osallistuville pojille selkeän ja jatkuvan kokonaisuuden, johon heidän oli helppo kiinnittyä. Liikuntapainotteisuudestaan huolimatta poikaryhmässä tehtiin ja kokeiltiin lukuvuoden aikana monenlaista toimintaa, joten se antoi pojille myös uusia kokemuksia ja elämyksiä.

Poikaryhmä antoi osallistujilleen koulusta uudenlaisia kokemuksia perinteisen opiskelun vastapainoksi. Toiminta tarjosi pojille myös kanavan purkaa runsasta tarmoaa ja energisyyttään ja näin ollen mahdollisesti auttoi poikia keskittymään paremmin koulutyöhön. Poikaryhmän osallistujat saivat myös uusia aikuiskontakteja sekä mahdollisuuden kysellä ja keskustella ohjaajien kanssa poikia mietityttävistä asioista.

Lapsen ja nuoren tulee olla osallinen ja näkyvä yhteiskunnassa. Harrastekerhot ovat hedelmällistä maaperää toteuttaa osallisuuden periaatetta. Lapsilta ja nuorilta itseltään pitää kysyä, millaisia kerhoja he haluavat. He voivat myös osallistua kerhon toimintojen suunnitteluun ja ideointiin. (Kenttälä, Suomi 2005: 10.) Poikaryhmän toimintaa suunniteltiin pitkälti poikien toiveiden mukaisesti, joten toiminta pysyi jatkuvasti pojille mielenkiintoisena ja samalla osallisti poikia toiminnan suunnitteluun.

Erityinen haaste vuosituhannellamme on se, että kouluissa ja muissa oppilaitoksissa panostamme hyvien ryhmien rakentamiseen. Näin voimme parhaalla mahdollisella tavalla tukea nuorten kehitystä ja ennaltaehkäisemme kiusaamista, päihteiden ja huumeiden käyttöä, väkivaltaa ja muita ongelmakäyttäytymisen muotoja. (Aalto 2002: 5.) Poikaryhmän toiminta tuki omalta osaltaan poikien kehitystä ja pyrkimyksenä oli antaa heille kokemus hyvästä ja turvalisesta ryhmästä.

Vuosina 2002-2005 on toteutettu Suomen itsenäisyyden juhlarahasto eli Sitran rahoittamana Mukava hanke. Mukava on lyhenne sanoista muistuttaa kasvatusvastuusta. Mukava-hankkeen ytimessä on ollut koulupäivän rakenteen uudistamiskokeilu joka tunnetaan nimellä kokonaiskoulupäiväprojekti. Kokonaiskoulupäiväprojektin tarkoituksena on ollut etsiä yhteistyötä ja joustoa koulupäivän rakenteeseen. Projektin yhtenä tuloksena on syntynyt Lea Pulkkisen ja Leevi Launosen kirjoittama kirja; Eheytetty koulupäivä, Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Kokonaiskoulupäiväprojekti on Mukava-hankkeen alaprojekti. Mukava-

hankkeeseen kuului myös useita muita alaprojekteja. Laajan hankekokonaisuuden toiminta kohdistui oppilaaseen, kouluympäristöön sekä koulun ja ympäröivän yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Mukava hankkeen painopiste oli kouluikäisissä lapsissa sekä niissä mahdollisuuksissa lasten sosiaalisen kehityksen tukemiseen, joita koululla koko ikäluokan tavoittavana institutiota on. (Pulkkinen, Launonen 2005: 8- 9, 32- 33.)

Kokonaiskoulupäiväprojektin tulevaisuuden visiona on ollut lasten ja nuorten kanssa toimivien organisaatioiden rakenteiden ja toimintakulttuurin muuttaminen pysyvästi siten, että oppilaan koulupäivästä muodostuu jännevä ja tavoitteellinen kokonaisuus, josta aikuisen läsnäolo ja ohjaus tekevät turvallisen. Koulusta muodostuu monipuolinen ja turvallinen toimintaympäristö, jossa sekä oppilaat että aikuiset viihtyvät. Opetustyön ulkopuolisesta toiminnasta vastaavat sekä opettajat kerhotuntien pitäjinä että muut pätevät ja pitkäaikaiseen ohjaukseen halukkaat toimijat lapsi- ja nuorisotyön, liikunnan ja kulttuurielämän piiristä. Oppilaiden suunnitelmallinen osallistuminen harrastustoimintaan sovitaan yhteisesti oppilaan, opettajan, vanhempien ja ohjaajien kesken. Tavoitteena on vapaa-ajan toiminnan suunnittelun lisäksi laajentaa ja kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Kokonaiskoulupäiväprojektissa on ohjattu lapsille erilaisia aamu- ja iltapäiväkerhoja sekä muuta oppituntien ulkopuolista toimintaa. (Pulkkinen, Launonen 2005: 14- 15.)

Kokonaiskoulupäiväprojektissa oppituntien ulkopuolisen toiminnan ajoitus sisältyy siihen aikaan kello 7:n ja 17:n välillä, jolloin oppilaalla on vanhempien työaikojen takia tarvetta ohjattuun ja valvottuun vapaa-ajan toimintaan. Tarkoitus ei kuitenkaan ole, että oppilas viettää koko tuon ajan koulun piirissä. Mitä nuoremasta oppilaasta on kysymys, sitä vähemmän hänellä on oppitunteja ja sitä enemmän tarvetta oppituntien ulkopuoliseen toimintaan. Tämän tulisi luoda turvalliset puitteet sille, että oppilaat voivat levähtää, leikkiä, ulkoilla, lueskella ja tehdä kotitehtäviä. Toisaalta toiminnan tulisi kehittää oppilaiden taitoja häntä kiinnostavilla toiminta-alueilla. (Pulkkinen, Launonen 2005: 16, 19.)

Pulkkinen ja Launonen (2005: 17-18) kuvailevat kokonaiskoulupäivää siten, että oppituntien ulkopuolinen toiminta on yläkäsite, joka jakautuu vapaa-ajan toimintaan ja harrastustoimintaan. Toiminnan suunnittelussa alakoulussa on otettu huomioon molemmat toimintamuodot. Vapaa-ajan toiminnan valvontaa ja ohjausta on annettu toimintaryhmissä ja harrastustoiminnan ohjausta harrasteryhmissä. Yläluokkien oppilaille on järjestetty ainoastaan harrastekerhoja. Vapaa-ajan toimintaryhmissä oppilaalla on ollut mahdollisuus leikkiä, lepäillä, ulkoilla, seurustella ja puuhailla valintansa mukaan aikuisen valvonnassa. Oppilaat ovat saaneet toimintaryhmissä myös välipalan. Toimintaryhmissä on myös muun muassa ohjattu ja valvottu pihaleikkejä, askarreltu ja musisoitu. Vapaa-ajan ryhmien tarkoitus on ollut pitää toiminta monipuolisena.

Kokonaiskoulupäiväprojektin harrastekerhot ovat keskittyneet tiettyyn taitoalueeseen, jossa oppilaan toivotaan voivan kehittää taitojaan ja saavan siitä onnistumisen iloa. Oppilas valitsee harrastekerhon mieltymystensä mukaan ja osallistuu siihen valvotusta toimintaryhmästään käsin. Harrastekerhoihin voivat osallistua nekin oppilaat, joilla ei vanhempien työaikojen takia ole tarvetta osallistua toimintaryhmiin. Harrastekerho voi koskea esimerkiksi liikuntaa, taiteita, atk:ta, musiikkia tai teatteria. Harrastekerhoissa on oppilaitte eri luokkatasoilta kiinnostuksen ja tarkoituksen mukaisen kokoonpanon mukaisesti. (Pulkkinen, Launonen 2005: 17-18.)

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin kirjoittaa IS Veikkaaja lehden kolumnissa (16.9.2008), hänen mielestään olevan selvää, että koululiikunta on avainasemassa lasten ja nuorten liikuttajana. Siksi liikuntatuntien lisäksi koulupäivän liikunnallistaminen on Wallinin mukaan välttämätöntä. Lasten ja nuorten aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitetään liikuntapainotteiseksi, kerhotoimintaa lisätään merkittävästi ja koulujen pihoja saneerataan aktivoimaan välituntiliikuntaa ja toimimaan lähiliikuntapaikkoina.

SLU:n ja Nuoren Suomen julkaiseman, lapsia ja nuoria koskevan kansallisen liikuntatutkimuksen (2006) mukaan koulun urheilukerhot liikuttavat lapsia ja nuoria kolmanneksi eniten, oma-toimisen liikunnan ja urheiluseurojen tarjoaman liikunnan jälkeen. Lapsista ja nuorista harrastaa tutkimuksen mukaan liikuntaa viisitoista prosenttia koulun urheilukerhoista. Vielä vuosina 2001-2002 vastaava luku on ollut kahdeksantoista prosenttia. Koulun tai oppilaitoksen urheilukerhossa harrastaminen on vähentynyt sekä absoluuttisesti että suhteellisesti tutkimusten välisen neljän vuoden aikana.

Myös Nuori Suomi järjestön opetusministeriön tuella laadittu Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18 vuotiaille (2006) julkaisussa otetaan kantaa kouluikäisten liikunnan tarpeeseen. Julkaisussa esitellään fyysisen aktiivisuuden perussuositus kouluikäisille joka on yhdestä kahteen tuntia liikuntaa päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää. Ruutuaikaa viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä. Vähintään kaksi tuntia 7-vuotiaalle ja vähintään tunti 18-vuotiaalle on fyysisen aktiivisuuden määrän minimisuositus, jonka myötä useimpia liikkumattomuuden aiheuttamia terveyshaittoja voidaan vähentää. Optimaalisten hyötyjen saavuttamiseksi olisi hyvä liikkua tätäkin enemmän.

Oppaassa esitetään koulua merkittäväksi liikunnan tarjoajaksi lapselle ja nuorelle. Koulujen haasteena on tarjota tunti fyysistä aktiivisuutta jokaiselle oppilaalle jokaisena koulupäivänä. Jokaisessa koulussa tai sen lähiympäristössä tulee olla liikunnan toteuttamiseen asianmukaiset tilat kaikkina vuodenaikoina. Välituntiliikunnalla on merkittävä rooli koululaisten päivittäisen liikunta-annoksen kerryttäjänä. Koulupäivän rakennetta uudistamalla saadaan tilaa fyysisen

aktiivisuuden määrän lisäämiselle koulupäivän aikana. Nykytilanteessa, jossa liikuntatuntien määrä ei riitä kattamaan kuin pienen osan suosituksista, on kouluissa lisättävä fyysisen aktiivisuuden määrää koulupäivän aikana varsinaisten liikuntatuntien ulkopuolella. Kerhotoimintaan on varattava niin paljon resursseja, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus osallistua jonkin kerhon toimintaan. Liikuntakerhoihin on kannustettava ennen kaikkea vähän liikkuvia lapsia. (nuorisuomi.fi/Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18 vuotiaille.)

Pilari-hankeessa on paljon samankaltaisuuksia kuin kokonaiskoulupäiväprojektissa. Myös Pilarihanke koululaisille järjestetään harrastekerhoja, jotka toimivat aamu- tai iltapäivisin. Pilarihankeeseen kuuluu myös muuta oppituntien ulkopuolista toimintaa kuten esimerkiksi leikkivälinelainaamoja välitunneilla ja läksyparkkeja oppilaille. Pilarihanke ja sitä kautta myös poikaryhmä pyrkivät kokonaiskoulupäiväprojektin kanssa samalla tavalla koulupäivän monipuolistamiseen ja sen kiinnostavuuden ja turvallisuuden lisäämiseen. Samalla Pilarihanke ja poikaryhmä vastasivat myös ministeri Wallinin ja Nuoren Suomen esittämään koulupäivän liikunnallistamisen tarpeeseen. Monet Pilarin kerhoista tarjoavat liikunnallista toimintaa ja varsinkin poikaryhmässä liikunta oli merkittävässä asemassa koko toiminnan ajan. Pilariin kuuluvat leikkivälinelainaamot myös osaltaan aktivoivat oppilaita Wallinin mainitsemaan välituntiin.

Harrastekerhojen toimiessa koulun yhteydessä ja koulun tiloissa oppilaille ei tarvitse järjestää erilaista toimintaympäristöä iltapäiväksi tai aamuksi koulun ulkopuolelta. Tämä on olennaista, koska se poistaa oppilaiden tarpeen sopeutua kahteen erilaiseen toimintaympäristöön päivässä, lisää turvallisuutta ja vähentää paikasta toiseen siirtymisestä aiheutuvaa emotionaalista stressiä. Oppituntien ulkopuolinen toiminta myös tukee siirtymää esiopetuksesta kouluun, eheyttää opetuksen ja harrastustoiminnan kokonaisuutta, helpottaa oppilaan osallistumista harrastekerhoihin, luo perustan säännölliseen harrastustoimintaan, on taloudellista sekä on sovellettavissa eri luokka-asteilla oleviin oppilaisiin. Koulupäivään sisällytettyinä harrastusmahdollisuudet tarjoutuvat kaikille oppilaille tasa-arvoisesti luokkaerosta, vanhempien varallisuudesta, kiinnostuksesta ja olosuhteista riippumatta. Harrastus koulussa ei kuitenkaan sulje pois oppilaan mahdollisuuksia harrastaa koulupäivän ulkopuolella. (Pulkinen, Launonen 2005: 22- 23, 64.)

Tutkimuksissa on osoitettu, että varsinkin sosiaalisiin riskiryhmiin kuuluvilla harrastustoimintanimenomaan koulun organisoimana on vahva suojaava tekijä rikollisuutta (Mahoney, Cairns 1997) ja päihteiden käyttöä (Youniss 1997) vastaan. Ohjatulla harrastustoiminnalla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen, mutta eniten suojaava vaikutus on koulussa järjestetyllä toiminnalla. Onnistumisen kokemukset ryhmissä tukevat itsetuntoa, ja kouluympäristöön ja sen toverisuhteisiin liittyvät mieluisat kokemukset edistävät koulutyötä. Koulukeskeisellä

harrastamisella on mahdollista vaikuttaa myös oppilaiden viihtymiseen koulussa. (Pulkkinen, Launonen 2005: 24, 64.)

Harrastustoiminnalla on ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Kun lapsille ja nuorille tarjotaan turvallinen paikka rakentaa minäkuvaansa ja harjoitella sosiaalisia taitoja mielekkäässä toiminnassa, ehkäistään vuorovaikutuksen ongelmia ja syrjään jäämistä. Harrastustoiminta voi ehkäistä myös nuorten päihdekokeiluja. Koulussa järjestettävissä harrastekerhoissa toiminnan painotusta on helpompi siirtää sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden suuntaan. Näihin kuuluvat olennaisesti ilo kanssakäymisestä, yhdessäolosta ja yhteisestä tekemisestä. Näin väritynyt harrastustoiminta tukee lasten sosiaalisia taitoja. (Kenttälä, Suomi 2005: 10, 14.) Tällaisesta lapselle ja nuorelle turvallisesta ympäristöstä hyvänä esimerkkinä toimii kouluympäristö.

Poikaryhmä vastasi edellä esitettyihin lasten ja nuorten harrastekerhojen tarpeeseen kouluympäristössä. Poikaryhmä oli kaikille osallistujilleen maksuton ja se toimi lapsille tutussa ja turvallisessa kouluympäristössä. Poikaryhmä tarjosi osallistujilleen monipuolista toimintaa, joka suunniteltiin osallistujien toiveiden pohjalta. Toiminta tuki myös poikien kiinnittymistä koulupäivään, sillä toiminta sijoittui aamuihin ja antoi näin mukavan ja aktiivisen aloituksen koulupäivälle. Poikaryhmän merkitystä korosti myös sen säännöllisyys ja viikoittain kiinteä toiminta-aikataulu. Kerho kokoontui joka viikko samaan kellonaikaan samana päivänä. Tämä myös auttoi poikia kiinnittymään ryhmään ja sen toimintaan. Poikaryhmään osallistuneista pojista osalle poikaryhmä oli ainoa säännöllinen harrastus, kun taas osa pojista harrasti paljon koulun ulkopuolellakin.

1.2 Pilari- hanke

Vantaan kaupunki ja Laurean Tikkurilan toimipiste ovat lukuvuonna 2007- 2008 yhteistyössä koululaisten hyvinvoinnin kehittämishankkeen kautta, johon kuuluvat Pilari- hanke, Sosionomit koulussa- hanke sekä Päihdeyhteistyöhanke. Pilari- hanke on Laurea-ammattikorkeakoulun ja vantaalaisten koulujen välinen yhteistyöhanke. Hankkeessa on suunniteltu, toteutettu sekä arvioitu lapsille ja nuorille suunnattua kerhotoimintaa. Kerhojen ohjaajina toimivat Laurean opiskelijat. Hankeidea on lähtenyt alun perin käyntiin opiskelijan, työelämäkumppanin sekä Pilaria ohjaavan Laurean lehtorin innovaatiosta. Pilarin kerhotoiminta on käynnistynyt Veromäen koululla, (josta esitettiin toive Laurea- yhteistyölle) keväällä 2005. Myöhemmin mukaan on tullut myös muitakin vantaalaisia kouluja. Perusteena Pilari- hankkeen aloittamiselle on ollut kerhotoiminta alueen keinona edistää lasten harrastustoimintaa ja ehkäistä syrjäytymistä kerhotoiminnan keinoin. Kerhotoiminnalla on myös tarkoitus edistää lasten yhteistyötä, yhdessä olemista, tekemisen iloa, uusien tuttavuuksien syntymistä unohtamatta uuden asian, tiedon tai taidon opettelemista. (laurea.fi.) Lukuvuonna 2007- 2008 Pilari- hanke toimi Vero-

mäen koululla ja Viertolan koululla. Poikaryhmän lisäksi Veromäen koululla toteutettiin kyseisenä lukuvuonna myös tyttöryhmä ja pienten alle 8v. lasten ryhmä.

Lasten ja nuorten mielekkään vapaa-ajantoiminnan järjestämiseksi tarvitaan uusia, erilaisia ja innovatiivisia toimintamalleja. Monissa paikoissa eri tahojen yhteistyön ansiosta lapsille ja nuorille on voitu tarjota vapaa-ajan toimintaa. (Kenttälä, Suomi 2005: 16.) Oppilaitokset ovat sopineet koulujen kanssa erilaisia yhteistyökäytäntöjä opiskelijoiden käytöstä harrastekerhotoiminnassa. Usein opiskelija on liittynyt kerhonojajamisen opintojensa harjoittelujaksoksi. Opiskelijat ovat olleet mukana tuottamassa kaikille avointa harrastetoimintaa ja erikseen räätälöidyille pienryhmille suunnattua toimintaa. Kerhot ja toimintaryhmät ovat olleet joko lyhyt tai pitkäkestoisia. Eri alojen opiskelijat ovat suuri voimavara kouluilla järjestettävässä harrastekerhotoiminnassa. Opiskelijoiden tuoreet taidot, tiedot, innostus sekä kehittyvä ammatillinen työote tarjoavat hyvän lisän kouluympäristön kerhotoimintaan. (Kenttälä, Suomi 2005: 25.)

Edeltävät viittaukset on lainattu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Ja Kerhokeskus- koulutyön tuen tuottamasta Koulu harrastuspaikkana (2005) kirjasta. Kirjassa esitellään laajasti koulun mahdollisuuksia toimia toimintaympäristönä lasten- ja nuorten harrastekerhoille. Pilari- hanke vastaa täsmälleen niihin tarpeisiin, joita koulumaailmassa nykypäivänä ilmenee. Pilarin kautta koulut saavat järjestettyä ohjattua kerhotoimintaa luontevasti ja ilman laajoja henkilöresursseja. Pilarin kerhoja ohjaavat sosiaalialan opiskelijat ja Pilarissa mukana olevat koulut ovat tiiviissä yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa. Näin ollen Pilari- hanke toimii malliesimerkkinä ammattikorkeakoulujen ja peruskoulujen välisestä yhteistyöstä.

1.3 Poikaryhmän lähtökohdat

Veromäen koulu sijaitsee Kehä III:n eteläpuolella Pakkalan kaupunginosassa. Koulussa opiskelee n. 370 oppilasta yleisopetus- ja erityisluokilla sekä kahdessa erityisesiopetuksen ryhmässä. Riihipellon opetuspisteessä opiskelee 1. luokan oppilaita. Veromäen koulu toimii myös erityisopetuksen palvelu- ja kehittämiskeskuksena. Koulun opetussuunnitelmassa painotetaan liikunnan opetusta. Liikunta lisää lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisäksi se ennaltaehkäisee ja kuntouttaa monia oppimisvaikeuksia. Koulussa on erillinen tila toiminta- ja fysioterapiakäyttöön. (edu.vantaa.fi/veromaki.)

Alueen sosiaalista eheyttä ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan työskentelemällä aktiivisesti koulun ulkopuolisen toimijaverkoston kanssa. (edu.vantaa.fi/veromaki). Tästä hyvänä esimerkkinä toimii veromäen koulun yhteistyö Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa Pilari- hankkeen merkeissä. Pilari toimii Veromäessä jo neljättä vuottaan lukuvuonna 2008- 2009.

Pilari- hankkeeseen lähdettiin mukaan projektityöopintojen kautta, sillä koko projektityökurssi oli liitetty Pilari- hankkeeseen. Kurssin aluksi esiteltiin mahdollisuudet ohjata erilaisia ryh-

miä Pilari- hankkeessa mukana olevilla kouluilla. Veromäen koululta oli esitetty toive saada käynnistettyä poikaryhmä erään viidennen luokan pojille. Mahdollisuus ohjata poikaryhmää kiinnosti, koska ryhmä oli täysin uusi ja ryhmän toiminta oli mahdollista suunnitella alusta alkaen. Asiaa pohdittua, tartuttiin haasteeseen ja päätettiin vielä suorittaa valinnainen harjoittelu poikaryhmässä sekä pohjata tuleva opinnäytetyö poikaryhmän toimintaan.

Poikaryhmä oli Pilarin alainen projekti, joten poikaryhmän suunnittelu, toteutus ja organisointi pohjattiin projektityön teoriaan. Monica Lööwin projektin hallinnan perusteita käsittelevässä Onnistunut projekti, Projektijohtamisen ja suunnittelun käsikirjassa (2002: 16) projekti määritellään käsitteenä seuraavalla tavalla. Projekti kuvaa muotoa eikä sisältöä. Projektimuotoinen työskentely tarkoittaa ihmisresurssien, aineellisten ja rahallisten resurssien hyödyntämistä suunnitellusti ja organisoidusti. Projektissa käydään läpi hyvin jäsenelty prosessi, joka johtaa ideasta sen toteutumiseen. Tapio Rissasen mukaan (2002: 13- 14) projekti voidaan määritellä seuraavasti: Projekti on johonkin määriteltyyn tavoitteeseen pyrkivä, harkittu ja suunniteltu hanke, jolla on aikataulu, määritellyt resurssit ja oma projektiorganisaatio. Projektin tulisi myös tuottaa lisäarvoa asettajalleen ja hyötyä kohteelleen tavoitteensa toteutumisen kautta. Hyvällä projektilla on aina niin tekijöihinsä ja tietenkin myös kohdeympäristönsä vaikutuksia.

Poikaryhmän tavoitteena oli järjestää ryhmään osallistuville pojille mielekästä ja heitä kiinnostavaa ryhmätoimintaa. Poikaryhmän projektiorganisaatio oli pieni, se koostui kahdesta ohjaajasta. Projektin ohjaajina sekä projektipäällikköinä toimittiin yhdessä. Lisäksi kaikki poikaryhmään liittyneet suunnittelut ja työt jaettiin tasan ohjaajien kesken. Poikaryhmä tuotti lisäarvoa projektin toteuttajille, koska poikaryhmä antoi ryhmänohjauskokemusta ja projektityöskentelyyn liittyvää projektitietoa. Ryhmään osallistuneille pojille poikaryhmä tarjosi uusia turvallisia aikuiskontakteja, harrastustoimintaa ja kokemuksia ryhmään kuulumisesta.

Paasivaaran, Suhosen ja Nikkilän (2008: 29, 103, 121) mukaan projekti on kokonaisuus, joka koostuu useista toisiinsa kytkeytyvistä toiminnallisista osista. Projektin onnistumisen näkökulmasta elinkaaren vaiheina korostuvat suunnittelu-, aloittamis-, ja toteuttamisvaihe. Suunnitteluvaihe onkin erityisen tärkeä, koska siinä tehdään keskeisimmät projektia koskevat päätökset. Projektin olemassaolon oikeutus perustuu projektin tarpeellisuuteen. Projektin olemassaolon tarkoitus määrittää sille asetettavat tavoitteet. Tapio Rissasen mukaan (2002: 15) projektiksi kehittyvä hanke alkaa jonkun ongelman tai kehittämiskohteen havaitsemisesta, johon tarvittaisiin ratkaisu tai ainakin asiantilan kohentamista.

Projektit tarvitsevat menestyäkseen ehdottomasti selkeän rakenteen. Lööwin (2002: 21- 22, 251.) mukaan Projekti koostuu ideasta, projektiehdotuksesta, esiselvityksestä, suunnitelmas-

ta, käynnistymis- ja toteutusvaiheista, projektin päättämisestä ja seurannasta. Ensin joku keksii projekti-idean, jonka pohjalta laaditaan projektiehdotus. Projektiehdotusta voidaan pitää toimeksiantona, kun projektipäällikkö ja tilaaja ovat päässeet yksimielisyyteen sen sisällöstä. Kun projektiryhmän koostumuksesta on päätetty, projektista tehdään esiselvitys tai projekti aloitetaan suoraan suunnittelulla jonka tuloksena syntyy projektisuunnitelma. Tämän jälkeen on vuorossa projektin käynnistys ja mahdollisesti käynnistystilaisuus. Koko projektin ajan dokumentoidaan kaikki, mitä projektissa tapahtuu. Kun projekti on päätynyt, järjestetään seuranta.

Projektimuotoista työskentelyä voi kuvata yksinkertaisesti luettelokohtien muodossa.

1. Projektilla pitää olla tilaaja
2. Projektin tulee olla ajallisesti ja laajuudeltaan rajattu. Projektilla on oltava myös aikataulu sekä resurssi ja toimenpidesuunnitelma.
3. Projektilla täytyy olla selvä tavoite.
4. Dokumentointia tulee harjoittaa koko projektin ajan.
5. Projektista pitää laatia kuvaus, ja sen aikana tulee noudattaa työskentely muotoja joita ovat esimerkiksi: projektikokoukset, tiedottaminen, välitavoitteiden asettaminen, toimenpidesuunnitelmat ja työn- ja vastuunjako osallistujien kesken. (Lööv 2002: 17.)

Idea poikaryhmän järjestämisestä oli lähtöisin Veromäen koululta, joka näin ollen toimi projektin tilaajana. Veromäen koulun aloitteen seurauksena Laurea ammattikorkeakoulun Tikkurilan toimipisteen Pilarista vastaava opettaja etsi ohjaajia ja poikaryhmän toteuttajia Tikkurilan toimipisteen opiskelijoiden joukosta. Päätöksen ryhtyä poikaryhmän ohjaajiksi ja toteuttajiksi jälkeen, aloitettiin suoraan poikaryhmän suunnitteluvaihe, jonka lopputuloksena oli projektisuunnitelma. Suunnitelmassa esiteltiin projektin toteutuksen aikataulu, ajankohta ja alustavat käytännön toiminnan suunnitelmat. Suunnitteluvaiheen jälkeen aloitettiin poikaryhmän toiminta, joka kesti lokakuulta 2007 saman lukuvuoden loppuun asti. Projektin ajallisena rajauksena toimi siis poikaryhmän suunnittelun aloittaminen syksyllä 2007 ja ryhmäkerhotojen päätös keväällä 2008. Poikaryhmän tavoitteena oli tarjota poikia miellyttävää kerhotoimintaa osana poikien koulupäivää. Poikaryhmä lopetettiin viimeisen ryhmäkerran loppujuhlaan, yhdessä ryhmään osallistuneiden poikien kanssa. Lukuvuoden 2007- 2008 Pilarin loppuseminaari toimi myös yhteisenä päätöksenä toimineille projekteille. Poikaryhmän toimintaa dokumentoitiin koko projektin ajan keräämällä pojilta suullista ja kirjallista palautetta sekä tekemällä kerhokertakohtaisia suunnitelmia ja arviointeja. Lisäksi toimintakerroista kirjoitettiin muistiinpanoja oppimispäiväkirjaan. Poikaryhmän lopullisena raporttina on tämä opinnäytetyö. Poikaryhmän aikana järjestettiin myös väli- ja loppuseminaari osana Pilarin kokonaisprosessia. Poikaryhmän toiminnasta tai vaikutuksista ei järjestetty projektiteorian mukaista erillistä seuranta eli poikaryhmän tavoitteiden toteutumista ei kartoitettu tämän opinnäyte-

työn jälkeen. Erillistä seuranta ei järjestetty, koska se olisi ollut Pilarin resursseilla mahdollista toteuttaa.

Hyvä ja napakka loppuraportti kruunaa projektin ja panee sille selkeästi loppupisteen yhdessä projektin päätösrituaalien kanssa. Loppuraportin tulee sisältää selkeä arviointi siitä kuinka hyvin projekti on saavuttanut sille asetetut tavoitteet. (Rissanen 2002: 172- 173.) Tässä opinäytetyössä kuvataan poikaryhmälle asetettuja tavoitteita ja niiden toteutumista. Projektin päätösrituaaleina toimivat jo edellä mainitut viimeinen kerhokerta ja Pilarin päätöseminaari.

Useimmiten projektiorganisaatiot koostuvat ohjausryhmästä, projektipäälliköstä, projekti-ryhmästä, tukiryhmästä ja erilaisista työryhmistä. Projektiorganisaation muoto riippuu kuitenkin projektin luonteesta ja se voi vaihdella. (Löow 2002: 28.) Poikaryhmässä projektiorganisaatio poikkesi totutusta, sillä poikaryhmän parissa työskenteleviä oli ainoastaan kaksi. Näin ollen projektin ohjaajina, suunnittelijoina ja projektipäälliköinä toimittiin yhdessä. Poikaryhmän laajuudessa projektissa kaksi toimijaa oli riittävästi, vaikka ajoittain toimijoiden vähäinen lukumäärä aiheuttikin töitä. Poikaryhmän tukiryhmän muodostivat Veromäen koululla Pilarista vastaavat yhteyshenkilöt ja Laurea ammattikorkeakoulun Tikkurilan toimipisteen Pilarista ohjaava opettaja.

Projektien keskeisin painopiste voi vaihdella. Joissain projektissa aikataulu on tärkein, toisessa projektissa on tärkeintä pysyä budjetissa ja kolmannessa korostetaan ennen muuta laatua ja toiminnallisten vaatimusten täyttämistä. (Löow 2002: 18.) Poikaryhmässä oli selvää, että toiminnallisten vaatimusten täyttäminen ja toiminnan laatu nousivat projektin keskeisimmiksi painopisteiksi. Aikataulun noudattaminen oli myös tärkeää, sillä yksittäisillä kerhokerroilla oli aina varattu aikaa yksi tai kaksi tuntia ja näitä aikarajoja ei voinut koulun muun toiminnan vuoksi ylittää. Poikaryhmän toiminnan oli myös päätyttävä ennen koulun lukuvuoden päättämistä. Näiden aikataulujen noudattaminen ei kuitenkaan osoittautunut hankalaksi. Poikaryhmän taloudellinen budjetti oli hyvin pieni ja ryhmän toiminta sentapaista, ettei siinä tarvittu isoja rahasummia. Budjetin osuus ei missään vaiheessa poikaryhmää noussut merkitykselliseksi.

Hankkeen yhteistyökumppaneihin eli Veromäen koululla Pilarista vastaavaan henkilökuntaan tutustumisen jälkeen, poikaryhmän toiminta aloitettiin marraskuussa 2007. Alusta lähtien oli selvää, että ryhmästä tulee pitkäkestoinen, koko koulun lukuvuoden pituinen. Näin ryhmästä saatiin kiinteä sekä kerätystä palautteesta riittävästi materiaalia opinnäytetyöhön.

Yhteistyökumppaneina olivat Veromäen koululta Pilari- hankkeessa mukana olleet yhteyshenkilöt: apulaisrehtori, kuraattori sekä poikaryhmään osallistuneiden poikien luokanopettaja. Lisäksi yhteyshenkilöinä toimivat kotitalousopettaja sekä teknisten töiden opettaja. Koulun

yhteyshenkilöiden rooli oli merkittävä erilaisten käytännön asioiden hoitamisen kannalta, kuten ruoka-ainehankinnat, askartelutarvikkeiden järjestäminen sekä opinnäytetyöhön liittyvien lupa-asioiden hoito. Lisäksi heidän kauttaan saatiin tarvittavaa taustatietoa poikaryhmään osallistuneista pojista. Laurean yhteyshenkilönä toimi opinnäytetyön ohjaava opettaja, joka ohjasi työskentelyprosessin eri vaiheita.

Poikaryhmä kokoontui joka tiistaiamu kello kahdeksan. Normaalisti toiminta lopetettiin yhdeksältä, mutta toisinaan poikien opettajalta pyydettiin lisää aikaa kymmeneen asti. Lisääaikaa käytettiin esimerkiksi kotitalouskerroilla, jossa tunti oli liian lyhyt aika. Ryhmän käyttöön saatiin koulun tiloja niin kuin toivottiin, sillä ryhmän kanssa päällekkäin oli käynnissä viikoittainen opettajankokous, joten koulussa ei ollut samaan aikaan muita oppilaita. Luokkatilat olivat poikaryhmän aikana käytännössä aina vapaat käyttöön.

Poikaryhmän toiminta oli pääosin luonteeltaan sellaista, ettei siihen tarvittu erillistä rahoitusta. Kuitenkin esimerkiksi kotitalouskerroilla käytettiin ruoka-aineita ja pehmomiekkojen rakentamiseen tarvittiin askartelumateriaaleja. Askartelumateriaaleihin ja ruoka-aineisiin rahoitus saatiin Veromäen koululta. Ruoka-ainetilaukset ja kotitalousluokan varaukset tehtiin koulun kotitalousopettajan kautta. Pehmomiekkamateriaalit ostettiin koulun antaman budjetin mukaan.

1.4 Ohjaajien tavoitteet

Kun ryhmänohjaaja suunnittelee uuden ryhmän aloittamista, hänen ensimmäinen tehtävänsä on selvittää, miksi hän haluaa perustaa ryhmän ja mitkä ovat ryhmän tavoitteet. (Kaukkila, Lehtonen 2007: 15.) Halu lähteä suunnittelemaan ja ohjaamaan poikaryhmää heräsi mahdollisuudesta päästä kehittämään omannäköistä toimintaa, johon pystyttiin yhdistämään vielä yksi harjoittelujakso ja opinnäytetyö. Poikaryhmän perustamisen lähtökohta koettiin mielekkääksi eli rauhattoman luokan poikien tukeminen ryhmätoiminnan kautta.

Ryhmä tarvitsee toimiakseen jonkun, joka vastaa sen olemassaololle välttämättömistä tehtävistä. Tärkeää on suunnan näyttäminen ja päätösten tekeminen. Kun ryhmä tekee jotain, vaikkapa selvittää asioita, leikkii leikkejä tai taistelee, niin ilman suunnan näyttäjää ryhmää ei ole, sillä kaikki erkaantuvat eri suuntiin. Ryhmänohjaajan keskeisiin tehtäviin kuuluu ryhmän sisäinen organisointi, palautteen antaminen, resurssien hankkiminen ja tiedon välittäminen. (Kopakkala 2005: 89.)

Oli selvää, että vastuu ryhmän ohjauksesta oli ohjaajilla. Heidän kuului toteuttaa kaikki käytännön asiat, kuten tilavaraukset, toiminnan lopullinen suunnitteleminen, yhteydenpito poikien vanhempiin ja ryhmän asioista tiedottaminen pojille ja kaikille yhteistyökumppaneille.

Ryhmänohjaukseen liittyvät tavoitteet olivat selkeitä. Ryhmään haluttiin muodostaa ilmapiiri, johon poikien oli helppo tulla ja näin ollen heidän oli myös helppo sitoutua ryhmään. Pyrkimyksenä oli, että pojat kokisivat ryhmän olevan turvallinen ja siellä voisi puhua kaikenlaisista asioista. Poikaryhmän ohjaajat halusivat kehittyä ja saada lisää ryhmänohjaamiseen liittyvää varmuutta käytännön kautta. Poikien silmissä pyrittiin tulla nähdyiksi reiluna ja luotettavina aikuisina, jotka olivat kuitenkin luontevia ja vapautuneita ryhmätoiminnan aikana.

Yksi ryhmän kehitysprosessin seuraus on ryhmän kiinteiden lisääntyminen. Ryhmän kiinteys viittaa selvimmin siihen, että ryhmän jäsenet haluavat tulla ryhmään. (Niemistö 2002: 169-170.) Ryhmästä onnistuttiin luomaan kiinteä. Ryhmässä käyneet pojat vaikuttivat olevan hyvin sitoutuneita ryhmään. Tämä ilmeni siten, että poikaryhmän noin kymmenen pojan ydinjoukko kävi ryhmässä säännöllisesti. Pojat olivat sisäistäneet poikaryhmän osaksi tiistaiamua ja koulupäivää. He olivat aina paikalla, jos eivät olleet kipeinä tai muusta pakottavasta syystä pois koulusta. Kyseiset pojat myös osallistuivat innokkaasti ja ennakkoluulottomasti kaikkeen ryhmässä järjestettyyn toimintaan.

Mukava-hankkeen kokonaiskoulupäiväprojektissä kouluohjaajien havaintojen mukaan koulun jälkeen tapahtuvassa iltapäivätoiminnassa oli tärkeää säilyttää herkkyys lasten omille sisäisille tarpeille pakottamatta heitä tiukasti etukäteen ohjelmoituun toimintaan. (Pulkinen, Lounonen 2005: 144.) Poikaryhmässä toteutettiin samantyyppistä toimintamallia annettaessa poikien itse vaikuttaa vahvasti toiminnan sisältöön. Vaikka poikaryhmä toteutettiin koulun tiloissa ja liitettyä koulupäivään, oli ryhmään osallistuminen pojille vapaaehtoista. Toimintaan haluttiin luoda ilmapiiri, joka poikiesi riittävästi normaalin koulupäivän tiukoista rutineista ja näin ollen antoi pojille tilaisuuden hengähtää ja purkaa energiaa ennen koulupäivän alkua.

1.5 Keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat poikatyö, koulu toimintaympäristönä, ryhmädynamiikka, sukupuolisensitiivisyys, ja toiminnalliset ryhmät. Poikatyö ja sukupuolisensitiivisyys nousevat työn keskeisiksi käsitteiksi, koska toiminnallista ryhmää ohjattiin nimenomaan pojille. Pojat olivat ryhmän aikana viidennellä luokalla alakoulussa ja toiminnan aikana he olivat iältään kymmenen ja kahdenkymmenen ikävuoden välillä. Poikaryhmään osallistuneiden poikien iästä johtuen, työssä käsitellään latenssi-ikää ja poikien yleisiä käyttäytymismalleja murrosikäisen kynnysellä. Poikatyön osalta esitellään kirjallisuuden ja toteutuneiden projektien tuloksina syntyneiden projektiansioiden kautta erilaisia alakoululaisille pojille aiemmin ohjattuja ryhmiä ja niistä nousseita kokemuksia. Sukupuolisensitiivisyyttä tarkastellaan käsitteen määrittelyn ja sukupuolisensitiivisen työtöteen tarjoamien mahdollisuuksien kautta. Esille nostetaan myös

lapsilähtöinen työote, sillä ryhmän ohjauksessa pyrittiin huomioimaan tämä työskentelymenetelmä. Käsitteiden lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys välistä suhdetta tarkastellaan kirjallisuuden pohjalta ja sen lisäksi pohditaan, kuinka lapsikeskeinen työote näkyi poikaryhmän ohjauksessa.

Koska toiminnallista ryhmää ohjattiin koulun tiloissa, on luonnollista nostaa koulu toimintaympäristönä ja toiminnalliset ryhmät työn keskeisiksi käsitteiksi. Työssä esitellään koulun tarjoamia mahdollisuuksia poikaryhmän kaltaisten ryhmien toteuttamispaikkana. Lisäksi tarkastellaan myös kirjallisuuteen pohjaten, kuinka koululla järjestettävä ryhmätoiminta on lapsille ja nuorille hyödyllistä ja miksi se toimii heille suojaavana tekijänä. Myös muita hankkeita ja projekteja esitellään, jotka on toteutettu Pilari-hankkeen ja poikaryhmän tavoin koulujen tiloissa. Toiminnallisista ryhmistä esitellään toiminnallisuuden mahdollisuuksia lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä kirjallisuuteen pohjaten. Pohditaan myös minkäläisten kohderyhmien kanssa toiminnalliset ryhmät ovat omimmillaan sekä miksi toiminnallisuus sopii menetelmäksi murrosiän kynnyksellä oleville pojille toteutettavaan ryhmätoimintaan. Toiminnallisuudesta painotetaan liikunnan merkitystä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Lisäksi käsitellään liikunnan positiivisia vaikutuksia lapsille ja esitellään erilaisia suosituksia lasten ja nuorten liikunnan määrästä ja tarpeellisuudesta.

Poikaryhmä muodostui viidennen luokan pojista. Aloite siitä, että kyseisille pojille olisi tarpeellista järjestää ryhmätoimintaa, tuli Veromäen koululta. Näin ollen yhdeksi työn keskeisistä käsitteistä muodostuu ryhmädynamiikka. Oli myös merkityksellistä pohtia, minkälainen oli ryhmän yhteishenki ja oliko poikien välisessä ryhmädynamiikassa jotain, jonka vuoksi juuri kyseisen luokan pojat hyötyisivät poikaryhmästä. Työssä käsitellään ryhmädynamiikkaa teoriakirjallisuuden pohjalta ja esitellään yleisesti ryhmädynamiikkaan vaikuttavia tekijöitä. Ryhmädynamiikan yhteydessä esitellään myös erilaisia ryhmien jäsenten yleisesti omaksumia rooleja ja niiden vaikutuksia ryhmädynamiikkaan. Pyrkimyksenä on myös tarkastella, löytyikö poikaryhmästä kyseisiä rooleja.

2 POIKARYHMÄN TARPEET JA PÄÄMÄÄRÄT

2.1 Kohderymänä viidesluokkalaiset pojat

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen on maininnut ryhmäliikunnan olevan merkityksellistä latenssi-ikässä oleville pojille. Varsinainen ryhmäytyminen alkaa vähitellen poikien ollessa 6-7 vuotiaita, toisin sanoen heidän tullessaan latenssi-ikänsä. Latenssivaihe ajoittuu pojilla ikävuosiin 7-13. Toverisuhteet saavat tässä iässä uutta painoarvoa, vaikka kavereita on toki ollut aikaisemminkin. Tavoitteena on olla niin kuin toisetkin ja sulautua massaan. Pientä tai suurta pal-

loa tai mahdollisesti litteää kiekkoa sohitaan erikokoisiin maaleihin jaloilla tai mailoilla. Tämä toiminta osuu monin tavoin latenssipojan sielun ytimeen. Motoriset taidot kehittyvät huimaa vauhtia. Parantuva kehonhallinta tuottaa syvää, nimetöntä mielihyvää ja liittää pojan monin sitein ikätovereihin. Luonteenomaista on, että pojat hyväksyvät yleensä mukisematta aikuisen auktoriteetin ainakin mieluisissa harrastuksissa, ja mukavalla valmentajalla on erinomainen mahdollisuus tukea kasvavien poikien kehitystä monin tavoin. (Sinkkonen 2005: 163.)

Pojilla tuntuu olevan tyttöjä enemmän liike-energiaa väheksymättä mitenkään tyttöjen aktiivisuutta (Sinkkonen 2005: 165). Poikien tarve saada purkaa liike-energiaansa myönteisellä tavalla havaittiin poikaryhmän toiminnan aikana useampaan kertaan. Poikien tarve saada liikkua ja käyttää motorisia taitojaan korostui jatkuvasti muun muassa poikien välisten leikkien muodossa, johon kuuluvat erilaiset paini- ja kamppailuliikkeet, juoksu ja muu yhteinen kisailu. Luonnollisesti poikien energisuus pyrittiin huomioimaan poikaryhmän toiminnan suunnittelussa, joka on hyvin liikuntapainotteista.

On varmasti ratkaisematon kysymys, miten saada mahdollisimman monet lapset liikkumaan ja nauttimaan pallopeleistä ja huolehtia samalla siitä, että oikeasti lahjakkaat pelaajat saavat riittävästi haasteita ja etenevät omien edellytystensä mukaisesti. Jos peliaikaa saavat vain huiput, ”vilttijengi” turhautuu odottaessaan pelivuoroa kerrasta toiseen. Jos taas kaikki saavat peliaikaa tasapuolisesti, turhautuvat lahjakkuudet. Olisi oltava mahdollisuus vain pitää hauskaa pallopelin varjolla ja liikkua ilman minkäänlaista pakkoa tai velvoitetta. (Sinkkonen 2005: 164.) Poikaryhmässä oli mahdollisuus tarjota pojille jokaisella liikuntakerralla erilaisia vaihtoehtoja joukkueliikunnan ja muun liikunnan muodossa, koska ryhmänohjaajia oli jokaisella kerralla kaksi. Kahden ohjaajan johdosta voitiin ohjata ja valvoa vähintään kahta eri toimintaa samaan aikaan. Samoin pystyttiin tasapainottamaan pallopeleissä syntyneitä joukkueita niin, että ohjaajat osallistuivat mukaan peleihin. Tavallisesti liikuntakerran ohjelmaan otettiin kaksi eri pallopeleä tai yksi pallopele ja sen lisäksi mahdollisuus harrastaa muuta vapaa-ajantoista liikuntaa.

2.2 Ryhmätoimintaa tukemaan poikien kasvua

Ala-asteikäisille pojille järjestettyä ryhmätoimintaa on tarjonnut muun muassa Settlementinuorten Hämeenpiiri ry Kölvi- poikatyöprojektissa. Alueellinen pienryhmätoiminta ala-asteikäisille pojille aloitettiin yhteistyökokeilulla Kölvin ja Rientolan settlementin välillä keväällä 2002. Rientolan iltapäiväkerhosta poimittiin kolme poikaa, joilla oli taustalla ylivilkkautta tai/ ja vanhempien avioero. Pojat tapasivat kerran viikossa nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan, jolla oli aikaa kiinnittää jokaiseen poikaan yksilöllistä huomiota ja kuunnella jokaista. Juuri pienen pojan erityislaatuisuuden kuuleminen jää usein suuremmissa ryhmissä sanahe-

linäksi. Pieni ”häirikkö” ehditään ainoastaan komentaa hiljaiseksi. Toiminnan tarkoituksena oli lisäksi välittää miesohjaajan muodossa lämmintä ja turvallista miehen mallia. Yhdessä oleskeltiin, juteltiin, harrastettiin, käytiin retkillä, pelattiin ja syötiin. Tätä mallia jatkokehittämällä syntyi ns. kölviryhmät eli ala-asteikäisten poikien kasvua tukevat pienryhmät. (Kianto 2004: 32.)

Setlementin iltapäiväkerhot ovat oiva paikka poimia pienryhmiin poikia, joilla on jonkin asteisiä käytöshäiriöitä ja jotka selvästi oireilevat vanhempien välisestä erotilanteesta. Toiminnan ytimenä on se, että miesohjaaja ehtii pienryhmässä antamaan kaikille pojille henkilökohtaista huomiota, jota pojat usein käyttäytymisellään hakevat. (Kianto 2004: 32.) Poikaryhmän toiminnassa oli samoja lähtökohtia kuin Setlementtinuorten järjestämällä ryhmällä. Toiminnan sisältö oli samantapaista ja miehen mallin tarjoaminen miesohjaajan muodossa mahdollistui ryhmässä. Toiminnan kohderyhmänä olevia poikia ei kuitenkaan valittu tiettyjen yksilöllisten kriteerien mukaan poikaryhmään ja toiminnan tavoitteena oli lisäksi vahvistaa poikaryhmän yhteishenkeä. Ryhmään osallistuneilla pojilla oli kuitenkin tarvetta samansuuntaiseen ryhmätoimintaan kuin Setlementtinuorten järjestämät ryhmät. Osalla pojista on melkoinen aikuisen huomion tarve ja kahden ohjaajan kautta huomion tarpeeseen voitiin vastata melko hyvin. Poikaryhmän melko suuri koko ja käytettävissä oleva aika asetti jonkin verran rajoitteita yksilöllisen huomion antamiselle. Jos ryhmän toiminnan sisältö vaati paljon ohjausta, oli haasteellisempaa tarjota yksilöllistä huomiota usealle pojalle. Vastaavasti ryhmäkerroilla, jotka olivat vapaampia ja vaativat vähemmän ohjausta, jäi poikien kanssa keskusteluun sekä yksilölliseen ohjaukseen paremmin aikaa.

Niina Muttonen on tarkastellut pro gradu tutkimuksessaan setlementtipoikatyön ja Meikäpoika-projektin yleistä systematiikkaa poikien kasvuun ja sosialisointiin liittyvissä kysymyksissä. Pro gradu tiivistelmässä poikatyön menetelmistä korostuu toiminnallisten ryhmien merkitys. Poikatyön menetelmistä ryhmätoiminnan merkitys nousi keskeiseksi poikien kasvun tukemisessa. Poikatyön toimintaympäristöllä nähtiin mahdollisuus erilaisen toiminnan kautta tarjota pojille onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä. Myönteisten kokemusten lisäksi toiminnalliset menetelmät samaistivat ryhmän jäseniä sekä mahdollistivat yhteisöllisyyden kokemuksen. Toiminnallisten menetelmien avulla poikien uskottiin oppivan sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutusta, jonka kautta poikien itsetuntemuksen uskottiin vahvistuvan. Toiminnan merkitys nähtiin poikien mahdollisuutena vaikuttaa poikien valintoihin ja päätöksiin.

Toiminnalliset menetelmät, onnistumisen kokemukset, poikien tarpeiden kuunteleminen ja huomioon ottaminen sekä turvallisen aikuisuuteen merkitys nousivat keskeisiksi poikien kasvatusta tukeviksi elementeiksi. Poikien kasvatuksen tukeminen nähtiin toiminnan välityksellä tapahtuvaksi. Toiminta nähtiin kasvatuksen välineenä. Nuorisotyöntekijöiden mukaan toiminnalliset kerhot tarjoavat pojille mahdollisuuden olla ”poissa pahan teosta”. (Sarjanoja 2003:

27-28.) Toiminnalliset menetelmät olivat myös poikaryhmän ohjauksen välineenä. Toiminnallisista menetelmistä ryhmäliikunnan tarjoamisella pyrittiin vahvistamaan ryhmän yhteishenkeä sekä tarjoamaan pojille mahdollisuus purkaa energiaa myönteisellä tavalla. Toiminnallisten menetelmien käytössä oli keskeisenä lähtökohtana tarjota vaihtoehtoja oppilaslähtöistä toimintaa koulun tiloissa.

2.3 Sukupuolisensitiivinen poikatyö

Sukupuolisensitiivisyydellä voidaan tarkoittaa kykyä tunnistaa miesten ja naisten erilaisuus sekä erot esimerkiksi tarpeissa ja viestintätavoissa sekä kykyä kuunnella ja havainnoida miesten ja naisten erilaisuutta eri konteksteissa (Anttonen 2006: 11).

Kasvatustieteiden maisteri Juha Nieminen kuvaa sukupuolisensitiivisen työtteen merkitystä uudenlaisessa poikatyössä. Vanhassa poikatyössä poikana olemisen sisältö ja mallit annettiin pojalle useimmiten valmiina ja ylhäältäpäin. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö ne sisältäneet paljon pojille luontaisia ja poikien elämää myönteisesti tukevia aineksia. Mutta poikatyön poikamallit saattoivat olla myös kapeita, ahdistavia ja suvaitsemattomia. Tästä nouseekin sukupuolisensitiivisen poikatyön mahdollisuus. Poikana voi olla arvokas usealla eri tavalla ja raivatessaan tilaa näille eri tavoille sukupuolisensitiivinen nuorisotyö voi lunastaa paikkansa nuorisotyön pitkässä perinteessä. (Kianto 2004: 10.)

Sukupuolisensitiivisellä työtteellä tavoitellaan sosiaalista vahvistamista, jolla voidaan tukea nuoren kasvua ja myönteisen sosiaali-identiteetin kehitystä. Sukupuolisensitiivisen työtteen tavoitteen voisi määritellä esimerkiksi pyrkimykseksi tarjota moninaisia mahdollisuuksia kasvaa itseään arvostavaksi nuoreksi ja nuorena yhteisössä, jossa arvostetaan erilaisuutta ja tavoitellaan yhdenvertaista toimintaa. (Anttonen 2006: 5.) Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö ottaa huomioon kasvatustehtävän sekä sukupuolen yhteiskunnallisen merkityksen. Se pohjautuu tietoihin valintoihin ja perusteisiin. Sen avulla voidaan vähentää sukupuoliroolien aiheuttamaa jännitettä, tarkastella sukupuoleen liittyviä viestejä, antaa samaa sukupuolta olevan aikuisen tukea ja roolimallia, antaa ryhmän tukea sekä parantaa työn laatua. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö antaa ennakkoluulottomasti tilaa erilaisille tyttönä ja poikana olemisen kokeiluille ja paikan ottamisille. (Anttonen 2006: 18.)

Sukupuolisensitiivinen työote huomioitiin myös poikaryhmän ohjauksessa. Poikaryhmän toiminta pohjautui poikien omille toiveille, joita kartoitettiin sekä suullisesti ryhmän kesken että anonymisti kirjallisia kyselyitä käyttäen. Mahdollisesta toveripaineesta johtuen myös anonymi toiveiden kartoitus huomioitiin. Poikaryhmässä toteutetussa toiminnassa korostui perinteisesti pojille mieluisat harrastukset, kuten liikunta eri muodoissaan. Kuitenkin alkukar-

toituksessa huomioitiin myös poikien mahdollinen kiinnostus esimerkiksi kuvaamataidosta ja yhteisistä retkistä.

Laurie Mandelin ja Charol Shakeshaftin amerikkalaisissa ala-kouluissa tehdyssä tutkimuksessa (1996) todetaan, että jo nuoret koululaiset omaksuvat sukupuoliroolit vahvasti. Tytöt omaksuvat feminiinisiä käyttäytymismalleja, kun taas pojille ovat yleisiä maskuliiniset käyttäytymismallit joissa he dominoivat tyttöjä ja ei maskuliinisia poikia. (Lesko 2000: xxii.) Myös Jan Nesor on tutkinut poikien käyttäytymismalleja amerikkalaisissa kouluissa ja todennut, että jo neljäs ja viides luokkalaiset pojat ovat omaksuneet vahvasti maskuliinisia käyttäytymismalleja eri medioiden välityksellä. (Nespor 2000: 44.)

Poikaryhmässä oli selkeästi havaittavissa sellaisia poikia, jotka olivat omaksuneet vahvasti maskuliinisia toimintamalleja. Poikien toimintaa seurattaessa kävi nopeasti selväksi, että poikien välillä oli tietyn tyyppinen ”nokkimisjärjestys”, jonka yläpäässä olivat fyysisesti kookkaimmat ja sosiaalisesti aktiivisimmat ja lahjakkaimmat pojat. Näiden poikien käytös oli muihin nähden selkeästi dominoivaa. Yhteisistä asioista päätettäessä heidän mielipiteensä saivat aina eniten kannatusta muilta pojilta. Nämä pojat alistivat myös poikien kesken vähemmän suosittuja poikia esimerkiksi ”lyttäämällä” heidän ideansa ja ajatuksensa kelvottomiksi ja typeriksi. Ohjauksessa pyrittiin koko poikaryhmän ajan puuttumaan tämänkaltaiseen käytökseen ja tietoisesti myös antamaan hiljaisille pojille suunvuoro ja mahdollisuus kertoa omia mielipiteitään ilman muiden arvosteluja.

2.4 Lapsikeskeisyys

Lapsikeskeisen pedagogiikan luoja ja ensimmäisenä edustajana pidetään yleisesti 1700-luvulla elänyttä ja vaikuttanutta valistuskirjailija Jean Jacques Rousseaut. Rousseauin lapsikeskeinen pedagogiikan ydin voidaan kiteyttää muutaman pääteeman ympärille. Rousseau korostaa erityisesti lapsuuden ainutkertaisuutta ja lapsen yksilöllisyyttä. Lapsuus on Rousseaulle itseisarvo, eikä lapsuutta pidä uhrata niin, että lapsi myöhempiin aikuisuuden tarpeisiin vedoten pakotetaan omaksuma sellaista, mistä hän ei ole luonnostaan kiinnostunut. Lapsikeskeiseen kasvatustieteeseen on vaikuttanut suuresti myös 1900-luvun vaihteessa elänyt filosofi ja kasvatustieteilijä John Dewey, joka tahtoi luoda uuden, entistä vapaamman ja oppilaskeskeisemmän koulun. (Hytönen 2007: 21, 29.)

Nykyään lapsikeskeinen kasvatustieteellinen näkemys on yhdistelmä useista ajatusrakennelmista, joille yhteistä on se, että niiden avulla pyritään kasvatustilanteissa ottamaan huomioon lasten ja lapsuuden erityisluonne ja turvaamaan lapsille kasvatustilanteissa erityinen asema tai kohtelu. Tärkein lapsikeskeistä kasvatusta ja opetusta ohjaava periaate on, että kasvatuksen sisäl-

löt tulee valita sen mukaan, miten merkityksellisiä, kiinnostavia ja tarkoituksenmukaisia ne lapsen kannalta ovat. Lapsikeskeisen kasvatustajattelijan pohjana on yksilöllisyyden kunnioittaminen ja yksilöiden välisen tasa-arvon ihanne. Jokainen lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on. Se, johtaako yksilöllisyyden kunnioittaminen myös kasvatuksellisen tasa-arvon toteutumiseen, ei kuitenkaan ole itsestään selvää. (Hytönen 2007: 8, 14, 19- 20.)

Mukava-hankkeen kokonaiskoulupäiväprojektissa yhtenä johtavista toimintaperiaatteista on ollut myös lapsilähtöisyys. Se tarkoittaa lapsen kehityksen tuntemusta ja sen tukemista ikäkauteen sopivilla vaikutteilla ja kehitysodotuksilla. Lapsilähtöisyys ei siis tarkoita lapsen ehdoilla toimimista vaan vastuullista aikuisuutta, joka ottaa lapsen tarpeet huomioon. Se sisältää lapsen kuuntelua, hänen ajatustensa ja tarpeidensa kokonaisvaltaista ymmärtämistä sekä hyvinvointia edistävän koulukulttuurin luomista. (Pulkinen, Launonen 2005: 62.)

Kirjallisuudessa lapsikeskeisyydestä puhuttaessa käytetään usein myös termiä lapsilähtöisyys. Termejä käytetään hyvin pitkälle synonyymeinä, mutta tiettyä eroavaisuutta termien käytössä voi havaita. Lapsikeskeisyydestä puhuttaessa viitataan usein vanhoihin ajattelijoihin kuten Jean Jacques Rousseauhin ja John Deweyyn. Lapsikeskeisyydessä korostetaan voimakkaasti lapsen vapautta ja määräysvaltaa aikuiseseen ja kasvattajaan nähden. Kuten aiemmassa Mukava-hankkeen lapsilähtöisyyttä kuvattaessa nähdään, lapsilähtöisyydellä kuvataan kirjallisuudessa jonkin verran aikuisvaltaisempaa, ei niin paljon lapsen ehdoilla tapahtuvaa toimintaa. Poikaryhmässä lähestymistapa oli enemmän lapsilähtöinen, sillä vaikka toiminta oli poikien suunnittelemaa, oli kerhokertojen käytännön toiminta enemmän ohjaajalähtöistä.

Poikaryhmässä toteutettiin osittain lapsikeskeisyyden periaatteita. Lähestymistapa ryhmään oli lapsikeskeinen, sillä toiminta suunniteltiin ja toteutettiin lähes kokonaan poikien toiveiden pohjalta. Näin ollen toiminta oli pojille merkityksellistä, kiinnostavaa ja tarkoituksenmukaista. Lapsikeskeisyys näkyi poikaryhmässä myös poikien yksilöllisenä huomioimisena. Ohjaajat kiinnittivät paljon huomiota poikien yksilöllisiin tarpeisiin. Pojille pyrittiin esimerkiksi tarjoamaan keskusteluseuraa aina kun se vain oli ajan puitteissa mahdollista. Toimintaan luotiin usein myös valinnanmahdollisuuksia, jolloin jokainen poika pystyi itse valitsemaan juuri häntä kiinnostavaa tekemistä. Esimerkiksi pelatessa lautapelejä tarjolla oli useampia pelivaihtoehtoja. Vapaan liikunnan kerhokerroilla pojat saivat valita täysin itsenäisesti, mitä halusivat tehdä. Jos jollakin pojalla oli huono aamu tai ryhmässä esiintyi muutoin riitatilanteita, pyrittiin mahdollisuuksien mukaan jakamaan ohjausta. Tarvittaessa toinen ohjaaja lähti keskustelemaan häiriötä aiheuttaneen pojan tai poikien kanssa erilliseen tilaan, kuten liikuntasalissa pukuhuoneeseen. Ryhmän ohjauksen aikana toimittiin siten, että poikien yksilöllisyyttä pyrittiin huomioimaan ja häiriötilanteet ratkaisemaan siten, että kenenkään kunniaa ei loukattu.

Osalle lapsikeskeisen kasvatusteorian edustajista julkinen kasvatus on yhteiskunnallisen kehittämisen ja uudistamisen perusmenetelmä. Kasvatusjärjestelmän lapsiryhmä, luokka ja koulu ovat siten heille alkeismuodossaan olevia pienen yhteiskuntaa, jotka parhaimmillaan tarjoavat lapsille kokemuksia demokraattisesta hallintomallista. Tämän kasvatusteorian edustajat kokevat perinteisen koulun oppilaiden passiivisuuden ja avuttomuuden esteiksi demokraattisten ja moraalisten arvojen kehittymiselle. (Hytönen 2007: 15.) Näin ollen poikaryhmä parhaimmillaan opetti pojille tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ryhmässä työskentelystä ja toiminnan suunnittelusta. Poikaryhmän toimintaa suunniteltaessa huomioitiin jokaisen pojan ideat ja ajatukset sekä pyrittiin toteuttamaan niitä käytettävissä olevien resurssien mukaisesti.

2.5 Poikien välisten suhteiden tarkastelua

2.5.1 Ryhmädynamiikka

Ryhmän toimintaan kuuluu oleellisesti ryhmän dynamiikka. Se tarkoittaa ryhmän voimaa, joka syntyy ryhmän jäsenten keskinäisistä jännitteistä, kiinnostuksista ja tunteista. Jos ryhmää verrataan jäävuoreen, ryhmädynamiikka on sen pinnan alle jäävä osa. Ryhmän dynamiikkaa tarkastelemme esimerkiksi silloin, kun keskustelemme jonkun kanssa siitä, miksi joku sanoi tai teki jotain ryhmässä. Ryhmädynamiikkaa voi tunnistaa huomioimalla eri asioita. Miten ja kenen kanssa ihmiset keskustelevat? Millaisia asentoja ja ilmeitä heillä on? Onko tunnelma jännittänyt, kireä, vai leppoisa? (Kaukkila, Lehtonen 2007: 27.)

Poikien välillä voitiin erottaa selkeitä jännitteitä ja tiettyjen poikien välisiä suhteita, jotka vaikuttivat poikaryhmän ryhmädynamiikkaan. Ketään ei suoraan jätetty ryhmän ulkopuolelle, mutta tiettyjen poikien mielipiteitä ei arvostettu muun ryhmän keskuudessa ja niitä joko pilkattiin tai ne jätettiin huomiotta. Poikaryhmän pojille muodostui selkeä ydinjoukko, ja muutamaa poikaa ei hyväksytty tähän ydinjoukkoon mukaan samalla tavalla kuin muita. Todennäköisesti tämä oli lähtöisin poikien omasta luokasta ja luokan ryhmädynamiikasta, joka välittyi myös poikaryhmään. Poikaryhmä oli kuitenkin tietyllä tavalla osa poikien koulupäivää.

Ryhmädynamiikkaa ja ryhmärooleja tarkasteltaessa on tärkeää tiedostaa millä tasolla liikutaan, ettei esimerkiksi tehdä syvätulkintoja yksilön psykodynamiikasta, kun ryhmäsuhteen ymmärtämiseen riittää ryhmäroolien tarkastelu. Ryhmäsuhteet riippuvat pitkälti ryhmän jäsenten persoonallisuudesta ja psykodynamiikasta. (Niemistö 2002: 113.) Tarkoituksena ei ollut lähteä tekemään jokaisesta pojasta tarkkaa analyysia, sillä se ei ollut opinnäytetyön kannalta oleellista, eikä poikaryhmän ohjaajilla olisi ollut siihen edes tarvittavaa osaamista. Yhtenä työn tavoitteena oli arvioida poikaryhmän vaikutusta poikien ryhmähenkeen. Ryhmän toimintaa ja ryhmähenkeä arvioidessa poikien väliset suhteet ja ryhmädynamiikka nousivat merkit-

täviksi tekijöiksi. Tässä opinnäytetyössä tarkkaillaan poikaryhmän ryhmädynamiikkaa ja poikien välisiä suhteita sekä niihin vaikuttavia tekijöitä.

Poikaryhmän ryhmädynamiikkaa tarkasteltaessa voidaan käsitellä ainoastaan noin kymmenen pojan ydinryhmän välistä ryhmädynamiikkaa. Ydinryhmällä tarkoitetaan tässä yhteydessä poikia, jotka olivat paikalla yli puolet kerhokerroista. Jokainen luokan viidestätoista pojasta osallistui poikaryhmään vähintään kerran, mutta ydinryhmän ulkopuoliset pojat osallistuivat ryhmän toimintaan harvoin. Ohjaajille ei ehtinyt muodostua ydinryhmän ulkopuolisista pojista riittävän tarkkaa kuvaa, jotta heidän suhdettaan muihin poikiin olisi voitu arvioida. Sen verran voidaan kuitenkin todeta, etteivät poikaryhmän vakiokävijät muodostaneet keskenään tiivistä ryhmää koululuokassa eli poikaryhmän osallistujat eivät valikoituneet ainakaan ainoastaan kaverisuhteiden perusteella. Osalla poikaryhmään tiiviisti osallistuneista pojista paras luokkakaveri saattoi olla joku, joka ei aktiivisesti osallistunut poikaryhmän toimintaan.

Tarkasteltaessa poikaryhmän ydinjoukon välistä ryhmädynamiikkaa, nousee tästä noin kymmenen pojan välisestä ryhmästä selkeästi esille tietty ydinjoukko ja sen johtajat, sekä pojat jotka jäävät ydinjoukon ulkopuolelle. Tästä kymmenen pojan ryhmästä suurin osa pojista muodosti tiiviin joukkion, jonka ulkopuolelle loput pojat jäivät. Hallitsevalla joukkiolla oli myös omat johtajansa, joiden mielipiteisiin ja ajatuksiin muut pojat yhtyivät. Joukkion ulkopuolelle jäävien poikien mielipiteitä taas syrjittiin joukkion johtajien esimerkin innostamina.

Ohjaajat pyrkivät omalla toiminnallaan vahvistamaan poikien välistä ryhmädynamiikkaa. Ohjauksessa kiinnitettiin paljon huomiota siihen, miten pojat käyttäytyivät toisiaan kohtaan. Poikaryhmän ydinjoukon ulkopuolelle jääneille pojille pyrittiin antamaan tilaa esittää omia mielipiteitään rauhassa ja ilman pelkoa nolatuksi tulemisesta. Poikaryhmässä tehtiin yhteistoiminta- ja luottamusharjoituksia, joiden tarkoituksena oli kehittää poikien välistä luottamusta ja kykyä yhteistyöhön. Poikien välisessä ryhmädynamiikassa tapahtui selkeästi positiivista kehitystä poikaryhmän aloituksen syksyllä 2007 ja lopetuksen keväällä 2008 välillä. Kevätlukukauden aikana pojat toimivat jo selkeästi paremmin ryhmänä, joka kävi ilmi esimerkiksi tilanteissa, joissa poikien piti keskenään päättää asioista ryhmänä. Syksyn aikana he eivät kyenneet pääsemään kaikkia tyydyttäviin lopputuloksiin, kun taas keväällä se onnistui huomattavasti paremmin. On melko vaikeata arvioida, kuinka suuri merkitys poikaryhmällä on ollut poikien ryhmädynamiikan kehittymisessä. Ainakin keväällä oli selkeästi havaittavissa, että poikaryhmän ytimen muodostanut noin kymmenen pojan joukko oli tiivistynyt. Poikaryhmä oli luonut heidän välilleen tietynlaisen siteen ja he keskenään jakoivat kokemuksen poikaryhmään kuulumisesta. Kuitenkin on muistettava, että kyseinen luokka oli saanut uuden opettajan syksyllä 2007 ja myös tämän vaikutus luokan poikien väliseen ryhmädynamiikkaan on varmasti ollut merkittävä. Kuitenkin koululuokka on se paikka, jossa pojat viettävät suurimman osan keskinäisestä ajastaan.

2.5.2 Roolit ryhmässä

Ryhmässä on usein sekä virallisia että epävirallisia rooleja. Viralliset roolit ovat ennalta määrättyjä tai niistä voidaan sopia yhdessä. Virallisia rooleja ovat esimerkiksi puheenjohtaja tai sihteeri. Epäviralliset roolit ilmenevät ryhmän jäsenten toistuvana käyttäytymisenä. Ne muodostuvat ja kehittyvät ryhmän vuorovaikutuksessa. Epävirallisia rooleja ovat esimerkiksi vit-sailija, uhrautuja ja syntipukki. (Kaukkila, Lehtonen 2007: 53.)

Poikaryhmässä pysyviä virallisia rooleja olivat ainoastaan ohjaajien roolit. Väliaikaisia virallisia rooleja voitiin tietysti jakaa tarpeen mukaan, jos jossain suunnittelua vaativassa toiminnassa tarvittiin vaikka kirjuria. Poikien väliset roolit olivat epävirallisia rooleja, jotka ilmenivät poikien käytöksen perusteella ja toistuvina toimintatapoina.

Myötäelämisen ja tunteiden lisäksi ryhmädynamiikkaa säätelevät myös ryhmien roolit. Ryhmätilanteessa rooli tarkoittaa meille ominaista, tuttua ja turvallista tapaa toimia. Rooli voi olla myös tapa, jota muut ryhmän jäsenet meiltä odottavat. (Kaukkila, Lehtonen 2007: 52.)

Sosiaalipsykologiassa roolin käsite kytketään sosiaaliseen asemaan, joka määrittää henkilön yleisesti tunnetun toiminnan. Vastaavasti henkilön roolin ottoa on selitetty mm. häneen kohdistuvilla käyttäytymisodotuksilla, jolloin tiettyyn asemaan sijoitettu henkilö saadaan käyttäytymään odotusten mukaisesti. Roolien muodostumista määräävät myös biologiset ja sosiaaliset tosiasiat. Rooli on väline, jonka avulla yksilö, subjekti toimii toisten yksilöiden kanssa. Ryhmän vuorovaikutuksessa yksilö voi käyttää rooliaan sekä tuhoavalla että uutta luovalla tavalla. (Niemistö 2002: 85- 95.)

Ryhmässä yksilöiden roolit ovat yhdistelmiä sosiaalisesta ja persoonallisesta roolitasosta. Yksilön roolin ottoon vaikuttavat hänen omat persoonalliset taipumuksensa sekä ulkopuolelta, toisilta ihmisiltä tulevat odotukset. Pitkään toimineen ryhmän jäsenten roolit helposti jäykistyvät, ja rooli kaventaa henkilön toimintamahdollisuuksia. Kun rooli on muodostunut osaksi ryhmän roolien kokonaisuutta, sitä ei voi muuttaa elleivät muut ryhmäläiset muutosta ”hyväksy”. (Kopakkala 2005: 108.)

Poikaryhmässä oli selkeästi havaittavissa poikien roolit ryhmässä. Poikaryhmän rooleihin vaikuttivat ne roolit, joita pojilla on koulussa omassa luokassaan muutenkin. Samat roolit ja rooleihin liittyvät odotukset välittyivät poikaryhmään. Poikaryhmästä löytyi selkeitä johtajan roolin ottaneita poikia. Hauskuuttajan, älykön rooleja sekä muitakin rooleja löytyi myös. Vaikka poikaryhmän toiminta oli tavallisesta luokkatilanteesta poikkeavaa toimintaa, näkyi kouluroolien kaventava vaikutus poikaryhmässä. Pojat odottivat toistensa käyttäytyvän samalla tavalla kuin muutoinkin koulussa, joten mahdollisuuksia roolien rikkomiselle ei löytynyt.

Jotta ryhmä toimisi mahdollisimman hyvin, sen jäsenten tulisi olla erilaisia ja osata erilaisia asioita. Ruth Meridith Belbin on luettellonut roolit, joita hän tutkimuksiin perustuen olettaa hyvin toimivan tiimin edellyttävän. Nämä roolit ovat: keksijä, tiedustelija, tekijä, takoja, viimeistelijä, arvioija, diplomaatti sekä kokoaja. Belbinin mukaan tiimin jäsen toteuttaa yleensä yhtä tai kahta roolia. Rooli määräytyy henkilön ominaisuuksien ja tiimin tarpeen perusteella. (Kopakkala 2005: 109- 110.)

Belbinin roolit soveltuvat pääasiassa työelämään ja tiimityöskentelyyn, mutta ne näkyivät tietyissä tilanteissa myös poikaryhmässä. Esimerkiksi yhteistoimintaharjoitteissa tietyt pojat ottivat keksijän roolin ja suunnittelivat kuinka tehtävä ratkaistaan. Toiset pojat taas olivat tekijöitä, jotka pyrkivät toiminnallaan saamaan tehtävän ratkaistuksi. Myös tarkkaavaisia viimeistelijöitä ja loppuun asti pohdiskelevia arvioijia löytyi ryhmästä.

Belbinin roolit näkyivät niinkin yksinkertaisissa tilanteissa kuin toiminnan aloittamisessa tai lopettamisessa esimerkiksi liikuntasalissa. Keksijä sai idean aloitettavalle toiminnalle, tekijät toteuttivat ideaa hakemalla varastosta oma-aloitteisesti siihen tarvittavat välineet. Kokoajan ja viimeistelijän roolit näkyivät esimerkiksi tilanteessa, jossa rakennettiin linnoituksia pehmomiekkailuun. Osa pojista eivät olleet tyytyväisiä ennen kuin linnoitus oli juuri sellainen kuin he halusivat. Sama näkyi tavaroita pois siivotessa. Osa pojista vain kantoi tavarat varastoon, kun taas toiset järjestelivät niitä varastossa juuri oikeille paikoilleen.

2.5.3 Ryhmän valtasuhteet

Ryhmän valtasuhteet kertovat ryhmän jäsenten välisestä vaikuttamisesta ja vaikutusryityksistä sekä erilaisista henkilöiden välisistä riippuvuuksista. Karkeimman kuvan valtarakenteesta saa havainnoimalla ryhmän jäsenten vuorovaikutusta. Vallassaolijaa katsotaan ja kuunnellaan muita enemmän, hänen puheeseensa reagoidaan. Vastaavasti sellainen, jolla ei ole valtastusta helposti sivuutetaan eikä hänen ehdotuksiinsa tartuta. Ryhmän ohjaaja voi saada kuvan ryhmänsä valtasuhteista havainnoimalla ryhmän vuorovaikutusta. Hän voi arvioida jäsenten toisiinsa kohdistamia valtapyrkimyksiä, norminsäätelyä tai tunneilmaisua. Usein havaintojen tuoma tietoisuus auttaa ohjaajaa toimimaan tilanteen mukaisella tavalla. Silti havainnot riippuvat aina havaintajan suhteelliseksi jäävästä rakennetietoisuudesta ja ovat siten myös epätarkkoja. (Niemistö 2002: 120- 121, 128.) Eri henkilöiden roolit muodostavat toisiaan täydentäviä vastaroolipareja ja siten edellyttävät toisiaan. Henkilö, jolla on sanomisen tarve, tuskin saa tyydytystä, jollei hänellä ole vastassaan toista ihmistä, joka suostuu kuuntelijan rooliin. (Niemistö 2002: 107- 108.)

Yksittäisellä ryhmän jäsenellä voi olla valtaa suhteessa toisiin, hän voi olla epävirallinen johtaja (Niemistö 1998: 16). Poikaryhmästä löytyi myös vastaroolipareja. Tietyiltä pojilta odotettiin esimerkiksi johtajan roolia, ja näiden poikien ehdotuksiin muut yleensä lähtivät mukaan. Tietyiltä pojilta osattiin taas odottaa negatiivissävytteistä tai aggressiivista käyttäytymistä, johon muut pojat vastasivat ärsyttämällä ja provosoimalla näin käyttäytyviä poikia.

Poikien väliset roolit olivat hyvin vakiutuneita. Selkeänä esimerkkinä toimi eräs poika, jolla oli alhainen pettymyksen sietokyky ja joka myös ilmaisi tunteensa vahvasti. Muut pojat tunsivat kyseisen pojan käyttäytymismallin ja he omalla toiminnallaan pyrkivät saattamaan kyseisen pojan tilaan, jossa hän hermostuisi. Pojan hermostuttua muut pojat kauhistelivat äänekäästi pojan käyttäytymistä, vaikka he hyvin tiesivät pojan käyttäytyvän hermostuessaan juuri sillä tavoin. Näin ollen toiset ryhmän pojat vahvistivat omalla käytöksellään alhaisen pettymysten sietokyvyn omaavan pojan roolia ryhmän häirikkönä. Muu ryhmä odotti pojan toimivan tietyllä tavalla ja poika vastasi odotuksiin kerta toisensa jälkeen.

Poikaryhmän ohjauksessa otettiin huomioon poikien väliset valtasuhteet antamalla jokaiselle pojalle mahdollisuus kertoa oman mielipiteensä ja ehdotuksensa. Ohjauksessa rajoitettiin myös muiden poikien mahdollisia negatiivisia ja alistavia reaktioita ehdotuksiaan esittäneitä poikia kohtaan. Poikaryhmän ohjauksen tavoitteena oli luoda tasa-arvoinen ilmapiiri, mutta poikien valtasuhteita ei ollut yksinkertaista rajoittaa. Suuri osa pojista on ollut samalla koulu- luokalla ensimmäisestä luokasta lähtien, joten poikien väliset roolit ovat hyvin vahvoja ja juurtuneita.

2.5.4 Ryhmän henkilökemiat

Henkilökemia on kansan suussa syntynyt ilmaisu, jolle ei löydy tieteellisesti tarkoin määriteltyä sisältöä. Henkilökemia tarkoittaa psykologisia suhteita ihmisten välillä: tunteiden, ajatusten, mielikuvien ja tekojen muodostamaa sosiaalista kenttää, jonka voi kokea mutta jota ei voi millään välineillä mitata. Henkilökemialliset sekoitukset syntyvät, kun erilaiset tyypit ja tyylit kohtaavat. Kohtaamisessa muodostuu yhteinen sosiaalinen kenttä, jonka sanattoman viestinnän tasoilla tapahtuu henkilökemiallisia reaktioita. Me esimerkiksi puhumme toisillemme tietyllä äänensävyllä ja viestimme positiivista tai negatiivista suhtautumista toista kohtaan. (Dunderfelt 1999: 11, 33.)

Poikien omaksumien ja toteuttamien roolien lisäksi poikaryhmän ilmapiiriin ja toimintaan vaikuttivat myös poikien väliset, ohjaajien väliset sekä poikien ja ohjaajien väliset henkilökemiat. Kuten Dunderfelt edellä olevassa lainauksessa toteaa, henkilökemioiden muodostama kenttä ei voi mitata, mutta sen voi aistia. Poikaryhmän ohjaajien oli otettava huomioon

myös ryhmän jäsenten henkilökemiat. Aina poikien väliset mahdolliset kahnaukset ja jännitteet eivät johtuneet poikien omaksumista rooleista, vaan löytyi myös poikia, joiden henkilökemiat eivät kohdanneet. Kaikilta pojilta ei voitukaan vaatia saumatonta yhteistyötä keskenään.

3 POIKARYHMÄN OHJAUS JA KÄYTÄNNÖN TOIMINTA

3.1 Toiminnalliset ryhmät

Toiminnallisessa ryhmässä keskitytään konkreettiseen toimintaan ja pohditaan yhdessä saatuja kokemuksia. Ryhmän tavoitteena voi olla esimerkiksi itsetuntemuksen, vuorovaikutustaitojen tai elämäntaitojen kehittäminen. Uusi ryhmä kuuluu yleensä johonkin olemassa olevaan organisaatioon tai muuhun toimintakokonaisuuteen, jolla on omat tavoitteensa, toimintakulttuurinsa, arvonsa ja eettiset periaatteensa. (Kaukkila, Lehtonen 2007: 15, 18.)

Poikaryhmän toiminta oli sisällytetty osaksi poikien koulupäivää. Näin ollen poikaryhmän toimintaa ohjasivat niin Pilari- hankkeen tavoitteet, Veromäen koulun toimintakulttuuri kuin ohjaajien poikaryhmälle asettamat tavoitteet. Kiteytettynä poikaryhmän tavoitteena oli tarjota osallistujilleen vapaaehtoista koulupäivään sisällytettyä kerhotoimintaa, jonka sisällön päättivät kerhon ohjaajat ja kerhoon osallistujat yhdessä. Vaikka kerho oli vapaaehtoinen ja se ei ollut samankaltaista toimintaa kuin perinteinen opiskelu, oli kerhossa silti voimassa samoja sääntöjä kuin muuallakin koulussa, liittyen esimerkiksi kielenkäyttöön ja sovittujen sääntöjen noudattamiseen.

Sosiaalipedagoginen orientaatio oli lähtökohtana poikaryhmän ohjaukselle. Kurjen, Nivalan ja Sipilä-Lähdekorven mukaan (2006: 9, 77.) sosiaalipedagogiikan yleisenä tehtävänä on jäsentää ja toteuttaa sosiaalista kasvatusta, joka auttaa ihmistä kasvamaan yhteiskuntaan ja yhteiselämään toisten ihmisten kanssa. Kasvatuksen yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista ymmärretään se, että ihmisen tulee saavuttaa laajasti niitä sosiaalisia valmiuksia ja taitoja, joita tarvitaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen ympäristöön sopeutumisessa ja sen edelleen kehittämisessä, aidossa kansalaisuudessa. Saavuttaakseen nämä taidot hänen tulee oppia kuulumaan ryhmään ja tuntemaan olevansa arvostettu ja ryhmänsä hyväksymä. Hänen tulee omalta osaltaan kyetä vaikuttamaan ryhmän kehittymiseen ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen. Ihmisen tulee osallistua sosiaalisesti.

Usko yksilöiden ja ryhmien hyvän elämän ja yhteisöllisyyden kokemusten mahdollisuuteen sisältyy keskeisesti sosiaalipedagogiseen ajatteluun. Sosiaalipedagoginen toiminta aktivoituu ja vahvistuu yhteiskunnallisissa murrosvaiheissa. Yhteisöllisyyden, johonkin kuulumisen koke-

mus on yksilöllisen kehityksen edellytys. Sosiaalipedagogiikassa sosiaalinen liittyy pedagogiseen. Se merkitsee sitä, että yksilöille ja ryhmille tarjotaan mahdollisuus täyteen kasvuun. Sosiaalipedagogisin toimenpitein tuetaan yksilöä ja ryhmiä yhteiskunnan jäsenyyteen itsestään huolehtivina subjekteina. (Ranne, K. 2005: 15, 29.)

Poikaryhmän toiminnan keskiössä oli ryhmähengen vahvistaminen, johon pyrittiin yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteiden avulla, ryhmäliikunnalla sekä muulla yhteisellä toiminnalla. Toiminnan sisällöllä oli yhteisenä tavoitteena osallistaa poikia sosiaaliseen kanssakäymiseen. Poikaryhmän toiminta oli ajoitettu niin, että ryhmään osallistuneet pojat olivat tulossa murrosikään, aikaan jolloin kaverisuhteiden merkitys korostuu. Murrosikäisille pojille ryhmään kuulumisen on usein merkittävää. Toiminnan aikana tehdyillä harjoitteilla oli taustapyrkimyksenä, että ryhmään osallistuneet pojat saavuttaisivat ryhmän hyväksynnän ja kokisivat olevansa merkityksellisiä ryhmän kannalta. Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteiden kautta osallistuneiden poikien sosiaaliset taidot ja valmiudet saivat harjoitusta ja poikaryhmän toiminnalla pyrittiin mahdollistamaan jäsenten osallisuus ryhmässä. Poikaryhmän toimintaan osallistuneiden poikien sosiaalisten valmiuksien harjoittamisella voi olla merkitystä myöhemmin tulevaisuudessa, kun pojat tulevat nuoruusikään ja aikuisiksi.

Toiminnallisissa menetelmissä käytetään usein nelivaiheista rakennetta, joka vastaa inhimilliselle toiminnalle tyypillistä toiminnan rakennetta. Kaikkea toimintaa edeltää virittäytyminen tulevaan toimintaan ja tätä seuraa itse toiminta. Toiminnan jälkeen tapahtunutta käsitellään tunneilmaisun avulla. Lopussa älyllinen käsittely valmistaa virittäytymisen taas uuteen, tulevaan toimintaan. Toiminnassa älyllistä käsittelyä voi olla esimerkiksi loppukeskustelu. (Kopakala 2005: 183- 185.)

Poikaryhmässä käytettiin nelivaiheista rakennetta. Jokaisen kerhokerran alussa pidettiin alkupiiri, jossa käytiin läpi, ketkä olivat paikalla ja mitä kyseisellä kerralla tehtiin. Myös poikien kuulumisia kyseltiin ja heille annettiin aikaa kertoa menneenä viikkona tapahtuneista asioista. Seuraavana oli vuorossa itse toiminta. Toimintaosio oli luonnollisesti osioista pisin. Toiminnan jälkeen pidettiin loppupiiri, jossa kyseltiin ja annettiin poikien itse kertoa heidän tuntemuksiinsa kyseisestä kerhokerrasta. Myös ohjaajat kertoivat oman, ohjaajan näkökulman toiminnan onnistumisesta ja sen herättämistä tunteista. Viimeiseksi käytiin läpi yleiset poikaryhmään liittyvät asiat ja kerrottiin tai muistutettiin poikia tulevasta toiminnasta.

3.2 Poikaryhmän toiminnan sisältö

Poikaryhmällä oli koko lukuvuoden aikana yhteensä kaksikymmentä ryhmäkertaa. Ryhmäkertojen toiminta oli suunniteltu muutaman viikon ajanjaksoille kerrallaan. Poikaryhmän toimin-

taa ei haluttu suunnitella niin, että koko vuoden tai puolen vuoden toimintakertojen sisältö olisi päätetty etukäteen. Toiminnan sisällön suunnittelussa haluttiin pitää mahdollisuus auki poikien muuttuville toiveille. Poikaryhmän alussa pojille tehtiin kirjallinen kysely siitä, mitä he haluaisivat poikaryhmässä tehdä. (Liite 1). Ryhmän toimintaa suunniteltiin tämän kyselyn ja matkan varrella tulleiden ideoiden pohjalta.

Alkukartoituksessa suosituimmiksi vaihtoehtoisiksi nousivat pallopelien ja lautapelien pelaaminen sekä ruoanlaitto kotitalousluokassa. Toiminta toteutettiin vahvasti näiden toiveiden pohjalta, sillä suurin osa ryhmäkerroista pidettiin liikuntasalissa, jossa pelattiin paljon pallopelejä. Koko toiminnan aikana oltiin myös kolme kertaa kotitalousluokassa ja lautapelejä pelattiin kahteen otteeseen. Näiden toimintojen lisäksi poikaryhmää pidettiin toimintaterapialuokassa, jossa tehtiin yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteita. Liikuntasalissa pallopelien, kuten salibandyn, koripallon ja jalkapallon lisäksi askarrettiin pehmomiekkoja ja pidettiin niillä turnajaisia. Poikaryhmässä järjestettiin lisäksi vapaita ”peuhukertoja”, joissa pojat saivat toimia liikuntasalissa omien toiveidensa mukaan. Lisäksi poikaryhmän toiminnassa hyödynnettiin syksyllä 2007 liikuntasaliin rakennettua tempurataa. Kotitalousluokassa tehtiin pitsaa, lämpimiä leipiä ja lettuja.

Poikaryhmän osallistujamäärät vaihtelivat kuuden ja kahdentoista pojan välillä. Joulutauon jälkeen osallistujamäärä vakiintui kymmeneen poikaan. Tosin monesti joku pojista oli poissa esimerkiksi sairauden vuoksi, joten todellinen osallistujamäärä vaihteli kahdeksan ja kymmenen välillä. Poikien luokalla oli yhteensä viisitoista poikaa, joten poikien sitouttaminen ryhmään onnistui kohtuullisen hyvin. Kerhokertojen toiminnan sisällöllä ei ollut huomattavaa vaikutusta osallistujamääriin.

3.2.1 Liikunta

Sosiaalisen kanssakäymisen muodoista ryhmäliikunta on monipuolista sekä haasteellista ja sen avulla voidaan vaikuttaa nuorten myönteiseen kehitykseen. Australialaisnuoria koskeva tutkimus on osoittanut, että liikunnalla on suuri merkitys nuorten elämässä: Liikunta pitää fyysisesti hyvässä kunnossa, on hauskaa ajanvietettä ja antaa nuorelle ystäviä. Tärkeimmäksi nuoret nostivat liikunnan sosiaalisen vaikutuksen, mutta monet nuoret kokivat tärkeäksi myös mahdollisuuden harrastaa jotain, mihin heillä oli edellytyksiä ja kiinnostusta. (Gilbert 1998: 60.) Liikunta on merkityksellinen ja arvostettu osa lasten ja varhaisnuorten maailmaa, korostuneesti vielä poikien keskuudessa. Varhaisnuorilla liikuntaan liittyy usein sosiaalinen motiivi. Liikuntatoiminta on väline kuulua ja liittyä johonkin ryhmään. (Hakala 1999: 102.)

Poikaryhmän toiminnassa ryhmäliikunta oli alusta alkaen toiminnan keskiössä. Yhteisiä toimintakertoja poikaryhmän aikana oli yhteensä kaksikymmentä, joista noin viisitoista ryhmäkertaa käytettiin liikuntapainotteiseen toimintaan. Suurin osa liikuntakerroista oli ryhmäliikuntaa eri muodoissaan: pallopelejä, pehmomiekkailua ja erilaisia ratoja, joissa liikunta oli oleellinen osa toiminnan sisältöä. Liikunta eri muodoissaan nousi pojille tehdyissä kyselyissä esille ja oli poikien mielestä suosituin vaihtoehto poikaryhmän toiminnan sisältöä suunniteltaessa. Liikunnan avulla pyrkimyksenä oli paitsi tarjota pojille mielekästä toimintaa, myös vahvistaa poikien välisiä myönteisiä suhteita yhteisen toiminnan kautta. Ryhmäliikunnan lisäksi poikaryhmässä pidettiin myös muutamia toimintakertoja, joissa oli mahdollisuus yksilöllisempään sekä vapaampaan liikuntaan. Näillä yksilöliikuntaan painottuneilla ryhmäkerroilla tavoitteena oli edistää poikien oma-aloitteisuutta, tarjota mahdollisuus virkistäytymiseen sekä havainnoida poikien keskinäisiä ryhmärooleja ja suhteita.

Vuosituhanen vaihteen liikunnanopetus pyrkii - ehkä jälleen kerran - antamaan todellisen sysäyksen omaehtoiseen liikuntatoimintaan. Tehokkuutta arvostavan suoriutumiskulttuurin sijaan tavoitteena on positiivinen osallistumiskulttuuri, jossa oppijalle annetaan aikaa ja mahdollisuuksia oman liikkuvan minänsä löytämiseen. Omaehtoiseen liikunnallisuuteen kannustaminen on tänä päivänä erityisen tärkeää myös terveyden kannalta, sillä lapsen ja nuoren tulisi tutkimusten mukaan liikkua päivittäin kaksi tuntia. Koululiikunta vastaa nykyisellä keskimääräisellä kahden viikkotunnin määrällään siis vain noin seitsemättä osaa peruskoulua käyvän lapsen viikoittaisesta liikunnantarpeesta. (Hakala 1999: 38.)

Poikaryhmän toiminnassa pyrittiin mahdollisimman suureen osallistujamäärään jokaisella toimintakerralla. Liikunnassa painotus oli omaehtoisuudessa, vaihtelevuudessa ja vapaaehtoisuudessa. Liikuntakertojen sisällössä huomioitiin myös ei perinteisesti koululiikuntaan yhdistettyjä toimintoja, kuten pehmomiekkailut liikuntasalissa. Pehmomiekkokojen rakennus ja miekkaturnajaiset saavuttivatkin suuren suosion poikien keskuudessa. Kahdesta ohjaajasta johtuen toimintakertojen sisältöä oli mahdollista jakaa jokaisella liikuntakerralla. Esimerkiksi pehmomiekkokojen rakennusvaiheessa osa poikaryhmään osallistuneista pystyi toisen ohjaajan valvonnassa harrastamaan joukkuepelejä toisten rakennellessa vuorollaan miekkoja. Poikaryhmän tarjoamat liikuntakerrat toivat pojille lisäksi mahdollisuuden harrastaa yhteistä liikuntaa yhden lisätunnin viikossa.

Liikunnanopettaja ei yksinomaan keskity lapsen fyysis-motorisen kehityksen tukemiseen, vaan hän tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua niin oman oppiaineensa avulla kuin kaikissa muissakin kohtaamisissa. Aito kohtaaminen edellyttää oppilaan kohtaamista yksilönä ja hänen yksilöllisyytensä ja ainutkertaisuutensa kunnioittamista. Se edellyttää kuuntelua riippumatta siitä, mitä lapsi haluaa kertoa. Tärkeää on kuunnella myös silloin tai ehkä juuri silloin, kun lapsi haluaa kertoa jotain oman yksityiselämän tapahtumista. Aito kohtaaminen edellyttää

etenkin erityistä herkkyyttä havaita sanattomia viestejä, sillä liikunnan oppimistilanteissa oppilaan tunneskaala on laajasti käytössä. Opettajan merkityksellisyyttä ja osuutta siihen, miten oppilas kokee liikunnan oppimistilanteet ei ole kuitenkaan syytä väheksyä. Hän voi ammattitaidollaan tai -taitamattomuudellaan ja persoonallaan luoda iloa tai epätoivoa, estää nöyryyksiä tai nöyryyttää, vähentää ahdistuneisuutta tai lisätä sitä ja luoda tai murentaa uskoa itsen. (Hakala 1999: 30, 40- 41.)

Poikaryhmän toiminnan aikana poikien yksilölliseen huomioimiseen oli varsin hyvin aikaa. Etenkin liikuntakerroilla pystyttiin kahden ohjaajan avulla huomioimaan poikien kuulumisia, toiveita ja mahdollisia huolia. Ryhmän toiminnan lähtökohtiin oli alusta alkaen kuulunut poikien omille toiveille perustunut toiminnan suunnittelu, joka luonnollisesti edellytti ohjaajien ja poikien välisiä yhteisiä keskusteluja poikaryhmään liittyen. Liikkumiseen kannustavan ja vähemmän tuloskeskeisiin liikuntasuorituksiin suosivan ilmapiirin luominen oli tärkeä toiminnan lähtökohta. Liikuntakerroilla, joissa esimerkiksi pelattiin joukkuepelejä, pyrittiin tarjoamaan liikunnan mahdollistama ilo ja hauskanpito. Poikaryhmässä järjestetyssä liikunnassa ei niinkään keskitytty taidokkaisiin suorituksiin tai tuloksiin. Poikien keskuudessa kilpaileminen on luonnollinen osa elämää ja siihen tarjottiin mahdollisuus. Kuitenkin ryhmän ilmapiiri pyrittiin toiminnan aikana pitämään vähemmän suorituksiin keskittyvänä ja tarkoituksena oli tarjota jokaiselle ryhmäläiselle edellytyksiä nauttia liikunnasta henkilön suorituskyvyn mukaan. Joukkuepeleissä ryhmä voitiin tarvittaessa jakaa ja joukkueiden painotuksia voitiin vaihdella myös niin, että ohjaajat tai toinen ohjaajista osallistui peliin mukaan.

Liikuntatunneilla oppilaan mahdolliset tunne-elämän vaikeudet voivat myös nousta herkemmin pintaan kuin muissa koulun oppimistilanteissa. Oman lisänsä liikunnan erityisluonteeseen tuovat fyysisen toiminnan ja taitavuuden arvostus ala-asteiässä sekä liikunnallisen suoriutumisen vaikutus lapsen ja nuoren minäkäsitykseen ja itsearvostukseen. (Hakala 1999: 98.) Poikaryhmään osallistuneiden poikien joukossa oli myös poikia, joilla tunne-elämän vaikeudet nousivat pintaan toiminnan aikana. Erityisesti joukkuepelitilanteissa alhainen pettymyksen sietokyky havaittiin yhden osallistujan kohdalla useampaan kertaan. Tyypillistä oli, että toiset poikaryhmän jäsenet tiedostivat hänen alhaisen pettymyksen sietokyvyn ja siitä seuraavan aggressiivisen reaktion ja näin he joskus pyrkivät toiminnallaan provosoimaan tilannetta kärkeystymään. Tunne- elämältään haasteellinen ryhmän jäsen oli haaste myös ohjaajille. Ohjaajan oli pyrittävä ennakoimaan mahdolliset tilanteet, jotka aiheuttavat vastaavia reaktioita ja puututtava niihin välittömästi. Kahden ohjaajan voimin varsinaiset konfliktitilanteet poikaryhmässä onnistuttiin kuitenkin ratkaisemaan keskeyttämättä varsinaista toimintaa.

Positiiviseen liikunnalliseen toimintakulttuuriin kasvun kannalta arvokkaita ovat sellaiset lasten liikuntatilanteet, joihin liittyy omaa vapaata aikaa, leikkimielisyyttä, reipasta toiminnallisuutta, tasapuolisuutta, monipuolisuutta ja tilaa omille erilaisille ratkaisuille. Tilanteissa

tulisi olla myös mahdollisuus yhteistoimintaan, turvalliseen itsensä ylittämiseen sekä pienten pettymysten ja menestymisen käsittelyyn - aina tarvittaessa aikuisen tuella. Optimaalisten kasvun mahdollisuuksien myötä lapsi yleensä viihtyy toiminnallisissa ja yhteistoiminnallisissa tilanteissa, hän jaksaa työskennellä väsymättä kohtuullisen ajan, hän uskoo omiin kykyihinsä ja hän on pääasiallisesti tehtäväsuuntautunut ja motivoitunut oppimaan uusia taitoja. (Hakala 1999: 104.) Ryhmää koskeva ymmärrys syntyy parhaiten osallistuvan havainnoinnin kautta, kokemuksen ja näkemyksen kohdatessa (Niemistö 1998: 17). Yhteisten toiminnallisten tilanteiden myötä poikien ryhmän muodostumista ja poikien välisiä suhteita päästiin havainnoimaan läheltä. Ryhmän luonnetta havainnoitaessa oli huomattavaa etua, että ohjaajat pystyivät olla toiminnassa aina läsnä, joko vierestä havainnoijana tai osallistumalla pojille järjestettyyn toimintaan itse mukaan.

Kuten aiemmin mainittiin, liikuntakerroilla pelattiin pallopelejä, rakennettiin pehmomiekkoja ja järjestettiin niillä turnajaisia sekä pidettiin vapaan liikunnan kertoja, jolloin pojat saivat liikkua liikuntasalissa halukkuutensa mukaisesti. Liikuntaan painottuneet ryhmäkerrat pidettiin aina Veromäen koulun liikuntasalissa. Sali on normaalikokoinen koulun liikuntasali, jossa on erittäin hyvin varustettu välinevarasto. Välinevarastosta löytyy paljon liikuntatarvikkeita, joita ei kouluista välttämättä aina löydy. Varastossa on esimerkiksi paljon erilaisia muotopalkoita, patjoja ja trampoliineja, joita hyödynnettiin vapaan liikunnan kerhokerroilla. Liikuntasalin sai myös jaettua kolmeen osaan katosta laskeutuvilla väliseinillä. Tämä osoittautui käytännölliseksi silloin, kun osa pojista halusi esimerkiksi pelata pallopelejä ja toiset taas liikkua muulla tavoin.

Poikien mielestä suosituin liikuntamuoto osoittautui odotetusti pallopeleiksi. Ryhmässä oli muutama poika, jotka olisivat todennäköisesti olleet tyytyväisiä, jos jokaisella kerhokerralla olisi pelattu salibandyä tai futsalia. Poikien toiveiden mukaisesti poikaryhmässä pelattiin suhteellisen paljon pallopelejä. Lajivalikoimaan kuuluivat poikien suosikki salibandy, koripallo ja futsal, eli sisäjalkapallo. Itse pelien pelaaminen ei pojilta tahtonut onnistua ilman aikuisen ohjausta. Pojat olivat innokkaita pelaamaan, mutta heidän kiinnostuksensa peliä kohtaan hävisi nopeasti ilman aikuisen valvontaa. Esimerkiksi tilanteissa, joissa toinen ohjaasi ohjasi puolelle ryhmälle muuta liikuntaa ja toinen ohjaaja osalle ryhmää salibandyä, oli salibandyä ohjaavan ohjaajan oltava jatkuvasti itse pelissä mukana tai toimittava tuomarina. Muutaman kerran kävi niin, että toinen ohjaajista joutui poistumaan jonkun oppilaan kanssa pukuhuoneeseen hakemaan esimerkiksi jääpussia. Ohjaajan poissa ollessa pojat eivät kyenneet pelaamaan joukkuepelejä keskenään kovin pitkään niin, että peli olisi pysynyt koossa. Parhaaksi tavaksi ohjata joukkuepelejä huomattiin se, että toinen ohjaajista osallistui itse peliin mukaan. Tämä selkeästi rauhoitti poikia ja auttoi heitä keskittymään peliin.

Vapaan liikunnan kerroilla pojat saivat tehdä liikuntasalissa käytännössä mitä he itse halusivat, kunhan eivät häirinneet muita poikia. Näillä toimintakerroilla annettiin pojille lupa ottaa liikuntasalin välinevarastosta niitä tarvikkeita, mitä he halusivat. Koulun liikuntasalissa oli tarjolla monipuolinen valikoima liikuntavälineitä. Muotopalikat, patjat, trampoliinit, katosta roikkuvat köydet ja erilaiset pallot olivat näillä kerroilla kovassa käytössä. Osa pojista pelasi näilläkin kerroilla lähinnä vain salibandyä. Suurimmalla osalla pojista ei kuitenkaan ollut vapaan liikunnan kerroilla mitään tiettyä suunnitelmaa siitä, mitä he salissa tekisivät. Pojat selkeästi nauttivat vapaasta olemisesta ja vaihtoivat jatkuvasti mielensä mukaan toiminnasta toiseen. Ohjaajan rooli vapailla liikuntakerroilla oli valvoa poikien toimintaa niin, ettei mitään vahinkoja sattunut. Poikien tuottama melu ja vauhti nousivat ajoittain liikuntasalissa korkeiksi, mutta sitä rajoitettiin vain sen verran kuin katsottiin turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi. Pojille haluttiin antaa mahdollisuus toteuttaa mielikuvitustaan ja tilaisuus purkaa energiaa. Vapaan liikunnan kerhokerroilla saatiin poikiin myös hyvä keskusteluyhteys. Keskustelutilanteet, joissa oli mahdollisimman vähän rajoittavia sääntöjä ja jotka käytiin muun toiminnan ohella, tuottivat ryhmään rennon ja luontevan ilmapiirin. Vapaan liikunnan kerhokerroilla poikia oppi tuntemaan parhaiten. Näin ohjaajat saivat paremman käsityksen siitä, millälaisia he ovat yksilöinä koulun ulkopuolella.

Kolmas selkeä kokonaisuus liikuntakerroilla oli pehmomiekkojen askartelu. Poiketen muusta liikuntakertojen toiminnasta, miekkojen rakentaminen ja miekkailu eivät olleet poikien ehdotus alun perin vaan ohjaajien. Idea pehmomiekkojen rakentamisesta sai alkunsa, kun kuultiin toisen, hieman vastaavantyyllisen poikaryhmän kokeilleen pehmomiekkailua. Poikien kanssa keskusteltiin asiasta ja heidän keskuudessa se sai paljon kannatusta, joten päätös miekkojen rakentamisesta toteutettiin. Internetistä etsittiin miekkojen rakennusohjeet ja Veromäen koululta saatiin rahoitus miekkamateriaaleihin. Miekkojen rakentaminen toteutettiin niin, että toinen ohjaajista ohjeisti muutamaa poikaa kerrallaan miekkojen teossa, kun loput ryhmästä sillä aikaa pelasi pallopelejä liikuntasalissa. Miekat askarrettiin liikuntasalin pukuhuoneessa. Ohjaajien välinen työnjako onnistui näin hyvin, sillä pojat saivat yksilöllistä huomiota ja ohjausta miekkoja askarrellessaan. Lisäksi pystyttiin järjestämään myös liikuntaa askartelukertojen aikana.

Miekkojen valmistuttua järjestettiin seuraavilla kahdella kerhokerralla miekkailuturnajaiset. Turnajaisissa sovellettiin monenlaisia tapoja miekkailla, mutta ohjelmaan ei otettu ”yksi vastaan yksi” miekkailua, jossa kaksi poikaa olisi miekkaillut keskenään muiden katsoessa vierestä. Tällä haluttiin välttää turhaa kilpailutilannetta ja poikien asettamista vahvemmuus- tai paremmuus järjestykseen. Pojat jaettiin joukkueisiin, jotka miekkailivat toisiaan vastaan. Myös liikuntasalin välineistöä hyödynnettiin ja muotopalikoista sekä patjoista rakennettiin linnoituksia, joita toinen joukkue puolusti ja toiset yrittivät valloittaa. Poikien kanssa sovittiin miekkailuun säännöt, joiden mukaan tietystä osumien määrästä miekkailija putosi leikistä

hetkeksi pois. Ohjaajat osallistuivat myös miekkailuun mukaan. Miekkailukerrat sujuivat ennako-odotuksiin nähden varsin rauhallisesti. Koska pojat olivat muutoin energisiä ja ajoittain rauhattomia, ohjaajat olivat aluksi melko varautuneita sen suhteen, kuinka hyvin he osaisivat noudattaa miekkailun sääntöjä. Pojat kuitenkin noudattivat sääntöjä pääasiassa hyvin eikä miekkailukerroilla sattunut lainkaan ylilyöntejä tai hermostumisia. Miekkokojen rakentaminen ja miekkailu osoittautuivat pojille erittäin mieleiseksi toiminnaksi. Miekkailukertojen päätyttyä pojat saivat rakentamansa miekat itselleen kotiin vietäviksi.

Ohjaajien ote liikuntakertojen ohjaukseen oli osallistuva. Liikuntakeroilla pyrittiin aina siihen, että vähintään toinen ohjaajista osallistuisi mukaan toimintaan. Huomattiin, että ohjaajien osallistuminen toimintaan rauhoitti ryhmää ja pojat keskittyivät paremmin peleihin ja varsinaiseen toimintaan. Pallopelejä pelatessa työnjako oli yleensä sellainen, että toinen ohjaaja pelasi poikien mukana ja toinen toimi tuomarina. Miekkokojen askartelussa toinen ohjaaja ohjasi miekkokojen rakentamista, toisen ohjatesa muuta ryhmää. Miekkailukerroilla molemmat ohjaajat osallistuivat mukaan toimintaan. Vapaan liikunnan kerroilla keskityimme keskustelemaan poikien kanssa yleisistä ja heitä kiinnostavista tai askarruttavista asioista. Ohjaajat pyrkivät tasapuolisesti huomioimaan jokaista poikaa ja kiinnittivät huomionsa siihen, ettei kukaan pojista jäänyt ryhmässä ulkopuoliseksi. Pallopelejä pelatessa ei poikien annettu itse valita joukkueita, koska näin haluttiin estää tilanteet, jossa joku pojista jäisi valinnoissa viimeiseksi. Myöskään minkäänlaista viisastelua tai vähättelyä muiden poikien tavasta pelata ja toimia pelien aikana ei suvaittu.

3.2.2 Ruoanlaitto

Ruoanlaittoa oli poikaryhmän toiminnan aikana yhteensä kolme kertaa. Ennen poikaryhmän toiminnan alkua pojille tehdyn alkukartoituksen perusteella, ruoanlaitto oli yksi suosituimmista toimintavaihtoehtoista. Myös pojilta suullisesti saadun palautteen ja ryhmän toiminnan aikana käytyjen keskustelujen mukaan, ruoanlaittoa toivottiin ohjelmaan. Varsinainen aloite ottaa ruoanlaitto mahdolliseksi toiminnan sisältöön poikaryhmän aikana tuli ohjaajien taholta, koska se koettiin hyväksi ja vaihtelevuutta tarjoavaksi vaihtoehdoksi. Viidennellä luokalla ruoan valmistus ja kotitaloustunnit eivät vielä kuulu tavalliseen koulupäivään, joten poikia todennäköisesti kiehtoivat kokeilla jotain uutta. Lisäksi ruoanlaittoon sisältyvä toiminnallisuus ja itsenäinen toteuttaminen saattoi kiehtoa poikia. Valmistettavat ruuat ja toimintakertojen sisältö ylipäänsä oli poikien ja ohjaajien kesken yhdessä mietitty. Koulun taholta saatujen ruoka-aineiden osalta poikaryhmässä saatiin hyödyntää varsin hyvin yhteisiä toivomuksia.

Veromäen koulun laaja ja moderni kotitaloustila mahdollisti hyvän toimintaympäristön poikaryhmän käyttöön. Poikaryhmään osallistuneiden poikien muodostaman ryhmän luonne asetti

toiminnan alussa tiettyjä vaatimuksia. Ryhmän vilkkaus ja energisyys sekä kokemattomuus kotitalousluokassa toimimisesta vaati ohjaajilta alussa jämäkkyyttä ja tarkkaavaisuutta tavalista enemmän. Ensimmäinen ruoanlaittokerta oli osallistujamäärän mukaan yksi poikaryhmän suosituimmista toimintakerroista. Ensimmäisellä kerralla oli yhteensä 12 osallistujaa. Kahdella muulla toimintakerralla osallistujia oli noin yhdeksän paikalla. Ensimmäisellä kerralla valmistettiin pikkupitsoja, toisella kerralla lämpimiä voileipiä ja viimeisellä kerralla lettuja. Jokainen valmistettava ateria tarjosi pojille mahdollisuuden luoda omanlaistaan jälkeä sekä opetella toimimaan keittiössä. Ohjaajien osalta painotimme siivoukseen osallistumista sekä käytöstopojen noudattamista.

Pikkupitsojen valmistuskerralla ryhmä jaettiin kahtia niin, että molemmille ohjattaville tuli kuusi poikaa ohjattavakseen. Pitsojen valmistukseen tarvittavat ruoka-aineet oltiin tilattu koulun puolelta valmiiksi ryhmäkertaa varten. Pitsojen valmistusohjeita oli yhteensä neljä, eli jokaiselle ryhmälle kaksi. Pitsojen valmistuksessa taikinan tekoon otettiin molemmista ryhmistä kaksi poikaa, toisten ryhmäläisten seurattessa vierestä yhteisen taikinan valmistusta. Taikinan valmistuttua, jokaiselle pojalle jaettiin sama määrä taikinaa, jonka he kaulivat pohjiksi pitsoille. Pitsojen täytteet jaettiin tasan. Valmistuksen jälkeen pitsat syötiin yhdessä ja lopuksi siivottiin keittiö sekä pidettiin yhteinen loppukeskustelu. Uunileipien ja lettujen valmistus toteutettiin samaa kaavaa noudattaen kuin pitsojen valmistuskin, koska kyseinen tapa toimi viimeksi hyvin. Aluksi koko ryhmä puolitettiin ohjaajien kesken, jonka jälkeen ruoka-aineet jaettiin tasan. Tämän jälkeen oli vuorossa ruoan valmistus, sen jälkeen yhteinen ruokailu, siivous ja lopuksi yhteinen keskustelu toteutuneesta ryhmäkerrasta. Ohjaajat valmistivat myös omat tuotoksensa jokaisella ryhmäkerralla. Tällä pyrittiin innostamaan poikia ruoanlaittoon sekä luontevasti toimimaan yhdessä ryhmän mukana. Ruoanlaittokerroilla käytettiin poikaryhmän muusta toiminnasta poiketen aina kaksoistunti ryhmän kanssa. Kaksi tuntia oli riittävä aika ruoanlaittokerroille.

Ruoanlaittokertojen tavoitteena oli tarjota mielekästä toimintaa pojille sekä mahdollistaa kokemus myönteisestä yhdessä toimimisesta. Vaikka ruoanvalmistuksessa tehdyt tuotokset olivat yksilötöitä, ruoanlaittokerrat kokonaisuudessaan vaati yhteistyötä ryhmäläisten välillä: Ruoka-aineiden jako, tilojen vuorottelu ja toisten auttaminen oli keskeistä toiminnan aikana. Ruoanlaiton tuoma vaihtelevuus oli poikaryhmän toiminnan kannalta merkityksellistä myös siksi, että se todennäköisesti motivoi osaltaan poikia osallistumaan ryhmään ja näin vaikutus näkyi positiivisesti myös opinnäytetyöhön liittyvän aineiston määrässä. Mahdollisuus jakaa ryhmä kahtia jokaisen ruoanlaittokerran aikana, mahdollisti yksilöllisen huomion tarjoamisen ohjaajan osalta. Noin viiden hengen pienryhmässä ohjaajan oli mahdollista tarjota henkilökohtaista ohjausta myös käytännön työskentelyyn. Ohjauksen kannalta ruoanlaittokerroilla oli oleellista perusteellinen toimintakertojen suunnittelu ennen varsinaista toimintaa. Ruoka-aineiden määrä sekä ruoan valmistamiseen liittyvät rutiinit oli mietittävä etukäteen, koska

toiminnan aikana huomion keskittäminen toiminnan sujuvuuteen, turvallisuudesta huolehtimiseen ja ajankäyttöön vei paljon aikaa. Poikien kokemattomuus kotitalousluokassa työskentelystä sekä ryhmän luonteelle ominainen vilkkaus kysyi ohjaajilta tarkkaavaisuutta ja jämyyttä. Ruoanlaittokerroilta pojilta saadun palautteen mukaan toiminta kokonaisuutena onnistui hyvin jokaisella kerralla. Lisäksi toiminnan ohjauksesta pojilta saatu palaute oli hyvää. Ohjaustoiminnan kehittämiseksi voisi vastaisuudessa ennen toiminnan alkua esitellä perusteellisemmin käytettävissä olevat tilat sekä kotitalouslaitteet ryhmälle. Lisäksi ryhmä voisi käyttää aikaa paikkoihin tutustumiseen heti aluksi, jotta toiminta sujuisi myöhemmin sujuvammin.

3.2.3 Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteet

Yhteistoimintaharjoitteiden tavoitteena on harjoittaa yhteistyötaitoja. Asioiden yhdessä tekeminen tuottaa moninkertaisen tyydytyksen. Yhteinen jaettu onnistumisen, hyväksytyksi tulemisen tunne sekä ilo kertautuvat sekä yksityisen että kaikkien kohdalla. Minästä tulee me. Yhdessä tekeminen, ongelmanratkaisujen tuottaminen, onnistuminen ja tutustuminen toisiin vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ihmiset alkavat tuntea kuuluvansa juuri tähän ryhmään, joka on ainutlaatuinen. Tunnesiteet vahvistuvat ja muut ryhmät saattavat näyttää kilpailevilta ja omaa ryhmää huonommilta. (Aalto 2000: 280.) Yhteistoimintaharjoitteita käytettiin jonkin verran liikuntakertojen alkulämmittelyinä ja virittäytymisenä yhteiseen toimintaan. Lisäksi muutamat ryhmäkerrat omistettiin kokonaan yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteille. Yhteistoimintaharjoitteiden käytöllä pyrittiin vahvistamaan yhteishenkeä, lisäämään hyväksytyksi tulemisen tunnetta sekä parantamaan vuorovaikutustaitoja.

Sokkorata- tehtävän tarkoituksena oli parantaa ryhmän osallistujien luottamusta toisiaan kohtaan. Tarvittavat välineet tehtävään olivat kangasliinat, teippiä ja esimerkiksi palloja, tyynyjä, keiloja tai vastaavia esineitä. Teippiä käytettiin rajaamaan kaksi eri rataa tehtävää varten, liinat toimivat peitteenä silmille ja muut esineet radan esteinä. Tehtävä eteni niin, että ryhmä jaettiin puoliksi, jolloin molemmissa joukkueissa oli 4-6 henkilöä. Jokainen osallistuja otti itselleen parin ja, jos osallistujia oli pariton määrä, joku suoritti tehtävän vapaaehtoisesti toiseen kertaan. Kaksi henkilöä kerrallaan eteni radalla silmät peitettynä liinoilla, ohjeistajien antaessa radan alkupäässä neuvoja kuinka edetä radalla. Ohjeistajat antoivat ohjeita esimerkiksi askelten pituudesta sekä käännöksistä. Erilaisista esineistä radalle muodostunut ”miinakenttä” oli tarkoituksena ylittää koskematta miinoihin. Jos miinoihin koski, niistä tuli virhepisteitä, jotka kirjattiin ylös. Jokainen osallistuja oli vuorotellen sekä radalla etenijä että ohjeistaja. Voittajaryhmä oli se, joka oli edennyt radan pienimmällä virhemäärällä. Sokkorata- tehtävä oli pojille täysin uusi ja kiinnostusta tehtävän suorittamista kohtaan pojilla riitti hyvin. Ryhmän ohjauksen kannalta haasteellisinta oli ohjata vuoroaan odottavat pojat mielekkään toiminnan äärelle sen ajaksi, kun toiset tekivät tehtävää. Osalle poikaryhmän

jäsenistä oli luonteenomaista lyhytjännitteisyys ja kärsivällisyyden puute, mikä asetti ohjaajille melko ison haasteen, jotta ryhmä saatiin pidettyä yhtenäisenä koko toiminnan ajan. Muuttuviin ohjaustilanteisiin oli reagoitava herkästi ja poikaryhmän ohjaus vaati ryhmän luonteen vuoksi melko vahvaa aikuislähtöistä otetta ohjaukseen.

Paperitorni- tehtävän avulla harjoitettiin ryhmätyötaitoja sekä kärsivällisyyttä. Tehtävässä oli tarkoituksena rakentaa mahdollisimman korkea torni paperista tietyn ajan sisällä. Ryhmä jaettiin kolmen hengen pienryhmiin ja jokaiselle ryhmälle jaettiin sama määrä A4- koon papereita. Kilpailun alettua ohjaajat ottivat aikaa ja valvoivat tehtävän etenemistä. Paperitorni- tehtävä oli melko haasteellinen pojille, koska se olisi edellyttänyt hyvää työnjakoa heti alusta alkaen. Osa ryhmäläisistä olisi voinut olla valmistamassa paperisia torneja toisten kootessa varsinaista rakennelmaa. Yksi ryhmä kolmesta onnistui tehtävässä työn jaon kannalta hyvin. Kahden muun ryhmän osalta tehtävä eteni vaihtelevasti ja tavallista oli, että ohjaaja joutui melko aktiivisesti pitämään huolen sääntöjen noudattamisesta sekä siitä, että mahdollisimman moni osallistuisi tehtävään. Yhteistoimintaharjoitteet eivät olleet pojille pakollisia, mutta pyrkimyksenä oli kannustaa mahdollisimman moni osallistumaan niihin. Pääsääntöisesti poikaryhmän jäsenet olivat hyvin innostuneita tehtävästä, mutta kahdessa ryhmässä oli aina joku, joka ei löytänyt paikkaansa tehtävässä ja näin hän ei päässyt sisälle ryhmään. Ohjaaja toimikin lähinnä innostajana sekä huolehti siitä, että jokaisella oli mahdollisuus osallistua tehtävään. Paperitorni- tehtävä osoitti sen, että pojille oli haasteellista yhteinen suunnittelu ja työnjako, joka tuottaisi vastaavissa yhteistilanteissa hyvää tulosta.

Sulloutuminen- tehtävässä oli tarkoituksena harjoittaa ongelmanratkaisutaitoja sekä luottamusta toisiin ryhmäläisiin. Tehtävässä oli pyrkimyksenä löytää ratkaisu, kuinka saada täytettyä tietyllä alueella seiniin ja lattiaan laitettut merkit jaloilla sekä käsillä. Jokaisen ryhmän jäsenen tuli täyttää yksi jalka- ja käsikohta. Tehtävä oli suoritettu, kun kaikki merkatut kohdat oli täytetty. Sulloutumis- tehtävä asetti pojille melko ison haasteen, koska tehtävää varten oli kokoontunut normaalia isompi ryhmä. Tehtävään osallistui kymmenen poikaa. Ryhmää ei kuitenkaan jaettu tällä kertaa kahtia, koska tarkoituksena oli antaa pojille haaste selvittää keskenään, kuinka edetä tehtävässä. Erityisesti keskittyminen varsinaiseen tehtävään vaikutti olevan pojille huomattavasti haasteellisempaa isossa ryhmässä. Ohjaajan rooli oli toimia motivoijana tehtävän ajan, jolloin ohjaaja antoi kannustavia rohkaisuja sekä ohjeita tehtävästä suoriutumista varten. Pojat suoriutuivat tehtävästä lopulta, mutta varsinainen yhteistyö jäi tehtävän ratkaisun kannalta puuttumaan, eli pojat lähinnä itsenäisesti etsivät paikkansa tehtävässä ja toisten neuvominen ja tilan antaminen jäivät vähäiseksi. Saadun palautteen perusteella sulloutuminen oli pojille kuitenkin mielekäs tehtävä.

Silta oli osallistujien välistä luottamusta ja kehon hallintaa kehittävä harjoitus. Silta- tehtävässä ryhmän oli muodostettava keskenään kuvio, joka näyttää sillalta. Edellytyksenä oli, että

kaikki ryhmäläiset löytävät paikkansa muodostelmassa. Silta sujui poikaryhmän toiminnan aikana suoritetuista harjoitteista parhaiten. Tehtävään vahvasti liittyvä toiminnallisuus ja kehon hallintaa vaativat suoritukset olivat todennäköisesti mieluisia pojille. Pojat löysivät melko nopeasti ratkaisun tehtävään ja osasivat jakautua tehtävän kannalta rooleihin, joita tehtävässä olivat tukipilareina sekä siltakantena toimiminen. Ohjaajan osalta silta-tehtävä ei alussa annettujen ohjeiden lisäksi asettanut erityisiä tehtäviä. Ohjaajat olivat tehtävään kannustajia ja lisäksi toinen ohjaaja osallistui tehtävään poikien mukana. Ohjaajan osallistumisella tehtävään pyrittiin lisäämään poikien motivoitumista suoritukseen sekä parantamaan ohjaajien ja poikien välistä keskinäistä luottamusta. Edellinen sujui luontevimmin niin, että ohjaaja teki harjoitteen yhdessä poikien kanssa. Kaikkiin yhteistoimintaharjoitteisiin ohjaajat eivät kuitenkaan osallistuneet, koska pyrkimyksenä oli luokan poikien ryhmäyttäminen, jossa ohjaaja olisi ollut ulkopuolinen ja saattanut osallistumisellaan vaikuttaa liikaa tilanteeseen.

Suon ylitys- tehtävä oli yhteistoimintaharjoitteista vaativin ja se oli jätetty toiminnan viimeisille kerroille. Tehtävässä oli tarkoituksena löytää ratkaisu, kuinka ryhmä voisi ylittää tietyn kentän, jossa sai koskettaa vain tiettyjä alueita. Tehtävä harjaannutti ongelmanratkaisutaitoja, yhteistä luottamusta ja etenkin kysyi hyviä yhteistyötaitoja, sillä tehtävässä vaadittiin yhteisiä päätöksiä ja fyysistäkin tukea ryhmän jäseniltä tehtävän erivaiheissa. Pojat onnistuivat tehtävässä melko hyvin. Muutamassa vaiheessa tehtävää vaadittiin ohjaajan neuvoja, jotta tehtävä olisi saatu sääntöjen rajoissa vietyä loppuun asti. Suon ylitys oli pojilta saadun palautteen perusteella mielekäs tehtävä. Pojat vaikuttivatkin motivoituneilta tehtävään, mutta kokonaan ilman häiriötekijöitä pojat eivät tehtävästä selviytyneet. Tehtävän aikana ilmeni kahden pojan välinen riitatilanne, joka saatiin kuitenkin selvitettyä ilman suurempia ongelmia. Riitatilanne oli seurausta tehtävän aikana ilmenneistä erimielisyyksistä, jotka kärjistyivät.

3.2.4 Lautapelikerrat

Pojat toivoivat alkukyselyssä (Liite 1), että poikaryhmän aikana pelattaisiin lautapelejä ja katseltaisiin elokuvia. Näiden toiveiden kautta lautapeliä pelaaminen otettiin osaksi poikaryhmän toimintaa. Elokuvien katselua ei sisällytetty poikaryhmän toimintaan, sillä käytettävissä olevan ajan vuoksi (yksi tunti), elokuvia ei olisi ehditty katsella loppuun asti. Ohjaajat kokivat myös, että pojat voivat katsella elokuvia kotona vapaa-ajallaan. Lautapelit sopivat poikaryhmän toimintaan myös yhteistoiminnallisen luonteensa vuoksi. Lautapelejä ei voi pelata yksin ja ohjaajat kokivat, että kavereiden kesken pelaaminen voisi kehittää poikien yhteishenkeä, yhteistyökykyä ja kaverisuhteita.

Lautapelikertoja oli poikaryhmän aikana yhteensä kolme, joista yhteen oli liitettyä poikaryhmän pikkujoulut. Osaan lautapelikerroista liittyi myös pokerin pelaamista. Pokerin pelaaminen oli poikien oma toive jonka he esittivät kyselylomakkeiden ulkopuolelta. Lautapelikerroilla pelatut pelit lainattiin Veromäen koululta ja osan niistä ohjaajat toivat paikalle. Pokerin pelaamisessa käytetty pokerisalkku oli yhden poikaryhmään osallistuneen pojan mukanaan tuoma.

Lautapelien ja pokerin pelaaminen osoittautui poikien mielestä mukavaksi toiminnaksi. Pelikerroilla poikaryhmässä vallitsi rento ja hyvä tunnelma. Lautapelikerrat pidettiin poikien omassa luokassa. Pelejä jaoteltiin ympäri luokkaa sekä pulpeteille että lattialle. Pojat saivat itse valita, mitä pelejä he halusivat pelata ja kenen kanssa. Ohjaajat pitivät kuitenkin huolen siitä, ettei kukaan poika jäänyt ilman pelikaveria. Pojat saivat myös vaihdella pelejä kerhokerran aikana mielensä mukaan. Poikaryhmän ohjaajat osallistuivat myös mukaan lautapelien pelaamiseen. Useimmiten ohjaajat sijoittuivat pelaamaan niitä pelejä, joihin tarvittiin lisää pelaajia tai pelejä, joihin ei tahtonut löytyä jollekin pojalle pelikaveria.

Pojat pelasivat lautapelejä ja pokeria innokkaasti. Tietyille peleille muodostui jopa jonoa, kun useampi poika halusi pelata samaa peliä. Jonotus sujui kuitenkin ilman ongelmia, eivätkä pojat juurikaan kinastelleet pelivuoroista. Pokeria pelasivat tietyt pojat, jotka muodostivat oman pokeririnkinsä. Pikkujoulukerta muodosti omanlaisensa kokonaisuuden, koska lautapelien lisäksi pikkujouluissa vieraili joulupukki ja jaettiin joululahjoja. Joulupukkina esiintyi eräs poikaryhmään aktiivisesti osallistunut poika, joka toi joulupukin asun kotoaan. Pikkujoululahjat oli sovittu siten, että jokainen poika osti korkeintaan viiden euron arvoisen lahjan ja pake-toi sen. Pikkujouluissa lahjat laitettiin joulupukin säkkiin, josta pojat nostivat vuoronperään yhden lahjan. Näin pojat eivät tienneet, minkä lahjan saisivat ja keneltä se oli. Pikkujouluissa tarjottiin myös karkkia ohjaajien toimesta.

Poikaryhmän ohjaajille lautapelikerrat olivat ohjaamisen kannalta pääosin helppoja ja mukavia. Kerhokerrat sujuivat omalla painollaan ja poikia ei tarvinnut suuremmin ohjeistaa. Ohjaajien osallistuminen pelaamiseen tarjosi heille pelien pelaamisen ohella hyvän mahdollisuuden keskustella poikien kanssa ja tutustua poikiin. Pelien lomassa keskustelut siirtyivätkin nopeasti itse pelistä aamun tai edellisen päivän kuulumisiin tai täysin muihin aiheisiin. Kaiken kaikkiaan lautapelikerrat mahdollistivat pojille rentoa kanssakäymistä toisten poikien ja ohjaajien kanssa.

4 POIKIEN ANTAMA ARVIOINTI

Poikaryhmän aikana suoraa palautetta poikaryhmään osallistuneilta pojilta kerättiin sekä kirjallisesti että suullisesti. Kirjallisesta palautteesta pojat vastasivat alkukyselyyn heti poikaryhmän toiminnan alkaessa syksyllä 2007. Välikysely tehtiin helmikuussa 2008 ja toiminnan loppuun keuhällä 2008 pojat vastasivat loppukyselyyn sekä kirjoittivat esseet poikaryhmän toiminnasta. Tässä kappaleessa esitellään kirjallisten lomakkeiden kysymyksiä ja eritellään poikien antamia vastauksia. Työn pohdintaosiossa arvioidaan tarkemmin kyselyjen pohjalta esiin nousseita kokonaisuuksia.

Kyselyn ja haastattelun avulla saadaan selville, mitä henkilöt ajattelevat, tuntevat ja uskovat. Ne kertovat, miten tutkittavat havaitsevat, mitä ympärillä tapahtuu. Mutta ne eivät kerro, mitä todella tapahtuu. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 207.) Poikaryhmän toimintaa arviotaessa oli merkityksellistä, että aineiston keruutapoja käytettiin monipuolisesti. Kirjallisten kyselyiden ja essee- kirjoitelmien lisäksi poikaryhmältä kerättiin suullista palautetta koko toiminnan ajalta ja sen lisäksi ohjaajat tekivät omia havaintojaan ryhmän toiminnasta ja kirjasiivat ne ylös päiväkirjaan. Erilaiset aineiston keruutavat täydensivät toisiaan poikaryhmän toiminnan aikana.

Kyselytutkimusten etuna pidetään sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Tutkimukseen voidaan saada paljon henkilöitä ja voidaan kysyä monia asioita. Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Haittana pidetään myös sitä, että ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Ei ole myöskään selvää, kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat vastaajan näkökulmasta. Väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 190.) Poikaryhmän kohdalla väärinymmärrysten kontrollointi oli helpompaa, sillä ohjaajat olivat paikalla poikien vastatessa kyselylomakkeisiin. Pojat pystyivät milloin vain kysymään neuvoja lomakkeen täyttöön liittyen.

Kontrolloituja kyselyjä on kahdenlaisia. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisesti tarkistetussa kyselyssä tutkija lähettää kyselyt postitse, mutta noutaa ne henkilökohtaisesti. Informoidussa kyselyssä jakaessaan lomakkeita tutkija samalla kertoo tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastaa kysymyksiin. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 191- 192.) Lomakkeissa käytettiin informoitua kyselymallia. Pojille jaettiin kyselylomakkeet kerhokerralla ja samalla kerrottiin, mitä kyselyillä haluttiin tietää sekä miksi kyselyt oli tehty. Pojille annettiin lisäksi neuvoja kyselyjen täyttämiseen. Ohjaajat valvoivat, että jokainen poika sai täyttää kyselyn rauhassa, niin etteivät toiset pojat häirin-

neet tilanteessa. Kyselyiden täyttäminen sujui pojilta varsin hyvin, motivointi kirjoittamiseen oli joidenkin poikien kohdalla haasteellisempaa.

Kyselylomakkeilla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Täsmällisiä tosiasioita pitää kysyä suoraan yksinkertaisina kysymyksinä, joko avointen kysymysten avulla tai monivalintatyypillisesti. Useimpiin lomakkeisiin sisältyy vastaajia itseään koskevia taustakysymyksiä, kuten sukupuoli, ikä, koulutus, ammatti ja perhesuhteet. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 192.) Pojilta haluttiin kerätä tietoa heidän mielipiteistään ja käyttäytymisestään koskien poikaryhmää. Pojilta ei kysytty minkäänlaisia taustatietoja lomakkeissa, sillä niistä ei olisi selvinnyt mitään oleellista tietoa. Pojat täyttivät lomakkeet nimettöminä ja koska poikaryhmän osallistujat olivat samanikäisiä ja samalta koululuokalta, ei taustatietoja tarvinnut kysellä.

Kysymyksiä voidaan muotoilla monella tavalla mutta yleensä käytetään kolmea muotoa: avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja asteikkoihin ja skaaloihin perustuvia kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä esitetään kysymys ja jätetään tyhjä tila vastauksia varten. Monivalintakysymyksissä on numeroidut vastausvaihtoehdot ja vastaaja merkitsee rastin tai rengastaa lomakkeesta valmiin vastausvaihtoehdon tai useampia vastausvaihtoehtoja, jos sellainen ohje on annettu. Valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen voidaan myös esittää avoin kysymys. Avoimen kysymyksen avulla ajatellaan saatavan esiin näkökulmia, joita tutkija ei ole osannut etukäteen ajatella. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 193- 194.) Lomakkeissa käytettiin sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Useissa kohdissa haettiin monivalintakysymysten jälkeen tarkempaa tietoa kysymällä samaan aiheeseen liittyen lisäksi avoin kysymys.

4.1 Alkukysely

Poikaryhmän alkukysely (Liite 1) annettiin poikaryhmään osallistuneille pojille tehtäväksi toisella kerhokerralla. Alkukyselyn tarkoituksena oli kartoittaa poikien mielikuvia, toiveita ja kiinnostuneisuutta alkanutta kerhotoimintaa kohtaan. Alkukyselyn toinen tarkoitus oli toimia pohjana ryhmätoiminnan suunnittelulle. Lomakekyselyssä oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kysymykset laadittiin sen pohjalta, että haluttiin saada tietoa poikien toiveista ryhmää kohtaan. Alkukyselyyn vastasi yhdeksän poikaa, joka vastaa suurin piirtein poikaryhmän keskimääräistä osallistujalukumäärää.

Kyselyn aluksi kartoitettiin, minkälaista toimintaa pojat haluaisit kerhossa toteutettavan? Kysymys oli monivalintakysymys, jossa oli erilaisia vastausvaihtoehtoja. Suurin osa pojista toivoi ryhmätoiminnan sisältävän erilaisia pallopelejä ja liikuntaa. Liikunta nousi suosituimmaksi vaihtoehdoksi. Seuraavaksi eniten pojat toivoivat elokuvien katselua ja lautapeliä.

pelaamista sekä ruoanlaittoa. Muut vaihtoehdot, joita olivat erilaiset retket, keskustelut ja kuvaamataito, saivat ainoastaan hajaääniä. Vaikka vaihtoehtona retket eivät poikia kiinnostaneetkaan, silti suurin osa heistä toivoi kohdassa Muuta, mitä? retkeä Fazerille. Seuraavaksi alkukyselyssä kysyttiin: Oletko odottanut kerhotoimintaa? Tämä oli monivalintakysymys, johon hieman yli puolet pojista vastasi jonkin verran ja loput paljon. Ainoastaan yksi poika vastasi kysymykseen odottaneensa ryhmää vain vähän. Seuraava kysymyksenä oli: Mitä erityisesti toivot kerhon antavan sinulle? Kysymys oli myös monivalintakysymys, johon hieman yli puolet pojista vastasi haluavansa oppia uusia asioita ryhmän kautta. Loput vaihtoehdot, joita olivat kaverisuhteiden parantaminen, koulupäivän viihtyvyyden lisääminen, harrastusmahdollisuuksien lisääntyminen ja parempi jaksaminen koulupäivän aikana, saivat ainoastaan hajaääniä.

Seuraavaksi pojilta kysyttiin monivalintakysymyksellä, mitä he odottavat kerhon ohjaajilta. Hieman yli puolet pojista odotti ohjaajilta huumoria ja hieman alle puolet odotti apua ja neuvoja. Muut vaihtoehdot olivat: keskusteluseuraa, reilua ja tasapuolista kohtelua, sääntöjä ja niiden valvontaa, kuria, aikaa kuunnella sekä aikuisen huomiota. Nämä vaihtoehdot saivat kuitenkin vain hajaääniä. Seuraavaksi kysyttiin, olivatko pojat osallistuneet aikaisemmin koululla toteutettavaan kerhotoimintaan. Suurin osa pojista ei ollut osallistunut ryhmiin, mutta muutama poika oli osallistunut liikunta- ja vertaissovitteilykerhoihin. Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin poikien osallistumisesta koulun ulkopuolella toteutettaviin ryhmiin. Hieman yli puolet pojista vastasi osallistuneensa tämän kaltaiseen ryhmätoimintaan. Jatkokysymyksessä kysyttiin, minkälaisiin ryhmiin pojat olivat osallistuneet. Vastauksena saatiin partio, karate, sukellus, iltapäiväkerho ja liikuntaryhmiä. Lopuksi pojille annettiin mahdollisuus lähettää terveisensä ohjaajille. Suurin osa pojista jätti kohdan tyhjäksi, mutta muutamia terveisiäkin lähetettiin sanoilla: ”terve”, ”kivapaikka” ja ”karkkitechdas”.

Alkukyselyn anti oli ohjauksen kannalta tärkeää ja poikaryhmän toimintaa suunniteltiin pitkälle kyselyn vastausten perusteella. Koska liikuntaa, lautapeliä ja ruoanlaittoa oli toivottu paljon, nämä aiheet nostettiin esille käytännön toiminnassa. Poikaryhmän toimintakerroista jopa yli puolet oli liikuntapainotteisia ja niissä pelattiin erityisesti pallopelejä. Ruoanlaittokertoja pidettiin poikaryhmän aikana kolme ja lautapelejä pelattiin kahdella kerhokerralla. Ohjaajat yrittivät myös järjestää retkeä Fazerille, siinä kuitenkin onnistumatta, johtuen Fazerin ruuhkaisesta varaustilanteesta. Vain hyvin vähän kannatusta saaneita ehdotuksia, kuten kuvaamataitoa ja keskustelua, ei poikaryhmässä toteutettu ollenkaan.

Ohjaajilta pojat toivoivat eniten huumoria, apua ja neuvoja. Näiden toiveiden pohjalta pyrittiin muodostamaan ohjaus rennoksi ja poikien toiveita kuuntelevaksi ja huomioivaksi. Vaikka ohjauksessa pyrittiin rentoon ilmapiiriin, sitä ei kuitenkaan tehty ryhmän hallinnan ja järjestyksen kustannuksella. Pojat odottivat oppivansa poikaryhmän kautta uusia asioita. Tähän

toiveeseen vastattiin ainakin ruoanlaiton kautta, joka oli suurimmalle osalle pojista uutta toimintaa. Myös pehmomiekkojen rakentaminen oli isolle osalle pojista uutta.

4.2 Kerhokertohtainen palaute

Aikomuksena oli teettää pojille jokaisen kerhokerran päätteeksi kerhokertohtaiset arvioinnit (Liite 4). Käytäntö kuitenkin osoitti, ettei kerhokertohtaisista palautteista ollut opinnäytetyön kannalta juurikaan hyötyä. Pojat olivat poikaryhmän kerhokertojen päätteeksi liian malttamattomia täyttääkseen kyselylomakkeita ajatuksella ja lomakkeiden täyttö vei liikaa aikaa muulta toiminnalta. Edellä mainittujen syiden vuoksi kerhokertohtaisesta kirjallisesta palautteesta luovuttiin kuudennen kerhokerran jälkeen. Jatkossa pojilta kerättiin kerhokertohtaisista palautetta vain suullisesti. Suullista palautetta kerättiin kerhokerrat päättäneessä loppupiirissä.

Kerhokertohtaisessa palautteessa pojilta kysyttiin, mikä oli kerhokerrassa mukavinta ja mikä taas tylsintä. Kysyttiin myös, mitä muuta olisit halunnut tehdä kyseisellä kerhokerralla. Kyselylomakkeen lopussa pojat saivat ympyröidä kasvokuvan, joka osoitti kuinka tyytyväisiä he olivat kyseiseen kerhokertaan. Vaihtoehtoina olivat erittäin tyytyväinen, aika tyytyväinen, en tyytyväinen, enkä pettynyt, aika pettynyt ja todella pettynyt.

Kyselylomakkeista nousi esille, että pojat pitivät eniten joukkuepelejä sisältäneistä kerhokertoista ja liikuntasalissa eräällä kerhokerralla olleesta tempuradasta. Tylsimpinä pojat pitivät yhteistoimintaharjoitteita sisältäneitä kerhokertoja. Pojat toivoivat lisää pallopelejä ja he halusivat tehdä retken Fazerille. Kuuden eri kerhokerran aikana palautetuista kerhokertohtaisista palautteista kävi ilmi, että pojat ovat olleet pääosin tyytyväisiä poikaryhmän toimintaan. Yli puolessa palautteista pojat merkitsivät olevansa erittäin tyytyväisiä kerhokertaan. Loput, eli alle puolet palautteista jakautuivat muiden vaihtoehtojen alle niin, että aika tyytyväisiä oli eniten ja todella pettyneitä vain kaksi palautetuista lomakkeista. Poikaryhmän toiminnan suunnitteluun kerhokertohtaiset palautteet vaikuttivat pallopelien asemaa vahvistavasti. Kerätyn palautteen ja poikien mielipiteen perusteella pidettiin taukoa yhteistoimintaharjoitteista. Yhteistoimintaharjoitteita ei kuitenkaan hylätty kokonaan, vaan harjoitteet palautettiin kerhon sisältöön myöhemmin ja paremmalla menestyksellä.

4.3 Poikaryhmän välikysely

Poikaryhmän välipalautekysely (Liite 5) annettiin pojille tehtäväksi helmikuussa 2008. Välipalautekyselyn tarkoituksena oli selvittää miten pojat olivat viihtyneet kerhotoiminnassa ja

mistä toiminnoista he olivat erityisesti pitäneet ja toisaalta, mitkä toiminnot eivät olleet mieluisia. Välipalautekyselyn avulla haluttiin saada tietoa myös siitä, mitä pojat halusivat tehdä poikaryhmässä kevään kerhokerroilla. Välipalautekyselyyn vastasi kahdeksan poikaa, joka vastasi poikaryhmän keskimääräistä osallistumista talven ja alkukevään 2008 aikana. Välipalautekyselyssä pojilta haettiin tietoa niin monivalintakysymyksillä kuin avoimillakin kysymyksillä. Lomake oli jaettu kolmeen kokonaisuuteen, joista ensimmäisessä osiossa kysyttiin poikaryhmän toimintaan liittyviä kysymyksiä. Toisessa osiossa kysyttiin mielipiteitä ohjaajien toiminnasta ja viimeisessä kyseltiin poikien kaverisuhteista.

Aluksi pojilta kysyttiin mistä toiminnasta he ovat pitäneet poikaryhmän aikana. Vaihtoehtoina olivat kaikki poikaryhmän aikana tehdyt kokonaisuudet ja poikia pyydettiin merkkamaan toiminnan kiinnostavuus asteikolla 1-5, josta viisi tarkoitti sitä, että toiminta on ollut todella mukavaa. Kaikkein mukavinta toimintaa poikien mielestä oli ollut saliin rakennettu tempurata, vapaan liikunnan kerrat sekä miekkojen askartelu ja miekkailu. Näiden jälkeen heti perässä tulivat ruoanlaitto ja joukkuepelit. Kaikki edellä mainitut saivat suuren suosion poikien keskuudessa. Vähemmän mielenkiintoisena pojat olivat kokeneet lautapelien ja pokerin pelaamiskerrat sekä selkeästi tylsimpänä pojat olivat pitäneet yhteistoimintaharjoitteita. Ensimmäistä kysymystä seurasivat avoimet kysymykset, joissa kysyttiin mikä on ollut hauskinta ja mikä tylsintä poikaryhmässä. Suurin osa pojista oli sitä mieltä, että hauskinta oli miekkailu ja loput pojista sitä mieltä, että joukkuepelit olivat hauskinta. Tylsintä poikien mielestä oli yhteistoimintaharjoitteet, mutta yhtä moni poika vastasi, ettei mikään ollut tylsää. Yhden pojan mielestä sähkö oli tylsintä.

Seuraavaksi pojilta kysyttiin monivalintakysymyksellä, mitä he kokivat saaneensa poikaryhmältä. Suurin osa pojista vastasi saaneensa mahdollisuuden harrastaa ja kokeilla uusia asioita. Lisäksi poikaryhmä oli antanut heille hyvää mieltä. Seuraavaksi eniten vastauksia keräsivät vaihtoehdot piristystä koulupäivään ja mahdollisuus keskustella ohjaajien kanssa. Vähiten pojat kokivat poikaryhmän tarjonnan mahdollisuuden rentoutua. Tämän jälkeen kysyttiin, mitä pojat olivat pitäneet poikaryhmän toiminnasta. Lähes kaikki vastasivat pitäneensä toiminnasta paljon ja vain yksi vastasi pitäneensä jonkin verran. Ensimmäisen osan lopuksi kysyttiin, mitä pojat haluaisivat tehdä poikaryhmässä kevään aikana. Fazerilla käynti sai alkukyselyn tapaan eniten kannatusta. Erilaisia joukkuepelejä toivottiin myös paljon.

Toisen osion aluksi pojilta kysyttiin mielipidettä ohjaajien toiminnasta. Kaikki pojat vastasivat olleensa tyytyväisiä ohjaajien toimintaan. Seuraavassa kohdassa kysyttiin, mikä on ollut parasta ohjaajien toiminnassa. Kysymykseen vastattiin muun muassa seuraavalla tavalla: ”Ovat hauskoja ja kiinnostuneita”, ”Ovat kivoja ja tulevat mukaan peleihin”, ”Saa olla aika vapaasti” ja ”rentous”. Jonkin verran vastattiin myös ”kaikki” tai ”en tiedä”, tyyppisiä vastauksia. Seuraavaksi kysyttiin, mistä pojat eivät ole pitäneet ohjaajien toiminnassa. Suurin osa pojista

jätti kohdan tyhjäksi tai vastasi ”ei ole” tyyppisiä vastauksia. Muutama asia, josta pojat eivät pitäneet kuitenkin löytyi. Tämä nousi vastauksista ”Haluaisin Fazerilaan” ja ”huuto”.

Kolmannen osion aluksi pojilta kysyttiin, onko heillä kavereita poikaryhmässä. Lähes kaikki pojat vastasivat, että kavereita on paljon ja yksi vastasi, että kavereita on muutama. Seuraavaksi kysyttiin, ovatko poikien kaverisuhteet muuttuneet poikaryhmän aikana. Yli puolet pojista vastasi, etteivät kaverisuhteet muuttuneet toiminnan myötä. Muutama poika vastasi, että kaverisuhteet ovat muuttuneet ja yksi vastasi ”siltä väliltä”. Tämän jälkeen kysyttiin, onko poikaryhmässä esiintynyt kiusaamista. Tähän suurin osa pojista vastasi, ettei kiusaamista ole esiintynyt lainkaan. Lisäksi muutama poika vastasi, että kiusaamista esiintyi vähän. Jatkokysymyksenä kysyttiin, jos kiusaamista on esiintynyt, niin miten se on näkynyt ryhmässä. Yksi poika koki olleensa kiusattuna, mutta muuten kiusaamisen koettiin vähentyneen poikaryhmän aikana. Välipalautelomakkeen loppuosassa pojille annettiin vapaus kertoa ohjaajille, mitä he halusivat. Suurin osa pojista jätti kohdan tyhjäksi, mutta muutamat terveiset lähetettiin: ”Olette kivoja ja ohjaatte hyvin” ja ”Mennään karkkitehtaalle”.

Välipalautekysely osoitti, mistä toiminnoista pojat olivat pitäneet poikaryhmän aikana. Kevään 2008 poikaryhmän ohjelmaa suunniteltiin pitkälle välipalautekyselyn tulosten perusteella. Miekkaile, vapaa liikunta, tempurata, ruoanlaitto ja joukkuepelit olivat olleet poikien mielestä mukavaa toimintaa, joten niitä sisällytettiin kevään ohjelmaan. Yhteistoimintaharjoitteitakin tehtiin kevään aikana, vaikka pojat eivät kyselyn perusteella niistä pitäneetkään. Harjoitteita ja tilanteita muutettiin hieman kevään aikana. Poikien reaktioiden perusteella yhteistoimintaharjoitteet vaikuttivat keväällä mukavammalta toiminnalta. Koska pojat toivoivat kovasti Fazerin retkeä, sitä pyrittiin myös järjestämään. Valitettavasti Fazerilan varaustilanteesta johtuen retki jäi kuitenkin toteuttamatta.

Välipalautekyselyn mukaan pojat olivat olleet tyytyväisiä ohjaajien toimintaan. Kevättä kohden pyrittiin säilyttämään rentous ja välittömyys ohjauksessa. Ohjaajat saivat myös kiitosta aktiivisesta osallistumisesta peleihin ja muuhun toimintaan. Myös tämä huomioitiin kevään ohjauksessa. Eräs poika oli vastannut, ettei pitänyt ohjauksessamme huutamisesta. Vaikka kyseessä oli yksittäistapaus, asia otettiin huomioon kevään ohjauksessa. Välillä ryhmässä tuli eteen tilanteita, joissa ohjaajan oli tarpeellista korottaa ääntä. Tästä huolimatta pyrittiin huomioimaan, että turhaa äänen korottamista ei käytetty ja haastavat tilanteet yritettiin selvittää muilla tavoin.

Välipalautekysely paljasti, että osa poikaryhmään osallistuneista pojista oli havainnut kiusaamista ryhmässä tai joutunut itse kiusatuksi. Ohjaajat olivat tehneet samankaltaisia havaintoja ja kiinnittäneet niihin huomiota ohjauksessaan. Poikien mukaan kiusaaminen oli kuitenkin

vähentynyt poikaryhmän toiminnan kuluessa ja tämä positiivinen kehitys haluttiin jatkuvan myös kevään aikana.

4.4 Essee- kirjoitelmat

Poikaryhmän viimeisen toimintakerran päätyttyä annettiin pojille tehtäväksi kirjoittaa essee- kirjoitelmat menneestä poikaryhmästä (Liite 6). Kirjoitelman kirjoitti yhteensä kymmenen poikaa, joten kaksi aiemmin poikaryhmässä käynyttä poikaa eivät vastanneet siihen. Kirjoitelmiin vastattiin anonyymisti. Kirjoitelmat laadittiin niin, että ne sisälsivät kaksi avointa kysymystä. Ensimmäinen avoin kysymys oli, että ”Kerro menneestä poikaryhmästä” ja toinen kysymys oli ”Mitä ajattelet muista poikaryhmän jäsenistä”. Pojat kirjoittivat essee luokan yhteisellä tunnilla, eli muulla ajalla kuin poikaryhmän kokoontumisen yhteydessä. Kirjoitelmi- en pituus vaihteli melko paljon, keskimäärin ne olivat puoli A4 -sivua pitkiä, mutta kaksi pi- dempääkin kirjoitelmaa oli joukossa. Kirjoitelman aluksi oli avoin kysymys, jolla oli pyrkimys selvittää poikien päällimmäisiä tuntemuksia poikaryhmän toiminnasta. Kiinnostavaa oli, oli- vatko poikien kokemukset hyviä vai huonoja sekä mikä jäi heille ensisijaisesti mieleen.

Avoimien kysymysten suosijat perustelevat valintaansa sillä, että avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään, kun taas monivalinta- tyyppiset kysymykset kahlitsevat vastaajan valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin. Monivalin- takysymysten suosijat taas ajattelevat, että avoimet kysymykset tuottavat aineiston, joka on sisällöltään erittäin kirjavaa ja luotettavuudeltaan kyseenalaista ja jota on vaikea käsitellä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007: 196.)

Avoimien kysymysten oli tarkoitus olla mahdollisimman vähän johdattelevia, jolloin vastaus- ten erilaisuus mahdollistui hyvin. Avoimilla kysymyksillä oli tarkoitus täydentää monivalinta- kysymyksiä tarjoamalla mahdollisuus vastata vapaammin, mitä monivalintakysymykset saat- taisivat mahdollistaa. Kirjoitelman toisella avoimella kysymyksellä oli pyrkimyksenä kartoittaa poikien kokemuksia heidän keskinäisistä suhteista sekä mahdollistaa vapaamuotoinen vastaa- minen kirjoitelmaan. Essee- kirjoitelma avoimine kysymyksineen täydensi kysymyslomakkei- den avulla tehtyä aineiston keruuta.

Ensimmäisen avoimen kysymyksen pohjalta kirjoitelmien vastauksissa korostui, että poika- ryhmässä oli poikien mielestä ”todella kivaa tai todella hauskaa”. Edellinen vastaus mainittiin yli puolessa kirjoitelmista. Muutamassa kirjoitelmassa mainittiin, että poikaryhmässä oli joko ”lähes aina kivaa” tai ”aika kivaa”. Yhdessä vastauksessa oli, että poikaryhmässä oli ”kivaa, mutta välillä vähän sekavaa”. Muutamassa kirjoitelmassa mainittiin, että ”tylsää kun joutuu heräämään aikaisin, toisaalta kivaa, että poikaryhmä on aamulla eikä iltapäivällä”. Noin puo-

lessa vastauksista korostui poikaryhmän toiminta ja siitä oli pelkästään myönteistä kerrottavaa: ”Parasta poikaryhmässä oli pitsan teko” tai ”parasta oli sisäjalkapallo, sähly sekä lautapelit”. Joissain kirjoitelmissa mainittiin, että ”olen tyytyväinen, kun poikaryhmä oli meidän luokalla” sekä ”kaikkien luokan poikien pitäisi käydä poikaryhmässä” oli mainittuna parissa vastauksessa. Essee -vastauksen ensimmäiseen kysymykseen oli siis vastattu pääosin hyvin myönteisesti. Erityisen positiivinen asia oli, että muutamissa vastauksissa korostui myös koko luokan yhteisen edun huomioiminen. Muutama kysymykseen vastanneista pojista suosittelisi poikaryhmää kaikille luokan pojille ja kahdessa kirjoitelmassa oltiin tyytyväisiä, että poikaryhmä oli osoitettu heidän luokalleen.

Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin poikien näkemyksiä ryhmän jäsenistä. Ohjaajista ei erikseen kysytty, mutta puolessa vastauksista ohjaajat mainittiin jollain tavalla. Yli puolessa poikien vastauksista mainittiin, että ”kaikki poikaryhmän jäsenet ovat kivoja”. Muutamassa vastauksessa oli ”poikaryhmän jäsenet ovat kivoja, lisäksi ryhmässä on muutama tylsä tyyppi ja yksi saa jatkuvasti raivareita”. Noin puolessa vastauksista oli, että ”poikaryhmän jäsenet ovat viljejä” tai ”jäsenet ovat riehakkaita ja vievät aikaa muilta”. Kahdessa vastauksessa lisäksi mainittiin, että ”mukavinta poikaryhmässä on, kun tunnemme kaikki toisemme hyvin”. Poikaryhmän ohjaajia koskevat kommentit olivat, että ohjaajat ovat ”mukavia” sekä ”mukavia, kun osallistuvat toimintaan”. Kahdessa vastauksessa oli lisäksi, että ”ohjaajat ovat mukavia sekä tarvittaessa tiukkoja”. Pojat havaitsivat ryhmän luonteessa joitain samoja piirteitä, mitä ohjaajatkin. Ryhmälle tyypillinen vilkkaus ja energisyys havaittiin jo poikaryhmän toiminnan alussa. Tämän lisäksi joidenkin ryhmän jäsenten turhautuminen toisten jäsenten liialliseen huomion tarpeeseen havaittiin ohjaajien taholta.

4.5 Poikaryhmän loppukysely

Poikaryhmän päätyttyä pojilta kerättiin palautetta esseen lisäksi myös kyselylomaketta käytäen. Loppukysely oli rakenteeltaan melko samanlainen kuin alku- ja välikyselyt. Kysely oli jaettu kolmeen eri teemaan, joita olivat poikaryhmän toiminnan sisältö, ohjaajien toiminta sekä kaverisuhteet. Kyselyyn vastattiin anonyymisti aiempien kyselyjen tapaan. Loppukysely tehtiin poikaryhmän viimeisellä kokoontumiskerralla ja kyselyn tekoon osallistui yhteensä 11 poikaa. Loppukyselyn kysymykset koostuivat monivalintakysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Avoimet kysymykset ovat eriteltynä tekstissä, monivalintakysymysten tarkempi rakenne ja vastausvaihtoehdot on nähtävissä työn liitteessä numero seitsemän.

Kartoitettaessa poikien mielipidettä toiminnan sisällöstä monivalintakysymyksillä, selkeästi suosituimmaksi vaihtoehdoksi nousi ruoanlaitto. Yli puolet vastaajista oli nostanut ruoanlaiton mielekkäimmäksi toiminnaksi poikaryhmän aikana. Toiseksi suosituin oli joukkuepelit, joka jäi

sijoituksessaan yhden sijan ruoanlaitosta. Kolmanneksi suosituimmaksi nousi miekkojen askartelu ja miekkailu ja neljänneksi suosituin oli lautapelit ja pokeri -kerta. Paini- ja peuhukerta oli viidenneksi suosituin vaihtoehto. Yhteistoimintaharjoitteet sekä temppurata sijoittuivat vähiten mielekkäiksi toiminnoiksi, joista yhteistoimintaharjoitteet koettiin jonkin verran mielekkäämmäksi kuin temppurata. Avoimen kysymyksen ”Mikä on ollut hauskinta poikaryhmässä” osalta, vastauksissa korostuivat samat kolme suosituinta toimintaa kuin monivalintakysymyksissäkin: ruoanlaitto, joukkuepelit, sekä miekkailut. Lisäksi muutamissa vastauksissa oli mainittuna, että ”kaikki oli hauskaa” ja ”hauskinta oli pelleily tai huumori”. Toisen avoimen kysymyksen, ”Mikä on ollut ikävintä poikaryhmässä”, osalta reilut puolet vastaajista oli maininnut, että ”ei mikään”. Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteet oli mainittu muutamassa vastauksessa. Ikävimmäksi pojat mainitsivat lisäksi ”riitelyn”, ”lappujen täyttämisen” sekä ”toisten odottamisen”. Monivalinta- ja avointen kysymysten tulokset täydensivät toisiaan ja olivat keskenään hyvin samansuuntaisia.

Seuraavat kysymyskohdat olivat monivalintakysymyksiä, joilla kartoitettiin, mikä merkitys poikaryhmällä on ollut pojille. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta, pojat kokivat saaneen poikaryhmästä eniten piristystä koulupäivään sekä mahdollisuuden harrastaa ja kokeilla uusia asioita. Kolmanneksi merkittävimäksi nousi hyvä mieli. Mahdollisuus rentoutua sekä keskustella ohjaajien kanssa olivat valittuina vain muutamassa vastauksessa. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta, pojat pitivät poikaryhmän toiminnasta paljon ja yksi vastaaja piti poikaryhmästä jonkin verran. Kuudes kysymys oli avoin kysymys, jossa kysyttiin poikien muista toiveista, joita he olisivat halunneet tehdä poikaryhmän toiminnan aikana. Noin puolessa vastauksista oli mainittuna ”en tiedä” sekä kolmessa vastauksessa oli ”retki Fazerin tehtaalle”. Muutamassa vastauksessa oli ”en mitään” sekä lisäksi oli yksi tyhjäksi jätetty vastauskohta.

Tämän jälkeen kartoitettiin, vaikuttiko poikien osallistumisaktiivisuuteen toiminnan sisällön lisäksi myös jokin muu ulkopuolinen tekijä. Yli puolet vastaajista valitsi, että mahdollisuus harrastaa oli merkittävin syy käydä poikaryhmässä. Hieman alle puolet vastaajista oli merkanut syyksi ohjaajat sekä muutama oli maininnut, että kaverit olivat ehdottaneet heille poikaryhmää. Seuraava kysymys oli avoin kysymys ja se koski poikaryhmän päättymistä: Miltä poikaryhmän päättyminen sinusta tuntuu? Yli puolet vastaajista mainitsi, että poikaryhmän päättyminen on jollain tavalla ”ikävä asia”. Lopuissa vastauksista oli joitain eriäviä kommentteja, kuten ”ei miltään” sekä ”kivalta”. Lisäksi oli muutama tyhjäksi jätetty vastauskohta. Kysymyksessä yhdeksän kartoitettiin poikien kiinnostusta mikäli jatkossa järjestettäisiin poikaryhmä. Kymmenen vastaajaa yhdestätoista oli sitä mieltä, että he osallistuisivat jatkossa poikaryhmään.

Poikien mielipidettä ohjaajien toiminnasta kartoitettiin, koska vastauksilla oli merkitystä arvioitaessa ohjauksen tavoitteiden toteutumista. Ohjaajien toimintaa koskevat kysymykset

koostuivat yhdestä monivalintakysymyksestä ja kahdesta avoimesta kysymyksestä. Monivalintakysymyksessä kysyttiin poikien mielipidettä ohjaajien toiminnasta. Ohjaajien toimintaan tyytyväisiä oli yhdeksän vastaajaa yhdestätoista. Melko tyytyväisiä ohjaajien toimintaan oli kaksi vastaajaa. Ohjaajien toimintaan jollain tavalla pettyneitä ei ollut vastauksissa. Seuraava kysymys oli avoin kysymys, jossa kysyttiin: Minkä pojat kokivat ohjaajien toiminnassa parhaaksi? Kyseinen kysymys tuotti hyvin monipuolisen kirjon erilaisia vastauksia. Vastauksissa pojat olivat nostaneet muun muassa ”kun he osaavat auttaa”, ”reiluus”, ”painiminen”, ”kaikki”, ”he ovat mukana peleissä” ja ”ruoanlaitto”. Muutamassa vastauksessa oli, että ”en tiedä” tai ”ei tule mieleen”. Viimeisellä kysymyksellä kartoitettiin, onko ohjaajien toiminnassa jotain, mistä pojat eivät ole pitäneet. Yhdessä vastauksessa oli mainittuna, että ”huutaminen”. Lopuissa vastauksissa oli, että ”ei ole”. Ohjaajien toiminnasta kysyttäessä, oli mielenkiintoista huomata, että tulosten perusteella pojille oli jäänyt ohjaajista mieleen hyvin erilaisia asioita. Poikien kommentit eivät koskeneet pelkästään toiminnan sisältöä, vaan olivat esimerkiksi ohjaukseen liittyviä asioita.

Kysymykset kaverisuhteista olivat merkityksellisiä, koska ne antoivat jonkin verran kuvaa siitä, miten pojat kokevat ryhmän jäsenten keskinäiset suhteet. Lisäksi ryhmähengen kehittymistä arvioitaessa poikien oma kokemus oli merkityksellinen. Kaverisuhteista oli neljä monivalintakysymystä. Ensimmäisellä monivalintakysymyksellä pyrittiin kartoittamaan, mikä on poikien kokemus kavereiden määrästä poikaryhmässä. Yli puolet vastaajista (seitsemän henkilöä) merkitsi, että kavereita on paljon. Tämän lisäksi kolme vastaajaa merkitsi, että heillä on muutama kaveri poikaryhmässä. Yksi henkilö merkitsi, että hänellä on yksi kaveri poikaryhmässä. Kukaan vastaajista ei merkinnyt, että kavereita ei olisi yhtään. Toinen monivalintakysymys koski kaverisuhteiden muuttumista poikaryhmän aikana. Noin kolmasosa vastaajista oli sitä mieltä, että he ovat saaneet uusia kavereita poikaryhmän aikana. Loput vastaajista mainitsi, että he eivät olleet saaneet uusia kavereita poikaryhmän aikana. Kaksi viimeistä monivalintakysymystä kartoittivat poikaryhmässä esiintynyttä kiusaamista. Vastaajia jotka ilmoittivat, että kiusaamista on esiintynyt joko vähän tai ei ollenkaan, oli yhtä paljon. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että kiusaamista on esiintynyt paljon poikaryhmän toiminnan aikana.

Tulosten perusteella poikaryhmässä esiintyi kiusaamista jossain määrin. On melko vaikeata arvioida, minkä luonteista poikien kokema kiusaaminen oli. Satunnaista parhaamista sekä riitelyä, jossa käytettiin fyysisiäkin otteita, ilmeni poikaryhmän toiminnan aikana. Kuitenkaan vain tiettyihin henkilöihin kohdistuvaa tai tiettyjen henkilöiden osalta tapahtuvaa jatkuvaa kiusaamista eivät ohjaajat havainneet poikaryhmässä. loppukyselyn viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa oli mahdollisuus kertoa ohjaajille vapaasti, mitä halusi. Vastaukset olivat melko monipuolisia ja sävyltään positiivisia: ”kiitos oli kivaa”, ”voiko tätä jatkaa” sekä ”olitte mukavia ja osasitte pitää poikaryhmää”. Noin puolessa vastauksista oli, että ”en halua kertoa mitään” sekä lisäksi oli muutama tyhjäksi jätetty vastauskohta.

5 POHDINTA

Poikaryhmän toiminta suunniteltiin syyslukukaudella 2008 vahvasti poikaryhmän alkukyselyyn (liite 1) perustuen. Poikien toiveiden pohjalta poikaryhmässä pelattiin paljon pallopelejä ja harrastettiin myös muunlaista liikuntaa, kuten esimerkiksi tempuratoja ja muuta vapaata liikuntaa. Alkukyselyssä kysyttiin myös poikien halukkuutta ruoanlaittoon. Koska ruoanlaitto tuntui poikia kiinnostavan, myös sitä sisällytettiin poikaryhmän toimintaan. Poikaryhmän osallistujalukumäärät olivat heti ryhmän aloituksen jälkeen korkeat. Tämä voisi ainakin osittain selittyä sillä, että kerhossa toteutettiin poikien toiveista lähtöisin olevaa toimintaa. Pojat odottivat alkukyselyn mukaan myös oppivansa uutta poikaryhmän aikana ja he toivoivat ohjaajilta huumoria. Kerhon toiminnan aikana poikien uuden oppimisen toiveeseen vastattiin ainakin ruoanlaiton, pehmomiekkujen rakentamisen sekä miekkailun kautta. Nämä toiminnot olivat suurimmalle osalle pojista uutta. Poikaryhmän ohjaajat pyrkivät huomioimaan poikien toiveen huumorin käytöstä koko poikaryhmän toiminnan ajan. Ohjaus olikin rentoa eikä liiaksi poikia rajoittavaa. Myös nämä ohjauksen luonteeseen liittyvät asiat saattoivat vaikuttaa poikaryhmän korkeaan osallistumisaktiivisuuteen huolimatta kerhon vapaaehtoisuudesta ja ajankohdasta aamulla ennen koulupäivän alkua.

Poikaryhmän puolivälin jälkeen teetetyssä välipalautekyselyssä (liite 5) pojat toivat esille, että heidän mielestään poikaryhmän mukavinta toimintaa olivat erilaiset liikunnalliset toiminnot, kuten pallopelit, vapaa liikunta ja ruoanlaitto. Ikävimpänä toimintana pojat pitivät yhteistoimintaharjoitteita. Poikien välipalautekyselyn vastaukset näkyivät kevään toiminnassa siten, että poikaryhmä oli keväällä edelleen hyvin pitkälle liikuntapainotteinen. Ruoanlaittoa sisällytettiin myös kevään toimintaan. Koska pojat eivät pitäneet yhteistoimintaharjoitteista, niiden rakennetta ja sisältöä muutettiin kevään kerhokertoja varten. Yhteistoimintaharjoitteet kuitenkin pidettiin poikaryhmän ohjelmistossa, koska ohjaajat kokivat niiden olevan pojille hyödyllisiä. Välipalautekyselyn mukaan pojat olivat myös tyytyväisiä ohjaajien toimintaan ja kerhossa käyminen oli heistä miellyttävää.

Poikaryhmän päätösvaiheessa tehdyssä loppukyselyssä (liite 7) ja poikien kerhon lopuksi kirjoittamissa esseissä (liite 6), pojat nostivat edelleen liikunnan ja ruoanlaiton kerhon mukavimmiksi toiminnoiksi. Yhteistoimintaharjoitteita pidettiin edelleen kerhon ikävimpänä toimintana. Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteiden saama vähäinen suosio poikien keskuudessa saattoi johtua osaltaan ryhmän luonteesta. Poikien oli poikaryhmän loppuvaiheessakin edelleen vaikea toimia ryhmässä ilman ohjaajan aktiivista roolia. Yhteistoimintaharjoitteissa vaadittavat pienryhmät usein hajosivat niin, että yhteistyön sijaan pojat pyrkivät tavoitteisiin lähinnä yksilöinä tai parhaan kaverinsa kanssa. Varsinainen yhteistyön ydin toimia koko ryhmä yhdessä ja sitä kautta tavoitteen saavuttaminen, oli poikien välillä vaikea sisäistää. Yhteistoimintaharjoitteet olivat melko vaativia, koska ne edellyttivät ryhmän yhteistyön toimivuut-

ta jo valmiiksi jonkin verran. Todennäköisesti pojat eivät kokeneet yhteistoimintaharjoitteissa aina yhteistä onnistumisen kokemusta, joka olisi motivoinut harjoitteisiin. Poikaryhmän jäsenten kesken yhdessä toimiminen oli haasteellista, ellei joukkuepelikertoja oteta lukuun mukaan. Toisaalta, myös joukkuepelikertojen sujuvuus oli kuitenkin hyvin pitkälti ohjaajan vastuulla.

Esseissä ja loppukyselyssä korostui se, että pojat olivat todella pitäneet kerhossa käymisestä ja heidän mielestään toiminta oli mukavaa. Pojat kokivat poikaryhmän antaneen heille piristystä koulupäivään, mahdollisuuden kokeilla uusia asioita ja mahdollisuuden ylipäättäen harastaa ohjatussa ympäristössä. Ohjaajien toimintaan pojat olivat edelleen tyytyväisiä. Erityisesti kiitosta saivat ohjaajien osallistuminen toimintaan, rentous ja huumorin käyttö ohjauksessa. Esseissä ja loppukyselyissä kysyttiin myös poikien välisistä kaverisuhteista. Pojat kokivat kaverisuhteidensa vahvistuneen tai pysyneen samana poikaryhmän aikana.

Sosiaalialan eettiset periaatteet olivat toiminnan perustana ja muun muassa vaitiolovelvollisuutta noudatettiin tarkoin. Opinnäytetyössä ei julkisteta pojista tunnistettavia tietoja ja työn laadintaan käytetty materiaali hävitettiin työn valmistuttua. Vaikka poikaryhmän aikana tehdyt palautekyselyt ja esseet antoivat ryhmänohjaajille arvokasta tietoa ryhmään osallistuneiden poikien toiveista ja kokemuksista, on niihin silti suhtauduttava varauksella. Ei voida tietää, kuinka paljon kysymysten asetellut ovat vaikuttaneet poikien vastauksiin. Myös se, onko kyselyissä kysytty oikeita asioita ja olisiko joitain kysymyksiä voitu korvata toisilla, vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Kyselytuloksia lukiessa täytyy muistaa, etteivät kyselyiden laatijat ole olleet tämän asian ammattilaisia.

Pojat vastasivat kyselyihin poikaryhmän aikana ja myös tämä asettaa omat ongelmansa tulosten luotettavuutta tarkasteltaessa. Vaikka kyselyihin vastattiin nimettömänä eivätkä ohjaajat lukeneet kyselyitä paikanpäällä, olivat ohjaajat kuitenkin paikalla poikien täyttäessä kyselyitä. Tilanteet joissa kyselyihin vastattiin, pyrittiin rauhoittamaan niin, että jokainen poika sai vastata kyselyihin rauhassa. Ei voida kuitenkaan tietää, kuinka paljon muiden poikien ja ohjaajien läsnäolo on vaikuttanut kyselyiden tuloksiin. Essee- tehtävät pojat kirjoittivat poikaryhmän ulkopuolella omassa luokassaan, opettajan valvonnassa oppitunnin aikana. Ohjaajilla ei ole juurikaan tietoa siitä, minkälainen tilanne essee- tehtävien kirjoittaminen on ollut. Tämän vuoksi ei voida määritellä, kuinka luotettavia essee- vastaukset ovat. Täten poikaryhmässä poikien tuottamat palautteet ja niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset eivät ole yleistettävissä muiden ryhmien toimintaan. Ainoastaan liikunnan suosio poikien toiveissa on jossain määrin yleistettävissä, sillä tämän kaltaiset intressit kuuluvat poikaryhmään osallistuneiden poikien ikäkaudelle tyypilliseen toimintaan.

Poikien tarve purkaa liike-energiaansa näkyi poikaryhmän aikana poikien toiveissa, jota kerättiin sekä suullisena että kirjallisena. Myös etukäteen oli tiedossa, että pojat olivat hyvin aktiivisia ja energisiä ja siksi poikaryhmän toimintaan sisällytettiin jo lähtökohtaisesti paljon liikunnallista toimintaa. Poikien valtava energisyys ei tullut poikaryhmän ohjaajille yllätyksenä. Poikaryhmän kohderyhmänä olleille viidesluokkalaisille, murrosiän kynnyksellä oleville pojille, energisyys ja liikunnallisuus on hyvin tyypillistä. Jatkuva energian purkamisen tarve vähentyikin murrosikään tultaessa oleellisesti myös pojilla.

Pojat kokivat kerhon antaneen heille mahdollisuuden harrastaa ohjatussa ympäristössä. Harrastusten ja kerhotoiminnan merkitys lapsille ja nuorille onkin suuri. Poikaryhmä tarjosi osalle pojista lisäharrastuksen edellisten rinnalle ja osalle pojista se oli tärkeä, ainoa ohjattu harrastus heidän arjessaan. Poikien kannalta positiivista oli myös se, että poikaryhmää ohjattiin juuri heidän oman koulunsa tiloissa. Koululla, tutussa ympäristössä ohjattu kerhotoiminta saattoi toimia pojille yhtenä koulunkäyntiin sitouttavista tekijöistä ja tuoda vaihtelua ja piristystä heidän koulupäiväänsä.

Pojat kokivat kaverisuhteidensa parantuneen tai pysyneen samana poikaryhmän aikana. Kerhon edetessä alkutilanteesta loppua kohden, oli poikien välisessä kanssakäymisessä ja ryhmädynamiikassa huomattavissa kehitystä. Poikaryhmän alussa pojat kinastelivat usein ja jonkinlaisia riitatilanteita syntyi jokaisella kerhokerralla. Loppua kohden poikien välinen kommunikatio ja yhteistyö oli kehittynyt paremmaksi. Riitatilanteita ei syntynyt yhtä usein kuin aluksi ja ensimmäisille kerhokerroille tyypillisiä riehaantumisia ei juurikaan tapahtunut.

On vaikeata arvioida, minkälainen osuus poikaryhmällä oli poikien välisen vuorovaikutuksen parantumisessa. Samana syksynä kun poikaryhmä käynnistyi, poikien luokka sai uuden opettajan, jolla on varmasti ollut suuri merkitys poikien ja koko luokan väliselle vuorovaikutukselle ja ryhmädynamiikalle. Poikaryhmän merkitys poikien välisille kaverisuhteille näkyi kuitenkin niin, että kerhoon aktiivisimmin osallistuneiden poikien välille syntyi ainakin poikaryhmän kerhokerroilla nähtävissä ollut ”me henki”. Aktiivisesti poikaryhmään osallistuneiden poikien joukko vaikutti kevääseen tultaessa tiiviiltä ja poikaryhmä muodosti heidän välilleen uuden siteen koulukaveruuden ja mahdollisen koulun ulkopuolisen ystävyuden rinnalle. Poikaryhmässä oli vuoden aikana havaittavissa myös jossain määrin kiusaamista. Pojat nostivat tämän myös itse esille välipalautte ja loppukyselyissä. Kiusaaminen tuntui kuitenkin vähentyneen poikaryhmän edetessä ja tietynlainen poikien välinen kunnioitus kasvoi kevääseen tultaessa. Oli myös huomattava, että osa pojista oli maininnut loppukyselyssä saaneen kavereita poikaryhmän aikana. Kuinka merkityksellisistä uusista kaverisuhteista tässä on kyse, siihen on mahdollonta yhden kysymyksen pohjalta vastata. Kuitenkin poikaryhmän yleisten tavoitteiden kannalta, uusien kaverisuhteiden syntyminen tai parantuminen - edes jossain määrin, oli todella myönteinen asia.

Poikien antaman palautteen perusteella pojat kokivat poikaryhmän toiminnan heille pääosin erittäin mielekkääksi ja mukavaksi. Poikien viihtymiseen kerhossa oli todennäköisesti olemassa monta syytä. Poikaryhmän toiminta suunniteltiin suureksi osaksi poikien toiveiden perusteella ja toiminta oli monelta osin lapsilähtöistä. Tämä on varmasti vaikuttanut poikien viihtyvyyteen positiivisesti. Pojat saivat tehdä ryhmässä asioita, joista he pitivät ja joita he olivat toivoneet. Poikien toiveita kuunneltiin ja uusia ideoita kyseltiin ja huomioitiin toiminnassa läpi poikaryhmän toiminnan ajan.

Toiminnan sisällön ollessa mielekäästä, olivat lähtökohdat poikaryhmän ohjaukseen kunnossa. Poikaryhmässä aktiivisesti käyneet pojat kiinnittyivät ryhmään tiiviisti lukuvuoden aikana. Tähän on varmasti omalta osaltaan vaikuttanut ryhmänohjaajien toiminta, johon myös pojat olivat tyytyväisiä. Poikien sitoutumisesta ryhmään parhaimpana esimerkkinä olivat yhteistoimintaharjoitteet. Vaikka pojat pitivät yhteistoimintaharjoitteita kautta linjan poikaryhmän ikävimpänä toimintana, se ei silti vaikuttanut poikien kerhossa käymiseen negatiivisesti. Yhteistoimintaharjoitteet olivat pojille todennäköisesti liikaa yhtäjaksoista keskittymistä vaativia ja mahdollisesti harjoitteet eivät olleet niiden toiminnallisuudesta huolimatta riittävän liikuntapainotteisia tai muuten poikia motivoivia. Pojat myös monesti odottivat innolla poikaryhmää sen vuoksi, koska tiesivät pääsevänsä tekemään ryhmässä mukavia, usein liikunnallisia asioita. Tällöin yhteistoimintaharjoitteet saattoivat tulla pojille pettymyksenä, koska he eivät päässeetkään pelaamaan esimerkiksi salibandyä.

Ohjaajien omina tavoitteina poikaryhmässä olivat ryhmänohjaukseen liittyvän varmuuden kasvattaminen ja lisäkokemuksen saaminen ryhmänohjauksesta. Ohjaajat pyrkivät ohjaukseen reiluun, tasapuoliseen ja turvalliseen ohjausotteeseen. Tavoitteena oli myös luoda poikaryhmään ilmapiiri, johon oli helppo tulla mukaan ja jossa pojat saivat toimia vapautuneesti omana itsenään. Pojat nostivat poikaryhmän aikana tehdyissä kyselyissä ja esseissä esille tyytyväisyytensä kerhon ohjaajien toimintaan. Poikien antaman palautteen perusteella ohjaajat onnistuivat tavoitteessaan luoda ryhmään välitön ja rento ilmapiiri. Eniten kiitosta saivat ohjaajien rento ja humoristinen ote ohjaukseen sekä ohjaajien aktiivinen osallistuminen itse poikaryhmän toimintaan.

Poikaryhmän toiminnan ohjauksen alussa suurena riskinä oli, että ryhmän osallistujamäärä jäisi kovin pieneksi. Ryhmä oli pojille alusta alkaen vapaaehtoinen ja sen sijoittuminen aikaiseen aamuun olisi saattanut olla haaste saada pojat sitoutumaan ryhmään. Kuitenkin ryhmän koko pysyi melko vakaana koko toiminnan ajan. Erityisesti kevään 2008 aikana ryhmään oli tullut jo eräänlainen ”vakioporukka”, joka kävi käytännössä aina poikaryhmässä. Pojat sitoutuivatkin ryhmään tiiviisti ja kävivät kerhossa säännöllisesti läpi lukuvuoden. Ohjaajat kiinnittivät ohjauksessaan huomiota siihen, ettei ohjauksesta tullut lähtökohdiltaan liian autoritääristä ja kurinpidosta liian tiukkaa. Negatiivisena puolena voidaan pitää sitä, että osa pojista

koki poikaryhmässä esiintyneen jonkin verran kiusaamista, jota ohjaajien havainnot tukivat. Tietynlainen toisten hännääminen ja kiusaaminen on kuitenkin koulumaailmassa hyvin yleistä ja sitä esiintyy jokaisella koululuokalla. Kiusaaminen ei kuitenkaan noussut missään vaiheessa poikaryhmää ongelmaksi eikä sen koettu vaikuttaneen poikien kerhossa käymiseen.

Poikaryhmän ohjaajat saivat koko prosessista paljon lisää käytännön kokemusta ryhmänohjaukseen. Tulevaisuudessa ohjaajien on helpompi käynnistää uusia ryhmiä ja toimia ohjaajina muissa ryhmissä. Poikaryhmän aikana oli jo selkeästi havaittavissa ohjaajien ohjaustaitojen kehittyminen. Tämä näkyi ohjaajien toiminnan rentoudessa poikaryhmän kevätkaudella verrattuna ryhmän alkuvaiheeseen. Toki tähän vaikutti myös poikien ja ohjaajien tutuksi tuleminen toisilleen. Poikaryhmä Pilari- hankkeen alaprojektina toimi erittäin kokonaisvaltaisena oppimiskokemuksena ohjaajille. Ohjaajat oppivat prosessin aikana projektityön rakenteen niin teoriassa kuin käytännössäkin. Ohjaajat saivat myös tärkeää kokemusta moniammatillisesta yhteistyöstä ja sen toimivuuden merkityksestä, toimiessaan Veromäen koulun henkilökunnan kanssa. Poikaryhmä oli ohjaajille hyvin henkilökohtainen prosessi, sillä ohjaajat suunnittelivat ja toteuttivat koko projektin suunnitteluvaiheesta raportointiin. Ohjaajat oppivat prosessin kautta myös oman toiminnan arviointia ja projektin raportointia, josta lopputuloksena toimii tämä opinnäytetyö.

Poikaryhmää jatkettiin samoilla ohjaajilla ja samoille pojille syyslukukaudella 2008. Ryhmän toiminta oli samantapaista kuin edellisenäkin lukuvuonna. Edelleen toiminnan lähtökohtana toimivat poikien omat toiveet. Pojat ottivat poikaryhmän jatkon iloisina vastaan ja ryhmän osallistujamäärät olivat vastaavia kuin edellisenä vuonna. Pulkkisen ja Launosen kokonaiskoulupäiväprojektissa huomattava osa oppituntien ulkopuolisesta toiminnasta järjestettiin ulkona. Poikaryhmän toiminnan jatkuessa syyslukukaudella 2008 toimintaa painotettiin ulkoliikunnan suuntaan. Syksyn teemana oli ulkoilu ja vielä käynnissä olevasta toiminnasta noin puolet kerhokerroista pidettiin ulkona. Liikunnan ja ulkoilun merkitys on tärkeä lapsille ja nuorille, ja poikaryhmä pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen omalla panoksellaan.

LÄHTEET

Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Tampere: My generation oy.

Aalto, M. 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy.

Anttonen, E. 2007. Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Helsinki: Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Oppimateriaaleja 13.

Dunderfelt, T. 1999. Henkilö Kemia. Yhteistyö erilaisten ihmisten välillä. Juva: WSOY.

Edu.vantaa.fi/veromaki. [WWW-dokumentti]. <http://www.edu.vantaa.fi/veromaki/toiminta-ajatus%20ja%20visio/toiminta-ajatus%20ja%20visio1.html>. (Viitattu 10.4.2008).

Edu.vantaa.fi/veromaki. [WWW-dokumentti].

<http://www.edu.vantaa.fi/veromaki/yleista/yleista1.html> (Viitattu 10.4.2008).

Gilbert, R., Gilbert, P. 1998. Masculinity goes to school. Routledge.

Hakala, L. 1999. Liikunta ja oppiminen. Mitä merkitystä on kuperkeikalla? Jyväskylä: PS-viestintä Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hytönen, J. 2007. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit OY.

Kaukkila, V. Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Suomen mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön -hanke. Helsinki: SMS- Tuotanto Oy.

Kenttälä, M., Suomu, K. (toim.) 2005. Koulu harrastuspaikkana. Näkökulmia paikalliseen yhteistyöhön. Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Kerhokeskus- koulutyön tuki. Helsinki: Libris Oy.

Kianto, Meri. 2004. Kölvi- Poikatyöprojekti. Settlementtinuorten Hämeen piiri ry.

Kopakkala, A. 2005. Persona grata. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Kurki, L., Nivala, E., Sipilä- Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Hakapaino Oy, Helsinki.

Laurea.fi. [PDF-dokumentti].

http://www.laurea.fi/Laurea_Edit/fi/07_Laurea/01_Viestinta/02_Seminaarimateriaalia/Huomenna_kolussa/pilari.pdf. (Viitattu 10.4.2008).

Lesko, N. (toim.) 2000. Masculinities at school. Research on men and masculinities. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.

Lööv, M. 2002. Onnistunut projekti. Projektijohtamisen ja -suunnittelun käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Nespor, J. 2000. Topologies of masculinity. Gendered spatialities of preadolescent boys. Kirjasta: Lesko, N. (toim.) 2000. Masculinities at school. Research on men and masculinities. Sivu: 44. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Niemistö, R. 2002. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tampere: Palmenia.

Nuorisuomi.fi. [PDF-dokumentti].

http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Koulu_PDF/080129Liikuntasuosituskirja%28kevyt%29_08.pdf. (Viitattu 15.10.2008).

Opetushallitus.fi [PDF-dokumentti].

http://www.oph.fi/julkaisut/2008/perusopetuksen_vuoden_2004_opetussuunnitelmauudistus.pdf. (Viitattu 10.4.2008).

Opetushallitus.fi. [PDF-dokumentti]. http://www.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. (Viitattu 10.4.2008).

Opetusministerio.fi. [WWW-dokumentti].

<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2008/04/perusopetuspaivat.html?lang=fi>. (Viitattu 10.4.2008).

Paasivaara, L., Suhonen, M., Nikkilä, J. 2008. Innostavat projektit. Sipoo: Silverprint.

Pulkkinen, L., Launonen, L. 2005. Eheytetty koulupäivä. Lapsilähtöinen näkökulma koulupäivän uudistamiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: Satakunnan painotuote Oy,

Rissanen, T. 2002. Projektilla tulokseen. -projektin suunnittelu, toteutus, motivointi ja seuranta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sarjanoja, Harri. 2003. Poikatyöreppu. Setlementtinuorten liitto ry. Helsinki: Digipaino.

Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Helsinki: WSOY.

SLU.fi. [PDF-dokumentti]. [http://slu-fi
bin.directo.fi/@Bin/b22df8246515c9b88e19b284abbbf53d/1224224035/application/pdf/12079
1/Kansallinenliikuntatutkimus_2005_2006lapsetjanuoret.pdf](http://slu-fi.bin.directo.fi/@Bin/b22df8246515c9b88e19b284abbbf53d/1224224035/application/pdf/120791/Kansallinenliikuntatutkimus_2005_2006lapsetjanuoret.pdf). (Viitattu 15.10.2008).

Wallin, S. 2008. IS Veikkaaja 38/2008. sivu: 39. Helsinki: Sanomala Osakeyhtiö.

LIITTEET

Liite 1 Alkukysely pojille	62
Liite 2 Huoltajien suostumus.....	64
Liite 3 Lupa oppilaan valokuvausta varten	65
Liite 4 Kerhokertakohtainen arviointi	66
Liite 5 Poikaryhmän välipalautearviointi	67
Liite 6 Essee poikaryhmästä.....	69
Liite 7 Poikaryhmän loppukysely	70
Liite 8 Todistus poikaryhmään osallistumisesta	72
Liite 9 Poikaryhmän suunnittelu Power point- esitys	73
Liite 10 Poikaryhmän väliarviointi Power point- esitys.....	75
Liite 11 Poikaryhmän opinnäytetyön suunnitelma Power point- esitys	77
Liite 12 Poikaryhmän toiminnan päätös Power point- esitys	81

Alkukysely pojille

Liite 1

Kyselyn tarkoituksena on koota poikaryhmään osallistuvien toiveita ja odotuksia alka-valta ryhmältä. Toiveiden pohjalta suunnitteleme ryhmän toiminnan sisältöä. Moniva-lintakysymyksiä on yhteensä kuusi ja jokaisen vaihtoehdon edestä valitset sen kohdan, jonka haluat laittamalla ruksin (X) kyseisen kohdan eteen. Voit valita niin monta kohtaa kuin haluat. Jos mikään kohta ei vastaa näkemystäsi, voit myös kirjoittaa sen kysymys-ten alla olevalle viivalle. On tärkeätä, että mietit rauhassa kysymyksiä ja vastaat niihin rehellisesti. **Vastaa nimettömänä paperiin!**

1. Minkälaista toimintaa haluaisit kerhossa toteutettavan?

- Liikunta (esimerkiksi: pallopelit, salibandy, jalkapallo)
- Retket (esimerkiksi Korkeasaari ja Haltialan eläintila)
- Ruuan laitto (esimerkiksi aamiaisen teko, pizzat)
- Keskustelut (esimerkiksi ajankohtaiset aiheet, päihteet ja koulunkäyntiin liittyvät asiat)
- Kuvaamataito (piirtäminen, maalaus, askartelu)
- Elokvat ja lautapelit
- Läksyjen teko yhdessä

Muuta, mitä? _____

2. Oletko odottanut kerhotoimintaa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Vähän
- En lainkaan

3. Mitä erityisesti toivot kerhon antavan sinulle?

- Parantavan kaverisuhteita
- Lisäävän koulupäivän viihtyisyyttä
- Auttaa jaksamaan paremmin koulussa
- Lisätä harrastusmahdollisuuksia
- Oppia uusia asioita

Muuta, mitä? _____

4. Mitä odotat kerhon ohjaajilta?

- Keskusteluseuraa
- Apua ja neuvoa
- Reilua ja tasapuolista kohtelua
- Sääntöjä ja niiden valvontaa
- Kuria
- Huumoria
- Aikaa kuunnella
- Aikuisen huomiota

Muuta, mitä? _____

5. Oletko ollut aikaisemmin mukana jossain koululla toteutettavassa kerhotoiminnassa?

- Kyllä
- En

Jos olet ollut mukana, niin minkälaisesta kerhosta on ollut kyse?

6. Oletko ollut mukana koulun ulkopuolella toteutettavassa kerhotoiminnassa?

- Kyllä
- En

Jos olet ollut mukana, niin minkälaisesta kerhosta on ollut kyse?

7. Muuta, mitä haluat sanoa ohjaajille?

Huoltajien suostumus

Hei,

Ohjaamme Veromäen koululla 5M luokan pojille poikaryhmää lukuvuoden 2007-2008 aikana. Opiskelemme Laurea ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi ja tarkoituksenamme on tehdä opinnäytetyö poikaryhmään osallistuvien kokemuksista koulupäivään sisällytetystä ryhmätoiminnasta sekä ryhmän vaikutuksesta oppilaiden kouluviivyyteen.

Opinnäytetyötämme varten pyydämme teiltä suostumusta, että voimme havainnoida ja haastatella poikaanne ryhmässä.

Haastattelemme poikia läpi lukuvuoden ajan keräämällä jokaiselta ryhmäkerralta kirjallista ja suullista palautetta ryhmään osallistuneilta pojilta. Pyrimme kartoittamaan sitä, miten pojat kokevat ryhmän ja onko siitä ollut heille hyötyä.

Opinnäytetyössämme emme käytä poikaryhmään osallistuneista lapsista nimiä, eikä heitä pysty tunnistamaan työstä. Toimintakauden aikana kerätty materiaali tuhotaan, kun opinnäytetyö on saatu valmiiksi.

Annan luvan haastatella ja havainnoida lastani ryhmässä kyseistä opinnäytetyötä varten:

Pojan nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus ja päiväys:

Ystävällisin terveisin,

Antti Jalava

Jan Degerman

Kaavake palautetaan oppilaan mukana koululle joko seuraavalle kerhokerralle tai luokan opettajalle mahdollisimman pian!

LUPA OPPILAAN VALOKUVAUSTA VARTEN

Koska poikaryhmän toiminta on osa laajempaa PILARI- projektia toivomme, että voisimme dokumentoida toimintaa myös valokuvaamalla ryhmään osallistuneita poikia. Näin saisimme pysyviä muistoja kerhon toiminnasta. Kuvia tultaisiin käyttämään PILARI- projektiin ja poikaryhmään liittyvissä raporteissa ja tilaisuuksissa Tikkurilan Laureassa sekä Veromäen koululla.

Oppilaan nimi:

Annan luvan valokuvaamiselle:

(päivämäärä sekä huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennös)

Kerhokertakohtainen palaute:

Liite 4

Keräämme jokaisen kerhokerran jälkeen palautetta kerhoon osallistuneilta. Palautteen avulla pyrimme kehittämään kerhon sisältöä.

Vastaa huolella kaikkiin kysymyksiin. On tärkeätä, että vastaat rehellisesti jokaiseen kohtaan. **Vastaa nimettömänä paperiin!**

1. Mikä oli tällä kerhokerralla kaikkein hauskinta?

2. Mikä oli tällä kerhokerralla kaikkein tylsintä?

3. Mitä muuta olisit halunnut tehdä tällä kerhokerralla?

4. Valitse alla olevista hymiöistä mielestäsi sopivin vaihtoehto, joka kuvaa seuraavaa väittämää:

Tämän kerhokerran jälkeen minusta tuntuu:

Poikaryhmän välipalautekysely

Liite 5

Kysymyksiä poikaryhmän toiminnasta:

1. Mistä olet pitänyt Poikaryhmässä? Merkkaa asteikolla 1-5, 1 tarkoittaa en ole pitänyt lainkaan, 5 tarkoittaa olen pitänyt todella paljon.

- Ruuanlaitto
- Joukkuepelit (sähly, koris, sisäfudis)
- Lautapelit ja pokeri
- Yhteistoimintaharjoitteet
- Tempurata
- Paini- ja peuhukerta
- Miekkojen askartelu ja miekkailu

2. Mikä on ollut tähän mennessä hausointa Poikaryhmässä?

3. Mikä on ollut tähän mennessä ikävintä Poikaryhmässä?

4. Mitä olet saanut Poikaryhmästä? Rasti yksi tai useampi kohta.

- Mahdollisuuden harrastaa ja kokeilla uusia asioita
- Mahdollisuuden rentoutua
- Mahdollisuuden jutella ohjaajien kanssa
- Pirstystä koulupäivään
- Hyvää mieltä

5. Mitä olet pitänyt Poikaryhmän toiminnasta?

- Paljon
- Jonkin verran
- Vähän
- En lainkaan

6. Mitä vielä haluaisit tehdä kevään aikana Poikaryhmässä?

Kysymyksiä ohjaajien toiminnasta:

1. Mitä mieltä olet ollut ohjaajien toiminnasta?

- Olen tyytyväinen ohjaajien toimintaan
- Olen melko tyytyväinen ohjaajien toimintaan
- Olen hieman pettynyt ohjaajien toimintaan
- Olen pettynyt ohjaajien toimintaan

2. Mikä on ollut parasta ohjaajien toiminnassa?
3. Onko jotain mistä et ole pitänyt ohjaajien toiminnassa?

Kysymyksiä kaverisuhteista:

1. Onko sinulla kavereita poikaryhmässä?
 On paljon
 On muutama
 On yksi
 Ei ole yhtään
2. Ovatko kaverisuhteesi muuttuneet Poikaryhmän aikana?
 Olen saanut uusia kavereita
 En ole saanut uusia kavereita
3. Onko Poikaryhmässä mielestäsi esiintynyt kiusaamista?
 On paljon
 On vähän
 Ei ole
4. Jos mielestäsi kiusaamista on ollut:
 Onko kiusaaminen lisääntynyt Poikaryhmän aikana?
 Onko kiusaaminen vähentynyt Poikaryhmän aikana?
 Oletko itse ollut kiusaaja?
 Oletko ollut kiusattuna?

Muuta, mitä haluat kertoa ohjaajille:

Kirjoitustehtävä liittyen 5M luokan Poikaryhmän toimintaan. Kaikki Poikaryhmässä joskus olleet vastaavat molempiin kysymyksiin. Kirjoitelman pituus noin puoli sivua yhteensä. Voit jatkaa kirjoittamista tarvittaessa paperin kääntöpuolelle. Mieti huolella kysymyksiä. Vääriä vastauksia ei ole. **Älä laita nimeäsi paperiin!**

Vastaa molempiin kysymyksiin.

1. Kerro menneestä Poikaryhmästä?
2. Mitä ajattelet muista Poikaryhmän jäsenistä?

Kiitos vastauksestasi!

Poikaryhmän loppukysely

Liite 7

Kysymyksiä poikaryhmän toiminnasta:

1. Mistä olet pitänyt Poikaryhmässä? Merkkaa asteikolla 1-5, 1 tarkoittaa en ole pitänyt lainkaan, 5 tarkoittaa olen pitänyt todella paljon.

- Ruuanlaitto
- Joukkuepelit (sähly, koris, sisäfudis)
- Lautapelit ja pokeri
- Yhteistoimintaharjoitteet
- Tempurata
- Paini- ja peuhukerta
- Miekkojen askartelu ja miekkailu

2. Mikä on ollut hausointa Poikaryhmässä?

3. Mikä on ollut ikävintä Poikaryhmässä?

4. Mitä olet saanut Poikaryhmästä? Rasti yksi tai useampi kohta.

- Mahdollisuuden harrastaa ja kokeilla uusia asioita
- Mahdollisuuden rentoutua
- Mahdollisuuden jutella ohjaajien kanssa
- Pirstystä koulupäivään
- Hyvää mieltä

5. Mitä olet pitänyt Poikaryhmän toiminnasta?

- Paljon
- Jonkin verran
- Vähän
- En lainkaan

6. Mitä muuta olisit halunnut tehdä Poikaryhmässä?

7. Minkä vuoksi olet käynyt poikaryhmässä?

- Mahdollisuus harrastaa
- Ohjaajien takia
- Kaverien takia

8. Miltä poikaryhmän päättyminen sinusta tuntuu?

9. Osallistuisitko poikaryhmään uudestaan, jos sellainen järjestettäisiin?

Kysymyksiä ohjaajien toiminnasta:

1. Mitä mieltä olet ollut ohjaajien toiminnasta?

- Olen tyytyväinen ohjaajien toimintaan
 Olen melko tyytyväinen ohjaajien toimintaan
 Olen hieman pettynyt ohjaajien toimintaan
 Olen pettynyt ohjaajien toimintaan

2. Mikä on ollut parasta ohjaajien toiminnassa?

3. Onko jotain mistä et ole pitänyt ohjaajien toiminnassa?

Kysymyksiä kaverisuhteista:

1. Onko sinulla kavereita poikaryhmässä?

- On paljon
 On muutama
 On yksi
 Ei ole yhtään

2. Ovatko kaverisuhteesi muuttuneet Poikaryhmän aikana?

- Olen saanut uusia kavereita
 En ole saanut uusia kavereita

3. Onko Poikaryhmässä mielestäsi esiintynyt kiusaamista?

- On paljon
 On vähän
 Ei ole

4. Jos mielestäsi kiusaamista on ollut:

- Onko kiusaaminen lisääntynyt Poikaryhmän aikana?
 Onko kiusaaminen vähentynyt Poikaryhmän aikana?
 Oletko itse ollut kiusaaja?
 Oletko ollut kiusattuna?

Muuta, mitä haluat kertoa ohjaajille:

TODISTUS POIKARYHMÄÄN OSALLISTUMISESTA

Liite 8

Poika Ryhmäläinen on osallistunut Poikaryhmään Veromäen koululla lukuvuonna 2007-2008.

Hyvää kesää toivottavat Poikaryhmän ohjaajat:

Antti Jalava

Jan Degerman

Pilari-Hanke 2007/2008

Veromäen koulu

Poikaryhmä

Antti Jalava

11.10.07

Jan Degerman

Kohderyhmä

Viidesluokkalaiset pojat

Yleisopetuksen ryhmä

Yhteensä 15 poikaa

Opettajan mukaan vilkas ryhmä

Tausta ja tarve

Oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen

Luokan ryhmähengen vahvistaminen

Osallisuuden lisääminen

Myönteisen minäkuvan vahvistaminen

Tapakasvatus

Toteutus

Yhteistoimintaharjoitteet

Poikien omat toiveet

Toiminnalliset menetelmät

- ruuan laitto

- askartelu

- Liikunta

Aikataulut

Tiistai-aamuisin klo 8-9 opettajien kokouksen aikana

Ryhmä kokoontuu kerran viikossa Veromäen koulun tiloissa

Ryhmä jatkuu koko lukuvuoden ajan

Tavoitteet

Projektiosaaminen

Ryhmäohjaustaitojen kehittäminen

Lisätä osaamista murrosikäisten poikien ohjauksesta

Koettaa löytää keinoja poikien osallisuuden ja myönteisen kehityksen vahvistamiseen

Resurssit

Käytössä koulun tarjoamat tilat

Liikuntavälineet

Askartelutarvikkeet

Koulu osallistuu pieniin hankintoihin (esim. mahdolliset elintarvikkeet)

POIKARYHMÄ

Väliarviointi

Veromäen koulu 2007-08

Antti Jalava 17.12 Jan Degerman

KOHDERYHMÄ

Viidesluokkalaisia poikia, kaikki samalta luokalta.

Ryhmä tarkoitettu kaikille luokan pojille, yhteensä 15 poikaa.

Pojat ovat erittäin energisiä. He ovat vahvasti toimintaan ja liikuntaan suuntautuneita.

Pääasiassa hyväkäytöksiä poikia ohjaajia kohtaan.

KOHDERYHMÄ

Poikien välillä on havaittavissa keskinäistä riitelyä ja syrjintää.

Ryhmässä on kaksi selkeästi muista haasteellisesti erottuvaa poikaa.

SYKSYN TOIMINTAA POIKARYHMÄSSÄ

Alkukartoituksen teko.

Yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteita.

Liikuntaa: pallopelejä ja temppurata.

Ruuan laitto: tehtiin pikkupitsoja.

Lautapelien ja pokerin peluuta.

RYHMÄN HAASTEET

Palautteen keruun parantaminen.

Lupakaavakkeiden palauttaminen ohjaajille.

Yhteydenpito-ongelmat poikien opettajan kanssa.

Ryhmäkoon vakauttaminen.

Oma riittävyys ohjaajina.

TAVOITTEET JA KEHITTÄMISAJATUKSET

Toiminnan mielekkyyden säilyttäminen.

Kirjallisen palautteen keruun kehittäminen.

Poikien ryhmähengen vahvistaminen.
Yhteisten pelisääntöjen korostaminen.

SUUNNITELMIA KEVÄÄN OHJELMAKSI

Liikuntaa: pallopelejä, mäenlaskua, painia yms.
Ruuanlaittoa: mahdollisesti aamiaisen tekeminen/ marjarahkaa yms.
Retki, jonka kohde päätetään myöhemmin.
Pojat saavat jälleen itse toivoa mieleistään toimintaa.

TULEVAISUUDEN VISIO

Toiminta on pysynyt mielekkäänä niin pojille kuin ohjaajillekin.
Ryhmähenki on parantunut.
Yhteiset pelisäännöt toimivat ja niitä noudatetaan.
Palautteen keruu on toimivaa.

”RIEHUA SAA, MUTTEI LYÖDÄ” TOIMINNALLINEN POIKARYHMÄ VEROMÄEN KOULULLA 2007-2008

Jan Degerman

Antti Jalava

POIKARYHMÄN LÄHTÖKOHDAT JA KÄYNNISTY- MINEN

Poikaryhmä on osa lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa Pilari- yhteistyöhanketta.

Veromäen koululla oli tarvetta poikaryhmälle.

Aloitimme toiminnallisen poikaryhmän ohjauksen Veromäen koululla syksyllä 2007.

KERHOTOIMINNAN TARVE KOULUMAAILMASSA

Kerhotoiminnan tarkoituksena on antaa oppilaalle mahdollisuus vaihteluun ja edistää harrastusten viriämistä.

Kerhotoiminnalla voidaan:

tukea oppilaan kehitystä

lisätä myönteisiä kokemuksia koulusta

tukea oppilaan vahvuuksia ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksia

KERHOTOIMINNAN TARVE KOULUMAAILMASSA

Pilari- hanke ja poikaryhmä vastaavat koulun kerhotoiminnan tarpeeseen.

Koulu on luonteva paikka järjestää harrastekerhoja, koska se on lapsille ja nuorille tuttu ja turvallinen ympäristö.

Koulun tilat soveltuvat harrastekerhotoimintaan.

VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

Tulevan opinnäytetyömme tavoitteena on tarkastella poikien kokemusta koulupäivään sisällytetystä ryhmätoiminnasta ja toiminnan vaikutuksesta ryhmän yhteishenkeen.

Työn keskeiset käsitteet ovat poikatyö, koulu toimintaympäristönä, ryhmädynamiikka, sukupuolisensitiivisyys ja toiminnalliset ryhmät.

POIKARYHMÄN TARPEET JA PÄÄMÄÄRÄT

Toverisuhteet saavat latenssi-ikässä uutta painoarvoa.

Poikien motoriset taidot kehittyvät nopeasti.

Pojilla tuntuu olevan tyttöjä enemmän liike-energiaa. (Sinkkonen 2005)

POIKARYHMÄN TARPEET JA PÄÄMÄÄRÄT

Ala-asteikäisille pojille järjestettyä ryhmätoimintaa on tarjonnut muun muassa Settlementtinuoret poikatyöprojektillaan.

Poikatyön menetelmistä ryhmätoiminnan merkitys nousi keskeiseksi poikien kasvun tukemisessa. (Pro Gradu tutkimus settlementtipoikatyöstä)

Sukupuolisensitiivisen työtteen määrittäminen: pyrkimys tarjota moninaisia mahdollisuuksia kasvaa itseään arvostavaksi nuoreksi yhteisössä, jossa arvostetaan erilaisuutta ja tavoitellaan yhdenvertaista toimintaa.

KÄYTÄNNÖN TOIMINNAN KUVAUS

Toiminnallisessa ryhmässä keskitytään konkreettiseen toimintaan ja pohditaan yhdessä saatuja kokemuksia. (Kaukkila, Lehtonen 2007)

Kerhokertoja on poikaryhmän aikana yhteensä 20.

Kerhokertojen toiminta on suunniteltu yhdessä ryhmään osallistuneiden poikien kanssa.

Poikaryhmään on osallistunut keskimäärin noin yhdeksän poikaa.

KÄYTÄNNÖN TOIMINNAN KUVAUS

Toiminnan sisältöä:

liikunta (pallopelit, pehmoniikkailu, vapaa liikunta)

ruoanlaitto (pizza, lämpimät leivät, letut)
yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteet
lautapelit ja pokeri
erikseen suunniteltava lopetuskerta

TILAT, TALOUS JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Poikaryhmä kokoontuu tiistai-aamuisin kahdeksalta.

Tiloina toimivat koulun tilat (liikuntasali, kotitalousluokka, poikien oma luokkatila).

Veromäen koulu rahoittaa poikaryhmän tarvitsemat pienet taloudelliset menot (pehmomiekat ja ruoka-aineet).

Veromäen koululta yhteistyökumppaneinamme toimivat koulun apulaisrehtori, kuraattori ja poikien luokanopettaja.

Laurean yhteistyöhenkilönä toimii opinnäytetyömme ohjaava opettaja.

POIKIEN VÄLISET SUHTEET

Ryhmän toimintaan kuuluu oleellisesti ryhmän dynamiikka. Se tarkoittaa ryhmän voimaa, joka syntyy jäsenten keskinäisistä jännitteistä, kiinnostuksista ja tunteista. (Kaukkila, Lehtonen 2007)

Poikaryhmän toimintaa ja ryhmähenkeä arvioidessa ryhmädynamiikka nousee merkittäväksi tekijäksi.

Myötäelämisen ja tunteiden lisäksi ryhmädynamiikkaa säätelevät myös ryhmän jäsenten omaksumat roolit. (Kaukkila, Lehtonen 2007)

Poikaryhmään osallistuvien poikien omaksumat roolit vaikuttavat merkittävästi poikaryhmän ryhmädynamiikkaan. Näitä rooleja ja mahdollisia roolien muutoksia tarkastelemme tulevassa opinnäytetyössämme.

OHJAAJIEN TAVOITTEET

Tavoitteenamme on luoda ryhmään turvallinen, toisia kunnioittava ja luottamuksellinen ilmapiiri.

Haluamme ohjaajina kehittyä ja saada lisää varmuutta ohjaukseen käytännön kautta.

Pyrkimyksenä on olla reilu ja luotettava aikuinen pojille.

ARVIOINTI

Palautetta poikaryhmästä on kerätty kirjallisena: alku-, väli- ja loppukyselyinä, kerhokerta-kohtaisina palautteina sekä essee kirjoitelmina.

Suullista palautetta on kerätty loppupiireissä sekä kirjallisten kyselyiden yhteydessä.

Olemme lisäksi pitäneet päiväkirjaa ryhmän tapahtumista.

TYÖSKENTELYSUUNNITELMA

Poikaryhmän toiminta päättyy toukokuussa 2008.

Poikaryhmän aikana kerätty palaute tullaan analysoimaan kesän ja syksyn 2008 aikana.

Lisäksi tavoitteenamme on perehtyä tarvittavaan lähdekirjallisuuteen.

TOIMINNALLINEN POIKARYHMÄ VEROMÄEN KOULULLA 2007-2008

JAN DEGERMAN 27.05.2008 ANTTI JALAVA

TOIMINNAN TAUSTAT

Veromäen koululla oli tarvetta saada järjestettyä poikaryhmä erään viidennen luokan pojille. Poikaryhmän toiminta aloitettiin syksyllä 2007 ja se jatkui toukokuulle 2008 asti. Poikaryhmä on ollut pojille vapaaehtoinen ja osallistujia on ollut keskimäärin 10 per kerho-kerta.

TOIMINNAN TAVOITTEET

Pitkän aikavälin tavoitteet ovat olleet: tarjota pojille mielekästä koulupäivään sisällytettyä toimintaa, vahvistaa ryhmän yhteishenkeä ja tarjota pojille yksilöllisempää aikuisen huomiota.

Kerhokertakohtaiset tavoitteet ovat olleet: painottaa ryhmätoimintaa, lapsilähtöisyys ja ohjaajien osallistuminen toimintaan.

KÄYTÄNNÖN TOIMINTA

Tavoitteisiin pyrittiin: liikunta (erityisesti ryhmäliikunta), yhteistoiminta- ja luottamusharjoitteet, lautapelit, ruoan laitto.

Poikaryhmä kokoontui tiistai- ja keitaamuisin ja toimintaa on ollut yksi tai kaksi tuntia per kerta.

Toimintaa on järjestetty Veromäen koulun tiloissa.

TOIMINNAN SUUNNITTELU JA ARVIOINTI

Toiminta on suunniteltu pääasiassa poikien omien toiveiden pohjalta.

Poikien toiveita on kartoitettu kirjallisena ja suullisena.

Toimintaa on arvioitu: keräämällä palautetta pojilta ja luokan opettajalta, ohjaajien toimintaa on arvioinut ohjaava opettaja.

AMMATILLINEN OPPIMINEN

Projektiosaaminen: olemme suunnitelleet ja toteuttaneet työelämälähtöisen projektin alusta loppuun.

Ryhmäohjaus: olemme saaneet varmuutta ohjaamiseen, tilanneherkkyyttä ja parityöskentelytaitoja.

Olemme havainneet verkostoyhteistyön merkityksen projektityöskentelyssä.

Kehittämisajatuksena: verkostoyhteistyön toimivuus ja pitkän aikavälin käytännön toiminnan suunnittelu.